በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚችሎት

የሰ/መ/ቁ፡-204074

ቀን፡-29/03/2014ዓ.ም

ዳኞች ፡- ብርሀኑ አመነው

ተሾመ ሽፈራው

ኑረዲን ከድር

ብርሀኑ መንግስቱ

ነፃነት ተገኝ

አመልካች ፡- በደሴ ከተማ የሆጤ ክፍለ ከተማ አስተዳደር - አልቀረቡም

ተጠሪዎች ፡- 1ኛ. የወ/ሮ ማሚቴ ሁሴን ወራሾች - አልቀረቡም

1ኛ. አያል አብርሃ

2ኛ. መዓዛ አብርሃ

3ኛ. ገነት አብርሃ

4ኛ. ዳኛቸው አብርሃ

5ኛ. ቴዎድሮስ አብርሃ

6ኛ. ዋሲሁን አብርሃ

2ኛ. አቶ ሽፈራው ሰይድ- አልቀረቡም

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

ክርክሩ የመንግስት የንግድ ቤትን የሚመለከት ሲሆን ጉዳዩ በተጀመረበት የደሴ ከተማ ወረዳ ፍርድ ቤት 1ኛ ተጠሪ ከሳሽ፣ አመልካች ተከሳሽ እንዲሁም 2ኛ ተጠሪ ጣልቃ ገብ በመሆን ተከራክረዋል፡፡

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለማንዛቤ እንጂ
ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

1ኛ ተጠሪ ግንቦት 13 ቀን 2010 ዓ.ም ፅፈው ባቀረቡተ ክስ 2ኛ ተጠሪ በሆጤ ክፍለ ከተማ ውስጥ የሚገኝ የቤት ቁጥሩ 200 የሆነን የንግድ ቤት ከአመልካች ተከራይቶ ሲጠቀምበት ቆይቶ በእሳት አደጋ ሙሉ ለሙሉ በመውደሙ ምክንያት ከአመልካች ፍቃድ ተሰጥቶት ብር 500,000 ከራሱ ወጪ በማድረግ ምድር ቤት እና 18 መኝታ ቤት (አልቤርጎ) ያለው ፎቅ ገንብቶ እስከ 2008 ዓ.ም ሲገለገልበት ቆይቷል፡፡ 2ኛ ተጠሪ የንግድ ቤቱን የግል ንብረቱ በማስመሰል የቤት ቁጥሩ 196 ከሆነ ሌላ የግል ንብረቱ ጋር አጠቃሎ በብር 1.8 ሚሊዮን ሸጦልኛል፡፡ 1ኛ ተጠሪ ግዢውን በቅን ልቦና ያከናወንኩ ሲሆን 2ኛ ተጠሪ የንግድ ቤቱን ስመ ሀብት እንዲያዞርልኝ ክስ መስርቼ የከተማው ወረዳ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 12269 ውሳኔ ከሰጠ በኋላ አመልካች የፍርድ መቃወሚያ በማቅረቡ የንግድ ቤቱ የአመልካች ነው ተብሎ ተወስኗል፡፡ በሌላ በኩል 2ኛ ተጠሪ ለንግድ ቤቱ ግንባታ ያወጣው ወጪ በኪራይ እንዲካካስለት በደሴ ከተማ ነክ ጉዳዮች የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 105/2009 አመልካች ላይ ክስ መስርቶ በኪራይ ውል የይካካስልኝ ጥያቄ የማቅረብ መብት እንዳለው የተረጋገጠ ሲሆን የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎትም በመዝገብ ቁጥር 26087 2ኛ ተጠሪ የንግድ ቤቱን በኪራይ ይዞ መገልገል እንደሚችል ውሳኔ ሰጥቷል፡፡ 1ኛ ተጠሪ የንግድ ቤቱን በቅን ልቦና የገዛው ስለሆነ 2ኛ ተጠሪ በቤቱ ላይ የሚኖሩትን መብቶች በእሱ እግር በመተካት የመጠየቅ መብት አለኝ፡፡ የንግድ ቤቱ በአሁን ሰዓት የ1ኛ ተጠሪ ከሆነው የቤት ቁጥሩ 196 ጋር የተያያዘ፣ የራሱ መውጪና መግቢያ በር የሌለው፣ የቤት ቁጥሩ 196 የሆነው ቤት ኩሽና እና ሽንት ቤት ከንግድ ቤቱ ጋር ተቀጣጥለው የተሰሩ በመሆኑ አመልካች የንግድ ቤቱን ለሌላ ሰው ማከራየት አይችልም፡፡ በመሆኑም 1ኛ ተጠሪ የንግድ ቤቱን በኪራይ ይገፎ እንድቀጥል፤ ይህ የሚታለፍ ከሆነም የግንባታ ወጪውን ብር 500,000 እንዲከፍለኝ፤ ይህ በበቂ ምክንያት የሚታለፍ ከሆነና የንግድ ቤቱ አሮጌ በመሆኑ ለመልሶ ማልማት የሚውል ከሆነ ቅድሚያ እንዲሰጠኝ፣ ወጪና ኪሳራን ጨምሮ ይወሰንልኝ በማለት ዳኝነት ጠይቀዋል፡፡

አመልካች ግንቦት 29 ቀን 2010 ዓ.ም ባቀረበው መልስ 1ኛ ተጠሪ ክስ የማቅረብ መብት የላቸውም የሚል የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ያቀረበ ሲሆን በፍሬ ጉዳይ ላይ በሰጠው መልስ 2ኛ ተጠሪ በደሴ ከተማ ነክ ጉዳዮች ፍርድ ቤት በንግድ ቤቱ ላይ ካርታ በስሙ ተሰርቶ እንዲሰጠው አመልካች ላይ ክስ መስርቶ እስከ ክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 26087 ክርክር ተደርጎ የንግድ ቤቱ በ2ኛ ተጠሪ ወጪ የተሰራ ቢሆንም ንብረትነቱ የመንግስት ነው ተብሎ ተወስኗል፡፡ ቤቱን በኪራይ ይዞ እንዲቀጥል የተሰጠ ውሳኔ የለም፡፡ ለቤቱ ግንባታ ያወጣውን ወጪ ስልጣል ላለው አካል አቅርቦ ማስወሰን ይችላል ተብሎ መወሰኑ ክስ የማቅረብ መብቱን ለ1ኛ ተጠሪ ለማስተላለፍ አያስችልም፡፡ ቤቱን የሚያስተዳድረው አመልካች ለ3ኛ ወገን የሚያከራይበት አግባብ በመመሪያ ቁጥር 1/2009 የሚወሰን እንጂ ለማን ያከራይ የሚለው በፍርድ የሚወሰን አይደለም፡፡ ይህም በቅፅ 12 በታተመው በመዝገብ ቁጥር 42150 አስገዳጅ ትርጉም ተሰጥቶበታል፡፡ የከተማ ይዞታ ለመልሶ ማልማት የሚውልበትን አግባብ የመወሰን ስልጣንም የከተማ አስተዳደሩ ነው፡፡ ይዞታው የራሱ መግቢያ እና መውጪያ አለው፡፡ የለውም ቢባል እንኳ በህግ አግባብ መንገድ መጠየቅ ስለሚቻል ክሱ ተገቢነት የለውም በማለት ተከራክሯል፡፡

ፍርድ ቤቱ በመቃወሚያው ላይ ግራ ቀኙን አከራክሮ 2ኛ ተጠሪ ወደ ክርክሩ ጣልቃ እንዲገቡ ትዕዛዝ የሰጠ ሲሆን የ1ኛ ተጠሪን ክስ በማጠናከር እንደ ክሱ ሊወሰንላቸው ይገባል በማለት ተከራክረዋል፡፡ ችሎቱም በጣልቃ ገብ መልስ ላይ ግራ ቀኙ መልስ እንዲሰጡበት ካደረገ በኋላ መቃወሚያውን በብይን ውድቅ አድርጎ በፍሬ ነገር ላይ የግራ ቀኙን የሰው ምስክር፣ የሰነድ ማስረጃ፤ በደሴ ከተማ ነክ ጉዳዮች ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 105/2009፣ በክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 26087፣ በደሴ ከተማ ወረዳ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 12269 የተሰጠውን ውሳኔ እንዲሁም ከደቡብ ወሎ ዞን ከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን መምሪያ የቀረበውን ውጤት አብሮ መርምሯል፡፡ የ1ኛ ተጠሪ ምስክር የሆኑት 2ኛ ተጠሪ የንግድ ቤቱ መግቢያ የቤት ቁጥሩ 196 የሆነው ሳሎን ቤት መሆኑን፤ የመብራት እና የውሃ ቆጣሪው ከቤት ቁጥሩ 196 ጋር የተያያዘ መሆኑን እና የቤት ቁጥሩ 196 የሆነው ቤት የራሱ ሽንት ቤት የሌለው መሆኑን ገልፀው መስክረዋል፡፡ ከደቡብ ወሎ ዞን ከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን መምሪያ በቁጥር ታህሳስ 16 ቀን 2011 ዓ.ም

የተላከው ማስረጃ ቤቱ እራሱን ችሎ ለሌላ ለ3ኛ ወገን መተላለፍ የማይችል፣ የራሱ መግቢያ መውጪያ፣ መብራትና ውሃ የሌለውና ከቤት ቁጥር 196 ጋር በጋራ የሚጠቀም፣ በኮንክሪት መወጣጫ የተያያዘ መሆኑ እንዲሁም የግንባታ ወጪው ብር 481,425.49 መሆኑን ገጸው መልስ የሠጡ ስለሆነ በኪራይ ለሌላ 3ኛ ወገን ሊተላለፍ አይችልም፡፡ የንግድ ቤቱን ግንባታ ያከናወነው 2ኛ ተጠሪ መሆኑን ግራ ቀኙ ስላልተካዱና ግንባታውን ማዘጋጃ ቤቱ እና ቀበሌው ፈቅደውለት ያከናወነ ሲሆን ለ1ኛ ተጠሪ በሽያጭ አስተላልፏል፡፡ በፍ/ሕ/ቁጥር 1161(1) መሰረት ሌላ ተቃራኒ ማስረጃ እስካልቀረበ ድረስ ንብረቱን በእጁ ያደረገው ሰው በቅን ልቦና እንደገዛ የሚገመት በመሆኑ 2ኛ ተጠሪ ያወጣውን ወጪ ሊቀበሉ የሚገባው 1ኛ ተጠሪ ስለሆኑ 2ኛ ተጠሪ ይከፍሉት በነበረው የቤት ኪራይ ዋጋ 1ኛ ተጠሪ ቤቱን ይዘው ሊገለገሉ ይገባል፡፡ አመልካች በዚህ የማይስማማ ከሆነ የቤቱ የግንባታ ወጪ ብር 481,425.81 በኪራይ እንዲታሰብ ወይም ይህን ገንዘብ እንዲከፍል እንዲሁም 1ኛ ተጠሪ የሊዝ ወይም የቅድሚያ መግዛት መብት እንዲጠበቅላቸው ሲል ወስኗል፡፡

አመልካች ውሳኔውን በመቃወም ይግባኙን ለደቡብ ወሎ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ያቀረበ ሲሆን በፍ/ስ/ስ/ሕ/ቁጥር 337 መሰረት በመሰረዙ ለክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የሰበር አቤቱታውን ቢያቀርብም በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348 መሰረት የስር ፍርድ ቤቶችን ውሳኔ አፅንቶታል፡፡

አመልካች የካቲት 30 ቀን 2013 ዓ.ም የተፃፈ የሰበር አቤቱታውን ያቀረበው ይህን የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው፡፡ የአቤቱታው ይዘት ባጭሩ በደሴ ከተማ ወረዳ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 12269 በነበረው ክርክር በተጠሪዎች መካከል የተደረገው የሽያጭ ውል ከቅን ልቦና ውጪ የተደረገ መሆኑ ተረጋግጦ የሽያጭ ውሉ እንዲፈርስ ውሳኔ ተሰጥቷል፡፡ በዚህም ምክንያት በተጠሪዎች መካከል ያለው ግንኙነት ስለተቋረጠ 2ኛ ተጠሪም ለ1ኛ ተጠሪ የሚያስተላልፈው መብት ስለሌለ 1ኛ ተጠሪ በአመልካች ላይ ክስ የማቅረብ መብት የላቸውም፡፡ ክሱም እድሳቱ ከተደረገ ከ15 ዓመት በኋላ የቀረበ ነው በማለት አመልካች ያነሳነው መቃወሚያ መታለፉ ተገቢ አይደለም፡፡ 2ኛ ተጠሪ የቤቱን ግንባታ በ1990 ዓ.ም በማከናወን እንያንዳንዱን አልጋ በቀን ብር 50 ከ18ቱ ክፍሎ በቀን ብር 900 በወር ብር 27,000 በዓመት ብር 324,000

በ15 ዓመት ውስጥ 4.860,000 ገቢ በማግኘት ተካክሷል፡፡ አመልካች መክፈል ካለበትም የግንባታው ወጪ ብር 47,506.81 ብቻ ነው በማለት ተከራክሮ እያለ ቤቱ በታደሰበት ጊዜ በነበረው ዋጋ በገለልተኛ አካል እንዲጣራ ሳይደረግ መወሰኑ፣ አመልካች ለ3ኛ ወገን የሚያስተላልፍበት አግባብም በመመሪያ ቁጥር 1/2009 መሰረት የሚወሰን በመሆኑ 1ኛ ተጠሪ በኪራይ ይዘው እንዲቀጥሉ እንዲሁም የከተማ ቦታን የማስተዳደር እና የማስተላለፍ ስልጣን የከተማ አስተዳደሩ ሁኖ እያለ 1ኛ ተጠሪ በሊዝ ቅድሚያ የመግዛት መብት ሊከበርላቸው ይገባል መባሉ፤ አከራካሪው የቀበሌ ቤት የራሱ መውጪያ እና መግቢያ ያለው ሲሆን የለውም ቢባል እንኳ በህግ አግባብ መንገድ እንዲከፈትለት መጠየቅ የሚቻል መሆኑን በሚቃን ሁኔታ የተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሞበታል የሚል ነው፡፡

አቤቱታው በአጣሪ ችሎቱ ተመርምሮ ለክርክሩ መነሻ የሆነው ቤት የመንግስት መሆኑ ያልተካደ በመሆኑ፤ ያለአመልካች ፍቃድ ተጠሪዎች ይዘው ኪራይ እየከፈሉ እንዲጠቀሙ የተሰጠውን ውሳኔ ከአመልካች የመዋዋል ነፃነት አንፃር ለመመርመር ያስቀርባል በመባሉ ተጠሪዎች መልሳቸውን እንዲያቀርቡ ታዟል፡፡

የ1ኛ ተጠሪ ጉዳዩ በክርክር ላይ እያሉ ከዚህ አለም በሞት በመለየታቸው ወራሾቻቸው ሐምሌ 19 ቀን 2013 ዓ.ም ጽፈው ባቀረቡት መልስ 2ኛ ተጠሪ ቤቱ ሙሉ በሙሉ በመውደሙ ምክንያት በአመልካች ፍቃድ በ1990 ዓ.ም አከራካሪውን ቤት የሰራ መሆኑ፣ 1ኛ ተጠሪም በ2003 ዓ.ም ይህን ቤት በቅን ልቦና መግዛታቸው፣ እንዲሁም የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 26087 2ኛ ተጠሪ ከማንም ተከራይ የበለጠ እና ቤቱን የመጠቀም መብት እንዳለው መወሰኑ ተረጋግጧል፡፡ 2ኛ ተጠሪ የኪራይ እና የመጠቀም መብት ያለው፣ ቤቱን በሽያጭ ሲያስተላልፍ የመጠቀም መብቱ ያልተቋረጠ እንዲሁም ከማይንቀሳቀስ ንብረት ጋር የተገናኙ መብቶች በሽያጭ የሚተላለፉ በመሆኑ አመልካች ያልነበረ የኪራይ ውልን ተገዶ እንዲዋዋልና

የመዋዋል ነጻቱን በመጋፋት የተሰጠ ውሳኔ አስመስሎ ያቀረበው መከራከሪያ ተገቢነት የለውም፡፡ አከራካሪው የንግድ ቤት ከ1ኛ ተጠሪ ህጋዊ ቤት ጋር የተያያዘ፣ ለብቻው መጠቀም የማይቻል፣ በማናቸውም መንገድ ራሱን ችሎ ለ3ኛ ወገን መተላለፍ የማይችል በመሆኑ 1ኛ ተጠሪ በተከራይነት ይገፍው ካልቀጠልኩ የንብረት መብት፤ የህጋዊ ቤትን ኢኮኖሚያዊ ተጠቃሚነት የሚጎዳ መሆኑ በማስረጃ ተረጋግጦ የቀዳሚነት የመልሶ ማልማት መብት ተጠብቆ በስር ፍርድ ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ ተገቢ ነው፡፡ 1ኛ ተጠሪ በተከራይነት እንድትቀጥል የተሰጠው ውሳኔ በአማራጭ የተሰጠ፣ አመልካች ከፊለገ የግንበታ ወጪውን ብር 481,425.91 በካሳ መልክ እንዲከፍል እና ቦታው በሊዝ ለ3ኛ ወገን የሚተላለፍ ከሆነም ለ1ኛ ተጠሪ እንዲቻቻል የሚል ሁኖ እያለ እንደ ብቸኛ አማራጭ ተደርጎ የቀረበው መከራከሪያ አግባብ አይደለም፡፡ አከራካሪው ቤት የተገነባው የፕላን ፈቃድ ለማግኘት በቀረበው ግምት ልክ ካለመሆኑም በላይ የግምቱ ክፍያ በወቅቱ የገበያ ዋጋ ተሰልቶ ሊከፈል የሚገባው ክርክር ሲደረግ በነበረው የገበያ ዋጋ ብር 481,425.91 መሆኑ ተረጋግጦ የተሰጠው ውሳኔ ተገቢ ነው በማለት ተከራክረዋል፡፡ 2ኛ ተጠሪም የ1ኛ ተጠሪ ወራሾች የሠጡትን መልስ በማጠናከር መልሳቸውን አቅርበዋል፡፡

አመልካች በበኩሉ ጥቅምት 4 ቀን 2014 ዓ.ም የተፃፈ የመልስ መልሱን ያቀረበ ሲሆን የሰበር አቤቱታውን በማጠናከር ተከራክሯል፡፡

ባጠቃላይ የክርክሩ አመጣጥ ከላይ የተመለከተው ሲሆን አመልካች 1ኛ ተጠሪ ክስ ለማቅረብ የሚያስችል መብት የላቸውም፣ ክሱም በይርጋ ይታገዳል በማለት ያነሳው መቃወሚያ መታለፉ አግባብ ነው? ወይስ አይደለም? መቃወሚያው መታለፉ አግባብ ነው ከተባለ 1ኛ ተጠሪ የንግድ ቤቱን በኪራይ ይዘው እንዲቀጥሉ ወይም የንግድ ቤቱን ግምት ብር 481,425.91 አመልካች እንዲከፍል እና ቤቱ ለልማት የሚፈለግ ከሆነ ቅድሚያ ለ1ኛ ተጠሪ እንዲያመቻች የመወሰኑን አግባብነት በስር ፍ/ቤት ከተደረጉ ክርክሮች፣ በማስረጃ ከተረጋገጡ ፍሬ ነገሮች እንዲሁም ለጉዳዩ ተገቢነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎችጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምረነዋል፡፡

በቅድሚያ ምላሽ ማግኘት ያለበት 1ኛ ተጠሪ አመልካች ላይ ክስ የማቅረብ መብት የላቸውም በማለት አመልካች ያቀረበው መቃወሚያ በስር ፍ/ቤቶች የመታለፉ አግባብት ነው፡፡ ለክሱ መነሻ በሆነው ነገር ወይም ሀብት ላይ ጥቅም ወይም መብት ያለው መሆኑ ካልተረጋገጠ በቀር ማንኛውም ሰው ክስ የማቅረብ መብት የሌለው መሆኑ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 33(2) ላይ ተመላክቷል፡፡ አከራካሪ የሆነውን የንግድ ቤት 2ኛ ተጠሪ ከአመልካች ጋር በተደረገ የኪራይ ውል ስምምነት የያዘው መሆኑ፤ ይህ የንግድ ቤት በደረሰበት የእሳት አደጋ ምክንያት ሙሉ ለሙሉ በመውደሙ 2ኛ ተጠሪ በራሱ ወጪ ግንባታውን እንዲያካሒድ አመልካች በሰጠው ፍቃድ መነሻነት 2ኛ ተጠሪ በ1990 ዓ.ም 18 ክፍል የመኝታ ክፍል (አልቤርጎ) ያለው ባለ አንድ ፎቅ ሕንጻ ገንብቶ ሲገለገልበት መቆየቱ፤ ከዚህ የንግድ ቤት አጠገብም የቤት ቁጥሩ 196 የሆነ የግል ቤት እንደነበረው፤ ይህን ከአመልካች በኪራይ ይዞ ሲገለግልበት የነበረውን የንግድ ቤት ከአጠገቡ ከሚገኘው የግል ቤቱ ጭምር በ2003 ዓ.ም በ1.8 ሚሊየን ብር ለ1ኛ ተጠሪ በሽያጭ ማስተላለፉ፣ በዚህም መነሻነት 1ኛ ተጠሪ 2ኛ ተጠሪ የንግድ ቤቱን ስመ ሀብት እንዲያዞርላቸው በደሴ ወረዳ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 12269 ክስ መስርተው ስመ ሀብቱን እንዲያዞርላቸው ውሳኔ ከተሰጠ በኋላ አመልካች በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 358 መሰረት የፍርድ መቃወሚያ በማቅረቡ በንግድ ቤቱ ላይ የተደረገው የሽያጭ ውል እንዲፈርስ እና ቤቱም የአመልካች ነው ተብሎ መወሰኑ፤ ይህንንም ተከትሎ 2ኛ ተጠሪ በደሴ ከተማ ነክ ጉዳዮች ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 105/2009 ክስ መስርቶ የንግድ ቤቱን የግንባታ ወጪ ከሶ የመጠየቅ መብቱ ተጠብቆ ውሳኔ የተሰጠ መሆኑ ግራ ቀኙን አላከራከረም፡፡

1ኛ ተጠሪ ከስር ጀምሮ የሚከራከሩት የንግድ ቤቱን አጠገቡ ከሚገኘዉ የ2ኛ ተጠሪ የግል ንብረት ከነበረው ቤት ጋር በቅን ልቦና የገዙት መሆኑን በመግለፅ እንዲሁም በከተማ ነክ ፍርድ ቤቱ በነበረው ክርክር 2ኛ ተጠሪ የግንባታ ወጪውን ከሶ የመጠየቅ መብት ስለተጠበቀለት 2ኛ ተጠሪ በተጠበቀለት መብት በመተካት

ዳኝነት መጠየቅ የሚችሉ መሆኑን በመግለፅ ነው። 1ኛ ተጠሪ አከራካሪውን የንግድ ቤት በ2003 ዓ.ም ከገዙት በኋላ የቤቱ ትክክለኛ ባለቤት አመልካች መሆኑ ተረጋግጦ የንግድ ቤት የሽያጭ ውሉ እንዲፈርስ ተወስኗል። በተጠሪዎች መካከል ያለው ግንኙነት መነሻም ይህ በ2003 ዓ.ም የተደረገው የሽያጭ ውል በመሆኑ ውሉ እንዲፈርስ ሲወሰን በንግድ ቤቱ ላይ በተጠሪዎች መካከል የነበረው ግንኙነት ተቋርጧል። ውሉ በመፍረሱም 1ኛ ተጠሪ ከንግድ ቤቱ ጋር በተያያዘ ምንም አይነት መብት የላቸውም። በከተማ ነክ ፍርድ ቤት በነበረው ክርክር 2ኛ ተጠሪ የግንባታ ወጪውን በሚመለከት ክስ የማቅረብ መብቱ መጠበቁም የአመልካችን እና የ2ኛ ተጠሪን ግንኙነት የሚወሰን እንጂ የሽያጭ ውሉ ከፈረሰ እና የተጠሪዎች ግንኙነት ከተቋረጠ በኋላ 1ኛ ተጠሪ በ2ኛ ተጠሪ እግር በመተካት ክስ ለማቅረብ የሚችሉበትን መብት የሚፈጥርበት አግባብ የለም። የግንባታ ወጪን በተመለከተ አመልካች ላይ ክስ እንዲያቀርብ መብት የተጠበቀለት 2ኛ ተጠሪ ነው። 2ኛ ተጠሪም ይህን መብቱን በፍ/ሕ/ቁጥር 1962 በተደነገገው አግባብ ለ1ኛ ተጠሪ ያደረገው ትክክለኛ የመብት ማስተላለፍ ስለመኖሩ የቀረበ ክርክርም ሆነ ማስረጃ የለም።

በፍ/ሕ/ቁጥር 33(2) መሰረት ክስ የማቅረብ መብት እና ጥቅም የሚመነጨው ከውል ወይም ከህግ ወይም ከሁለቱም ነው። የዚህ ድንጋጌ አላማም በአንድ ጉዳይ የተለያዩ ሰዎች በአንድ ሰው ላይ በተለያየ ጊዜ ወይም በተመሳሳይ ጊዜ ክስ እንዳያቀርቡ በማድረግ ትክክለኛው ባለመብት ብቻ ክስ እንዲመሰርት በማስቻል ባለጉዳዮችንም ሆነ የፍርድ ቤትን ጊዜና ወጪ በመቆጠብ የባለጉዳዮችን እንግልት ማስቀረት እና ክርክሮች ባጠረ ጊዜ እልባት እንዲያገኙ ማስቻል ነው። 1ኛ ተጠሪ በንግድ ቤቱ ላይ መብት አግኝቼበታለሁ የሚሉበት የሽያጭ ውል እንዲፈርስ ከተደረገ አመልካች የንግድ ቤቱን በተመለከተ ክስ ለማቅረብ የሚያስችል ምንም አይነት መብት የላቸውም ማለት ነው። የሽያጭ ውሉ እንኳን አልፈረሰም ቢባል ውሉ የተደረገው በተጠሪዎች መካከል በመሆኑ የንግድ ቤቱ ባለቤት በሆነው አመልካች ላይ ውሉ ለ1ኛ ተጠሪ ክስ የማቅረብ መብት አይሰጣቸውም። በመሆኑም ከዚህ አንፃር የስር ፍርድ ቤቶች አመልካች 1ኛ ተጠሪ ክስ ለማቅረብ የሚያስችል መብት የላቸውም በማለት ያነሳውን መቃወሚያ ተቀብለው ክሱን ውድቅ አለማድረጋቸው መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈመበት በመሆኑ ቀሪዎቹን ነጥቦች መመርመር ሳያስፈልግ ተከታዩን ወስነናል።

<u>ውሳኔ</u>

1. የደሴ ከተማ ወረዳ ፍ/ቤት በመ/ቁጥር 21528 መጋቢት 27 ቀን 2011 ዓ.ም የሠጠው ውሳኔ፣ የደቡብ ወሎ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁጥር 42361 ግንቦት 16 ቀን 2011 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ እንዲሁም የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 03-91593 ጥር 28 ቀን 2013 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ውሳኔ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348(1) መሰረት ተሽሯል።
2. 1ኛ ተጠሪ አመልካች ላይ ክስ ለማቅረብ የሚያስችል መብት እና ጥቅም የላቸውም በማለት ወስነናል።
3. በዚህ ችሎት የተደረገው ክርክር ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኙ የራሳቸውን ይቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ሄ/መ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የ ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚችሎት

የሰ.መ.ቁ 204992
ሐምሌ 27 ቀን 2013 ዓ.ም

ዳኞች፡- እትመት አሠፋ

ፀሐይ መንክር

ኑረዲን ከድር

መላኩ ካሣዬ

እስቲበል አንዱዓለም

አመልካች፡- የጉለሌ ክ/ከ/ወረዳ 2 የመ/ቤቶች ጽ/ቤት ፡-ቀረቡ

ተጠሪ፡- ወ/ሪት ፍቅርተ ከተማ ፡- አልቀረቡም

መዝገቡን መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍርድ

የሰበር አቤቱታው ሊቀርብ የቻለው አመልካች መጋቢት 22 ቀን 2013 ዓ.ም. በተፃፈ የሰበር አቤቱታው የሚያከራክረው የመንግሥት ቤትን አስመልክቶ የስር ፍ/ቤት ተጠሪ መብት አላት ብሎ መወሰኑ እና የበላይ ፍ/ቤቶችም የስር ፍ/ቤት በውሣኔው የፈፀመውን ስህተት ሳያርሙ ማለፋቸው መሠረታዊ የሕግ ስሕተት በመሆኑ በሰበር ታይቶ ሊታረም ይገባል በማለት አቤቱታ በማቅረቡ ነው፡፡

ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ ላየው የአዲስ አበባ ከተማ መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ተጠሪ አቅርባው የነበረው ክስ ከሚያከራክረው ቤት ተከራይ ከነበሩት አቶ አስፋው ቢራቱ ጋር በቤት ቁጥር 167 ውስጥ እንደልጅ ማደጉን፣ በቤቱ ውስጥ ያደገችው ከህፃንነቷ ጀምሮ መሆኑን እና እናቷም በህይወት የሌለች መሆኑን፣ ነገር ግን አመልካች ከቤቱ በህገወጥ መንገድ ስላስወጣት በቤቱ የመኖር መብት አላት ተብሎ እንዲወሰንላት ዳኝነት ጠይቃለች፡፡

አመልካችም ክሱ ደረሶት በሰጠው ምላሽ በሚያከራክረው ቤት ውስጥ ስሟ የሌለ መሆኑን፣ በቤቱ ውስጥ እንደልጅ አለማደጉን፣ ከከሣሽ ጋር ምንም ግንኙነት የሌላት በመሆኑ ቃለ ጉባዔ አስፈርመን ቤቱን አስለቅቀናል፡፡ በመሆኑም ክሱ ውድቅ ይደረግልን ሲል ጠይቋል፡፡

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለማንዛቤ እንጂ
ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

ፍ/ቤቱም የግራ ቀኙን የቃል ክርክር ሲሰማ የስር ከሣሽ ቃለጉባዔ የተባለውን ያስፈረሙኝከቤት ካስወጡኝ በኋላ ነው በሚል ስታስረዳ ተከሣሽ በበኩሉ በከሣሽ ላይ ምንም ዓይነት የመንፈስ ጫና ሳያሳድር ቃለጉባዔውን መፈረሚን አስረድቷል፡፡ ፍ/ቤቱም ጭብጥ መስርቶ በግራ ቀኙ የቀረቡ ምስክሮችን ከሰማ በኋላ ተጠሪ በቤቱ ውስጥ እንደልጅ ማደጓን የቀረበው ቃለጉባዔም ቤቱን ለመልቀቅ መስማማቷን የሚያሳይ አለመሆኑን ፣ መመሪያ ቁጥር 5/2ዐ011 አንቀጽ 16 ከ18 ዓመት በታች የሆኑ ልጆች ሚች እስከሞተበት ቀን ድረስ በቤቱ ከወላጆቻቸው ተለይተው እንደልጅ ከኖሩ መብቱ የሚተላለፍላቸው መሆኑን የሚደነግግ በመሆኑ ተጠሪ በቤቱ የመከራየትና የመኖር መብት አላት ሲል ወስኗል፡፡

አመልካች ይግባኝ ቢያቀርብም ለከተማው ሰበር ሰሚ ችሎት የሰበር አቤቱታ ቢያቀርብም የስር ፍ/ቤት ውሣኔ ሳይለወጥ ቀርቷል፡፡ የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህን ውሣኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው፡፡

አመልካች ባቀረበው የሰበር አቤቱታ መብት አለኝ በማለት የሚከራከር ወገን መብቱ ያለው መሆኑን የማስረዳት ሸክም እንዳለበት አስቀድሞ በዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት አስገዳጅ የህግ ትርጉም ተሰጥቶ ባለበት፣ ተጠሪ በቤቱ ውስጥ የነበሩ ሰራተኛ የወንድም ልጅ ሆኖ እያለ አቶ አስፋው ቢራቱ አምጥተው ያሳሳደጓት በመሆኑ የስር ፍ/ቤቶች ከማስረጃ ምዘና አንፃር የፈፀሙት ስህተት ሊታረም ይገባል ሲል ሰፊ የሰበር አቤቱታ አቅርቧል፡፡ አቤቱታው በአጣሪ ተመርምሮ ጭብጥ በመያዙ ተጠሪም መልሷን አቅርባለች፡፡ ይዙቱም በአጭሩ፡- ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በአዋጅ የተሰጠው ሥልጣን የህግ ስህተትን ማረም እንጂ የማስረጃ ምዘና ባለመሆኑ አቤቱታው ውድቅ ሊሆን የሚገባው መሆኑን፣ ይህ ከታለፈም ከዋናው ተከራይ ጋር ከ3 ዓመት ጀምሮ እንደልጅ የኖረች በመሆኑ ዋናው ተከራይም ልጃቸው አድርገው አስፈላጊውን እያሟሉ ያሳደጓት በመሆኑ በስር ፍ/ቤት ይህ ተረጋግጦ የተወሰነ በመሆኑ ሊፀናልኝ ይገባል ብላለች፡፡ አመልካችም የመልስ መልስ አቅርቦ የግራ ቀኙ የጽሁፍ ልውውጥ በዚህ ተጠናቋል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተመለከተውን ሲመስል እኛም የቀረበውን አቤቱታ መልስ እና የመልስ መልስ ከስር ፍ/ቤቶች ውሣኔ እና አጠቃላይ ከማስቀረቢያ ነጥቡ አንፃር አግባብነት ካላቸው የህግ ድንጋጌዎች ጋር በማረናዘብ እንደሚከተለው መርምረናል፡፡

እንደመረመርነውም ተጠሪ በቤት ቁጥር 167 ውስጥ እንደልጅ ኖሬ ዋናው ተከራይ ሲሞቱ ከቤት እንድወጣ የተደረገ በመሆኑ በቤቱ የመኖር መብቴ ይከበርልኝ በማለት ክስ ያቀረበች ሲሆን አመልካች ደግሞ በቤቱ ውስጥ እንደልጅ አልኖረችም በቅጽ ውስጥም አልተመዘገበችም ለመልቀቅ ቃለጉባዔ ፈርማለች በሚል ተከራክሯል፡፡

ከአጠቃላይ ክርክሩ ተጠሪ በሚያከራክረው ቤት ውስጥ እንደልጅ ስለመኖር አለመኖሯ በማስረጃ ሳይረጋገጥ እና መመሪያ ቁጥር 5/2011 አንቀጽ 16 ከሚያዘው ውጪ በስር ፍ/ቤት የተሰጠ ውሣኔ አለ ወይንስ የለም የሚለውን በዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት በጭበጥነት ተይዞ ሊመረመር የሚገባው ሆኖ ተገኝቷል፡፡

የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር የቤቶች ልማት አስተዳደር ቢሮ የመንግሥት ቤቶች አስተዳደር መመሪያ ቁጥር 5/2011 ዓ.ም. አንቀጽ 16 የቀበሌ ቤት ለ3ኛ ወገኖች የሚተላለፍበትን ሁኔታ በንዑስ አንድ ስር ዋናው ተከራይ በሞት ሲለይ ወይም ከአካባቢው በተለያዩ ምክንያት ሲርቅ ቤቱን ለቢሮው እንዲመልስ ስለመደረጉ የሚደነግግ ሆኖ ነገር ግን በሚች ቤት ውስጥ ለሚኖሩ የኪራይ ውሉ የሚተላለፍበትን ሁኔታ በዚሁ ንዑስ ቁ. ከሀ-መ ድረስ እነማን እንደሆኑ ዘርዝሯል፡፡

ከዚህም ውስጥ ዋናው የቤቱ ተከራይ በሞት በተለየ ጊዜ እድሜያቸው ከ18 ዓመት በታች የሆኑ እና ከወላጆቻቸው ተለይተው በቤቱ ውስጥ እንደልጅ ይኖሩ የነበሩ ልጆች መብት የሚያገኙ መሆኑን ይደነግጋል፡፡

በዚህ መሠረት ተጠሪ በሚያከራክረው ቤት ውስጥ ከእናቷ ጋር ትኖር የነበረ እና እናቷ ስትሞትባትም የቤቱ ዋና ተከራይ አቶ አስፋው ቢራቱ እኔ አሳድጋታለሁ ብለው እያኖሯትና እያሳደጓት የነበረ መሆኑ በፍሬ ጉዳይ ደረጃ በስር ፍ/ቤት ተረጋግጧል፡፡ አመልካች ከቤት ውስጥ ተጠሪን ለማስወጣት ያስፈረማት ቃለጉባዔም ቢሆን ስምምነቷን የገለፀችበት አለመሆኑ የስር ፍ/ቤት በውሣኔው ገልጿል፡፡

ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በህገ መንግሥቱ አንቀጽ 80/3/ሀ እና በአዋጅ ቁጥር 1234/2013 አንቀጽ 10/1/ መሠረት የተሰጠው ሥልጣን በማናቸውም ደረጃ ባሉ ፍ/ቤቶች የመጨረሻ ፍርድ ያገኙ ጉዳዩች ላይ መሠረታዊ የህግ ስህተት ተፈጽሞ ሲገኝ ማረም እንጂ ማስረጃ አያጣራም ፍሬ ነገርንም አይመረምርም፡፡

ስለሆነም የስር ፍ/ቤቶች በማስረጃ አጣርተውና ፍሬ ነገርን መርምረው ተጠሪ በሚያከራክረው ቤት ውስጥ ተከራይታ የመኖር መብት አላት ሲሉ የደረሱበት መደምደሚያ ተገቢ እንጂ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ባለመገኘቱ ሊፀና ይገባል ብለን ተከታዩን ወስነናል፡፡

<u>ውሣኔ</u>

1) የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ/ 32929 የካቲት 26 ቀን 2013 ዓ.ም. በዋለው ችሎት የስር ፍ/ቤቶችን ውሣኔ ተቀብሎ በማጽናት የሰጠው ውሣኔ በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ/ 348/1/ መሠረት ፀንቷል፡፡
2) በዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት በግራ ቀኙ የወጣ ወጪ ካለ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል፡፡
3) የውሣኔ ትክክል ግልባጭ ለስር ፍ/ቤቶች ይድረስ፡፡
4) በዚህ ፍ/ቤት በ13/8/2013 ዓ.ም በዋለው ችሎት በመ/ቁ 20295 በሆነው ላይ የተሠጠው እግድ ተነስቷል

መዝገቡ ውሣኔ ስላገኘ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ኃ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የ ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚችሎት

የሰ/መ/ቁ 188271

ሀምሌ 27 ቀን 2013 ዓ/ም

ዳኞች፡- መዓዛ አሸናፊ

ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

ቀነአ ቂጣታ

ፈይሳ ወርቁ

ደጀኔ አያንሳ

አመልካቾች ፡-1ኛ. ወ/ሮ አስካለ ዘለቀ
2ኛ. ወ/ሮ ጽጌ ተስፋዬ } ጠበቃ ዋቤ ሐጂ ከ1ኛ አመልካች ጋር ቀረቡ

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ጽጌ ዘለቀ፡- ወኪል በቀለ ጉታ ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

<u>ፍ ር ድ</u>

የሰበር አቤቱታው የቀረበው አመልካቾች በቀን 24/04/2012 ዓ.ም በተጻፈ አቤቱታ የፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 178872 በቀን 26/01/2012 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ይታረምልን በማለት ስለጠየቁ ነው። ክርክሩ የጀመረው በስር የፌደራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን የአሁን አመልካቾችና በዚህ ፍርድ ቤት ተከራካሪ ያልሆኑት ዋና ሳጅን ደረሰ ዘለቀ ከሳሾች ነበሩ፤ ተጠሪ ደግሞ ተከሳሽ ነበሩ።

ከሳሾች በቀን 07/03/2010 ዓ.ም በተፃፈ የውርስ ይጣራልን አቤቱታ የሟቾች አቶ ዘለቀ በቀለ እና ወ/ሮ ደደፌ ዱጉማ የመጀመሪያ ደረጃ እና ተተኪ ወራሾች መሆናቸውን፤ በመግለጽ ውርስ እንዲጣራላቸው

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለማንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

ዳኝነት ጠይቀዋል። በማስረጃነትም ሟች አቶ ዘለቀ በቀለ በ16/01/1996 ዓ.ም እና ወ/ሮ ደደፌ ዱጉማ በ14/03/2008 ዓ.ም ከዚህ አለም በሞት መለየታቸውን የሚገልፅ የወራሽነት ማስረጃ አቅርበዋል።

ተጠሪ ለክሱ ባቀረቡት የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ አቶ ዘለቀ በቀለ የሞቱት ከሳሾች እንደጠቀሱት በ1996 ዓ.ም ሳይሆን በ1991 ዓ.ም ነው፤ ከዚህ አንፃር የሟች አቶ ዘለቀ በቀለ ውርስ ይጣራልኝ ጥያቄ ከ19 አመት በኋላ የቀረበ በመሆኑ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1000(1) መሰረት በይርጋ የሚታገድ ነው፤ በሌላም በኩል ወ/ሮ ደደፌ ዱጉማን በሚመለከት አቶ ዘለቀ ከመሞታቸው በፊት ለረጅም አመታት ተለያይተው የነበረ መሆኑንና የውርስ ሃብት ነው በሚል በተጠቀሰው ቤት ውስጥም ኖረው የማያውቁ መሆኑን በመግለጽ የቀረበው የውርስ ይጣራልኝ አቤቱታ በሙሉ በይርጋ የሚታገድ መሆኑን በማንሳት ተከራክረዋል።

የስር ፍርድ ቤት የይርጋ ክርክሩንና ማስረጃ ከሰማ በኋላ ሟች አቶ ዘለቀ የሞቱበትን ጊዜ በተመለከተ በከሳሶች በኩል በወራሽነት ማስረጃቸው ላይ በ1996 ዓ.ም በሞት የተለዩ ስለመሆኑ ከሚገልጸው ውጭ ሌላ ማስረጃ አልቀረበም፤ በአንፃሩ ተከሳሽ የወራሽነት ማስረጃን ጨምሮ የቀብር ስርዓቱ ከተፈፀመበት ቤተክርስቲያን የተፃፈ ደብዳቤ እና ምስክሮችን በማቅረብ ሟች አቶ ዘለቀ በ1991 ዓ.ም የሞቱ ስለመሆኑ አስረድተዋል። ይርጋውም ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ሊቆጠርይገባል። ስለሆነም ሟች አቶ ዘለቀን በተመለከተ በአመልካቾች የቀረበው የውርስ ይጣራልኝ አቤቱታ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1000 (1) መሰረት በ 3 ዓመት ውስጥ ያልቀረበ ከመሆኑም በላይ ይህንን የይርጋ ጊዜ የሚያቋርጥ ምክንያት ስላላቀረቡ ጥያቄው በይርጋ የሚታገድ ነው። ከዚህም ሌላ ወ/ሮ ደደፌ ዱጉማን በተመለከተ በሞት የተለዩት በ14/03/2008 ዓ.ም መሆኑ አከራካሪ ባይሆንም አሁን የውርስ ይጣራልኝ ጥያቄ የቀረበበት ከሟች አቶ ዘለቀ ጋር የተፈራ መሆኑ የተገለጸውን ንብረት በሚመለከት በህጉ በተቀመጠው ግዜ ውስጥ ከሟች አቶ ዘለቀ ጋር ከተለያዩ በኋላ በ10 አመት ግዜ ውስጥ ሳይጠይቁ የቆዩ መሆናቸውን የቀረበው ማስረጃ የሚያረጋግጥ በመሆኑ የሟች መብት ቀድሞውኑ በይርጋ ቀሪ የሆነ በመሆኑ አመልካቾች በዚሁ መነሻነት ያቀረቡት የውርስ ይጣራልኝ ጥያቄ ቀድሞውኑ ሟች ባላረጋገጡበት መብት ላይ በመሆኑ ተቀባይነት የለውም በማለት ብይን ሰጥቷል።

በዚህ ብይን ቅር በመሰኘት አመልካቾች ይግባኝ ለከፍተኛው ፍ/ቤት አቅርበዋል። ፍ/ቤቱም ጉዳዩን መርምሮ የሟች ወ/ሮ ደደፌ ዱጉማ ውርስን በሚመለከት በንብረቱ ላይ ኖረው የሚያውቁ ስለመሆናቸው ባለመረጋገጡ፤ ሟች አቶ ዘለቀ በቀለ ከመሞታቸው በፊት ተለያይተው የኖሩ መሆኑ በማስረጃዎች በመረጋገጡ፤ እንዲሁም በህይወት እያሉ ንብረቱ ላይ ያላቸውን መብት ያላስከበሩ መሆኑ በመረጋገጡ ሟች የሌላቸውን መብት ከሳሾች ሊያገኙ የማይገባ ከመሆኑ አኳያ የስር ፍ/ቤት በዚህ ረገድ የቀረበውን ክስ በይርጋ

ቀሪ ማድረጉ ህጉን የተከተለ ነው በማለት ይህን የውሳኔ ክፍል አፅንቷል። በሌላ በኩል ሟች አቶ ዘለቀ በቀለን በሚመለከት የአሁን አመልካቾች አውራሽ ሟች ወ/ሮ ብዙነሽ ዘለቀ ከዚህ ቀደም በፌ/መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ 23047 ተመሳሳይ ጥያቄ አቅርበው የነበረ በመሆኑ ይህ ጥያቄያቸው ከፍ/ብ/ህ/ቁ 1851(2) ድንጋጌ አንፃር የክርክሩ መዝገብ እስከተቋረጠበት ጥር 2000 ዓ.ም ድረስ የይርጋ ጊዜውን አቆጣጠር የሚያቋርጥ ነው፤ ከጥር 2000 ዓ.ም ጀምሮ ደግሞ ለዚህ ክርክር መነሻ የሆነው አቤቱታ 10 ዓመት ከመሙላቱ በፊት ህዳር 2010 ዓ.ም የቀረበ ነው፤ ውርስ እንዲጣራና ድርሻ ክፍፍል ኢንዲፈፀም የሚቀርብ ክስ የይርጋ ጊዜ የሚወስወነው የፍ/ብ/ህ/ቁ 1080(3) ሟች ከሞቱበት ቀን አንስቶ በሚቆጠር 10 ዓመት ጊዜ ውስጥ ካልቀረበ ጥያቄው ውድቅ ይሆናል በማለት ይደነግጋል፤ ስለሆነም የአሁን አመልካቾችን በተመለከተ ጥያቄያቸው በይርጋ ሊታገድ አይገባም በማለት በዚህ ረገድ የተሰጠውን ብይን ሽሮ በፍሬ ነገሩ ላይ ውሳኔ እንዲሰጥ ጉዳዩን ለስር ፍርድ ቤት መልሷል።

ይህን በመቃወም ተከሳሽ (የአሁን ተጠሪ) ይግባኝ ለጠቅላይ ፍ/ቤት አቅርበዋል። ፍ/ቤቱም ጉዳዩን መርምሮ ለግራ ቀኙ ክርክር አግባብነት ያለው የይርጋ ድንጋጌ የፍ/ብ/ህ/ 1000(1) እንጂ 1080 (3) አይደለም፤ የአመልካቾች አውራሽ ከሞቱ ከ1991 ዓ.ም ጀምሮ ሲቆጠር 3 አመት ያለፈ በመሆኑ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1000(1) ክሱ በይርጋ ሊታገድ የሚገባ ነው፤ በመ/ቁ 23047 ቀርቦ የነበረው ክርክር መቋረጡ ከተረጋገጠበት ጥር 2000 ዓ.ም ጀምሮ ለዚህ ክርክር መነሻ የሆነው ጥያቄ በስር ፍ/ቤት እስከቀረበበት ህዳር 2010 ዓ.ም ድረስ ያለው ጊዜ ሲቆጠርም 3 አመት ያለፈ በመሆኑ ጥያቄው ከዚህ አንጻርም ሲታይ በይርጋ የሚታገድ ነው፤ በመሆኑም ይ/ሰሚው ከፍተኛው ክሱ በይርጋ አይታገድም በማለት የሰጠው ውሳኔ ክፍል ስህተት የተፈፀመበት ነው በማለት ሽሮ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔን በውጤት ደረጃ አጽንቷል።

የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ነው። አመልካቾች ባቀረቡት ማመልከቻ ተፈፀመ የሚሉትን የህግ ስህተት ዘርዝረው ውሳኔው መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ነው ተብሎ እንዲሻርና ንብረት ማጣራቱ በተጠየቀበት አግባብ እንዲፈጸምልን በማለት ቅሬታቸውን አቅርበዋል።

ቅሬታው በሰበር አጣሪ ችሎት ተመርምሮ የአመልካቾች የውርስ መብት በይርጋ ቀሪ ነው ተብሎ የተወሰነበትን አግባብ ከፍ/ብ/ህ/ቁ 1000 እና 1852 እንዲሁም የፌ/ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 31185 እና 17937 ከሰጠው ትርጉም ጋር በማገናዘብ ለማጣራት በሚል ጉዳዩ ለዚህ ችሎት እንዲቀርብ እና ተጠሪ መልስ እንዲሰጡበት ተደርጓል።

ተጠሪ ባቀረቡት መልስ የስር ክርክራቸውን አጠናክረው የአመልካቾች የውርስ ይጣራልን ጥያቄ በህጉ አግባብ በይርጋ የታገደ በመሆኑ የጠቅላይ ፍ/ቤት ውሳኔ እንዲጸና ጠይቀዋል። አመልካቾችም የመልስ መልስ አቅርበዋል።

ከፍ ሲል በአጭሩ የገለጽነው የጉዳዩን አመጣጥ ሲሆን ለሰበር ችሎቱ የተያዘውን ጭብጥ ከግራ ቀኙ ክርክር፤ ቅሬታ ከቀረበበት ውሳኔ እና ከተገቢው የህጉ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በውሳኔው የተፈጸመ የህግ ስህተት መኖር አለመኖሩን መርምረናል።

እንደመረመርነው የአመልካቾች ቀዳሚ ቅሬታ የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 23047 ምን እንደተሰራ ማጣራት ሲገባው ሳያጣራ በዝምታ ማለፉን የታዘበው የከፍተኛው ፍ/ቤት ስህተት ነው ብሎ ተችቶ በተጠቀሰው መዝገብ ውስጥ የውርስ ንብረትን ለማጣራት ከተካሄደው ርቀት አኳያ ተፈጻሚነት ያለው አንቀጽ የፍ/ብ/ህ/ቁ 1080(3) ነው ማለቱ ትክክል ሆኖ እያለ የፌ/ጠቅላይ ፍ/ቤት ተፈጻሚነት ያለው አንቀጽ 1000(1) ነው ማለቱ መሰረታዊ የህግ ስህተት ነው፤ እንዲሁም የሟች አቶ ዘለቀ የውርስ ንብረት ማጣራት ይርጋ በመ/ቁ 23047 ላይ በተደረሰው እንቅስቃሴ መቋረጡን ጠቅላይ ፍ/ቤቱ ተቀብሎ ነገር ግን ከዚያ በኋላ ቀጥሎ አዲሱ የይርጋ ዘመን 3 አመት ነው ያለው የፍ/ብ/ህ/ቁ 1852(1)ን ጠቅሶ ነው፤ ይሁንና የዚሁ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ (2) አዲሱ የይርጋ ዘመን 10 አመት ነው እያለ ጠ/ፍ/ቤቱ የሁለቱን ንዑስ አንቀጾች ተያያዥነት ባለማጤን የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት ነው በሚል እየተከራከሩ መሆኑን የሚያሳይ ነው።

ተጠሪ በበኩላቸው በመ/ቁ 23047 እንዲጣራ ከተሰጠው ትዕዛዝ ውጭ ምንም አይነት የውርስ ማጣራት ባልተካሄደበትና የውርስ አጣሪ ሪፖርት ባልቀረበበት ግራ ቀኙም ባለመቅረባቸው መዝገቡ ተዘግቷል በተባለበት ሁኔታ በዚህ መዝገብ የውርስ ድርሻ እንደተለየና ሪፖርት እንደቀረበ በማስመሰል አሁን ያቀረቡት መከራከሪያ ሀሰተኛ፣ የህግና የማስረጃ ድጋፍ የሌለው እንዲሁም አዲስ መከራከሪያ በመሆኑ ውድቅ እንዲደረግ፤ እንዲሁም አመልካቾች ያቀረቡት የ10 አመት የይርጋ ክርክር በፍ/ብ/ህ/ቁ 1846፣ 1852(1) እና 1000(1) መሰረት ተቀባይነት የሌለው ነው በማለት ተከራክረዋል።

እንደተመለከትነው የከፍተኛው ፍርድ ቤት በሰጠው ውሳኔ ሟች አቶ ዘለቀ በቀለን በተመለከተ የአሁን አመልካቾች አውራሽ ሟች ወ/ሮ ብዙነሽ ዘለቀ አስቀድመው በመ/ቁ 23047 ጥያቄ አቅርበው የነበረ በመሆኑ ይህ ጥያቄያቸው ከፍ/ብ/ህ/ቁ 1851(2) ድንጋጌ አንፃር የክርክሩ መዝገብ እስከተቋረጠበት ጥር 2000 ዓ.ም ድረስ የይርጋ ጊዜውን አቆጣጠር የሚያቋርጥ ስለመሆኑ፤ ከጥር 2000 ዓ.ም ጀምሮ ሲታሰብ ደግሞ ለዚህ ክርክር መነሻ የሆነው አቤቱታ 10 ዓመት ከመሙላቱ በፊት ህዳር 2010 ዓ.ም መቅረቡን፤ ውርስ እንዲጣራና

ድርሻ ክፍፍል ኢንዲፈፀም የሚቀርብ ክስ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1080(3) መሰረት በ10 ዓመት ጊዜ ውስጥ ሊቀርብ እንደሚችል በመዘርዘር የአመልካቾች የዳኝነት ጥያቄ በይርጋ ሊታገድ እንደማይገባ ወስኗል።

ይሁንና የፍ/ብ/ህ/ቁ 1080(3) የውረስ መከፋፈሉን አሰራር በሚደነግገው ክፍል ውስጥ የተካተተ ሲሆን የውርስ ክፍፍልን በሚመለከት በወራሾች መካከል በተደረገው ስምምነት ወይም የክፍያ ሃሳብ ያልተስማማ ወራሽ ይህን ለማስፈረስ የሚያቀርበው ጥያቄ በይርጋ የሚታገድበትን ጊዜ የሚደነግግ እንጂ የውርስ ማጣራት ጥያቄን የሚመለከት የይርጋ ጊዜ አይደለም። የውርስ ማጣራትን ጥያቄ የሚመለከተው የይርጋ ደንብ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1000(1) ስር የተመለከተው ሶስት አመት ጊዜ ሲሆን በዚህ ረገድ ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁ 25567 እና በሌሎችም መዛግብት የሰጠው ትርጉም በአዋጅ ቁጥር 1234/2013 አንቀጽ 10 መሰረት ለተያዘው ጉዳይም በተመሳሳይ ተፈጻሚነት ያለው ነው። ስለሆነም ይኸው ተጠቅሶ የከፍተኛው ፍርድ ቤት ውሳኔ በጠቅላይ ፍርድ ቤት መታረሙ በአግባቡ ነው ብለናል።

የሟች አቶ ዘለቀ የውርስ ንብረት ማጣራት የይርጋ ጊዜ መቆጠር በመ/ቁ 23047 ላይ በተደረገው እንቅስቃሴ ተቋርጦ ነበር መባሉን በተመለከተም ከመነሻው የአመልካቾች አውራሽ በመ/ቁ 23047 ጥያቄ አቅርበው የነበረ ከሆነ አዲስ ፋይል ከማስከፈት ይልቅ በክርክሩ ተተክተው ማስቀጠል የሥነ ሥርዓት ህጉን የተከተለ ይሆን የነበረ ሲሆን የስር ፍርድ ቤቶች በመ/ቁ 23047 የተደረገውን ክርክር በይርጋ ማቋረጫነቱ የተቀበሉት ስለሆነና በዚህ ረገድ የቀረበ ቅሬታ ባለመኖሩ በዚህ ላይ ይህ ችሎት ውሳኔ የሚሰጥበት አይሆንም። ይሁንና ይኸው መዝገብ የይርጋ ጊዜ መቆጠርን ያቋርጣል ከተባለ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1852(2) መሰረት አዲሱ የይርጋ ዘመን 10 አመት ሊሆን ይገባል በማለት አመልካቾች መከራከራቸው ተገቢ መሆን አለመሆኑን መርምረናል። የውርስ ህጉ የውርስ ጉዳይን የተመለከቱ ልዩ የይርጋ ድንጋጌዎች የያዘ ሲሆን በሌላ በኩል በህጉ ላይ የተመለከተው የይርጋ ጊዜ ሲቋረጥ እንደ አዲስ ስለሚቆጠረው የይርጋ ጊዜ የውርስ ህጉ አይደነግግም። ይህ ጉዳይ በውርስ ህጉ ካልተሸፈነ ደግሞ የጠቅላላ ህጉ ድንጋጌዎች ተፈጻሚ እንደሚሆኑ ከፍ/ብ/ህ/ቁ 1677 መገንዘብ ይቻላል። በዚህ መሰረት የይርጋ መቋረጥ ውጤትን የሚደነግገው ጠቅላላ ድንጋጌ የፍ/ብ/ህ/ቁ 1852 ሲሆን በንኡስ (2) ስር የአዲሱ ይርጋ ዘመን 10 አመት እንደሆነ ይደነግጋል። የዚህን ድንጋጌ ተፈጻሚነት በተመለከተ ይህ ሰበር ችሎት በመ/ቁ 31185 እና በሌሎችም ተመሳሳይ መዛግብት በሰጠው ትርጉም "ድንጋጌው የሚገኘው ጠቅላላ የውሎች ህግ በሚለው ክፍል ከመሆኑም በላይ ውልን አስመልክቶ የሚቀርብ ክስ በ10 ዓመት ይርጋ ቀሪ እንደሚሆን በፍ/ብ/ህ/ቁ 1845 ላይ ስለተመለከተ ከዚሁ ከጠቅላላ ውል ጋር በተያያዘ አንድ የይርጋ ጊዜ ሲቋረጥ ሌላ አዲስ የ10 ዓመት ይርጋ ጊዜ ሊኖር እንደሚችል ከሚያስገነዝብ በስተቀር በልዩ

ህግ የይርጋ ጊዜው ከ10 ዓመት ዝቅ ብሎ የሚገኘው ሁሉ ተቋርጦ በሚገኝበት ወቅት አዲሱ የይርጋ ጊዜ 10 ዓመት ነው ማለት እንደማይቻል" ትርጉም ሰጥቷል። ከዚህ አንጻር በተያዘው ጉዳይ የይርጋ ጊዜ መቆጠር ይቋረጣል ከተባለ በኃላ በፍ/ብ/ህ/ቁ 1852(2) መሰረት አዲሱ የይርጋ ዘመን 10 አመት ሊሆን ይገባል በማለት አመልካቾች የሚያቀርቡት መከራከሪያ ህግ አውጭው ለተለያዩ ክሶች የወሰነውን የተለያየ የይርጋ ጊዜ መሰረት ያላደረገና በሰበር ችሎቱም የተሰጠውን አስገዳጅ ትርጉም ያላገናዘበ በመሆኑ ክርክራቸው ተቀባይነት የለውም።

በአጠቃላይ በግራቀኙ መካከል ያለው ክርክር በወራሾች መካከል መሆኑን በማረጋገጥና ለጉዳዩ ተፈጻሚነት ያለው የፍ/ብ/ህ/ቁ 1000(1) መሆኑን መሰረት በማድረግ የአመልካቾች የዳኝነት ጥያቄ በይርጋ የሚታገድ ነው ተብሎ በተሰጠው ውሳኔ የተፈፀመ የህግ ስህተት ባለመኖሩ ተከታዩን ወስነናል።

<u>ው ሳ ኔ</u>

1. የፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 178872 በቀን 26/01/2012 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 348(1) መሰረት ፀንቷል።
2. በዚህ ፍርድ ቤት የተሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል። ይጻፍ።
3. የሰበር ክርክሩ ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ ይቻቻሉ።
4. የስር ፍርድ ቤት መዛግብት በመጡበት መልኩ ይመለሱ።
5. ውሳኔው ዛሬ ነሐሴ 3/2013 ዓ.ም ተነቧል።

መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ኃ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚችሎት

የሰ.መ.ቁ 190228

ቀን ሀምሌ 26 2013ዓ.ም

ዳኞች፡ ተፈሪ ገብሩ(ዶ/ር)

ቀነዓ ቂጣታ

ፈይሳ ወርቁ

ደጀኔ አያንሳ

ብርቅነሽ እሱባለው

አመልካቾች፡ 1ኛ. አቶ ቶፊቅ መሀመድ
2ኛ. አቶ ሽኩር ረዲ } **ጠበቃ ወንድወሰን ሂርጳ ቀረቡ**

ተጠሪ፡ የኢፌዲሪ የንግድ ውድድርና ሸማቾች ጥበቃ ባለስልጣን፡- አልቀረቡም

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

ጉዳዩ ለሰበር ችሎቱ የቀረበው አመልካቾች የፌደራል የንግድ ውድድርና የሸማቾች ጥበቃ ይግባኝ ሰሚ አስተዳደራዊ ፍርድ ቤት በመ.ቁ 00027 **በ**26/4/11**ዓ.ም በሰጠው ውሳኔ እንዲሁም የፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ** 169910 **በ**30/4/12**ዓ.ም በሰጠው ውሳኔ ቅር በመሰኘት በ**19/5/12**ዓ.ም በተጻፈ የሰበር አቤቱታ ስላቀረቡ ነው፡፡**

የጉዳዩ አመጣጥ ተጠሪ በስር የንግድ ውድድርና የሸማቾች ጥበቃ ባለስልጣን የዳኝነት ችሎት በአመልካቾች ላይ ባቀረበው ክስ የግል ተበዳይ የሆነው የK.C.J **ካምፓኒ ወኪል ጆሽ ወንድማማቾች ኃ/የተ/የግ/ማህበር የድርጅቱን እቃዎች ከሌሎች ለመለየት የሚያስችል** EVEREST (**ኤቨረስት**) **የሚል የማይዳሰስ ንብረት ምስል ባለቤት ነው፡፡** EVEREST **የንግድ ምልክት በቃላት ብቻ ያልተገደበ የቅርጽና የምስል ነጻነትን ምናባዊ ይዘት በመፍጠር ከምርትና አገልግሎት ጋር ካለው ጥምረት አንጻር ከ**1982**ዓ.ም ጀምሮ በተለያዩ የሀገሪቱ መገበያያ**

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለማንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

ስፍራዎች በመግባት በገነባው መልካም ስም የሸማቹ ማህበረሰብን ምርጫ የመምራት አቅም ፈጥሯል። ሆኖም የኤቨረስት የንግድ ምልክትና የአመልካቾች የምርት ማሸጊያ መጠን፤ በማሸጊያው ላይ ባረፈው የሴት ምስል እና በአብዛኛው ደረጃ አደናጋሪ ሆኖ እያለ በኢትዮጵያ ውስጥ ጥበቃ ያልተደረገለትን የምርት ማሸጊያ ወደ ሀገር ውስጥ በማስገባት 1ኛ አመልካች ከ2006ዓ.ም ጀምሮ ተስመስ ቆንጆ የሚባል የምርት ማሸጊያ ዲዛይን አመሳስሎ በማምረት እንዲሁም 2ኛ አመልካች የዚሁን አይነት ተመሳሳይ ምርት ከ2008ዓ.ም ጀምሮ ወደ ሀገር ውስጥ በማስገባት ሸማቹ ማህበረሰብን የሚያደናግር ምርት በመሸጥ ላይ የሚገኙ በመሆናቸውና የምርት ማሸጊያው እቃው ምልክት እና የሚኖረው አገልግሎት ተመሳሳይና አደናገሪ በመሆኑ ምክንያት አመልካቾች እየፈጸሙ የሚገኘው ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር ተግባራቸውን እንዲያቆሙ ትእዛዝ እንዲሰጥልን እንዲሁም አመልካቾች ለፈጸሙት ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር ተግባር ከአመታዊ ሽያጭ ገቢያቸው 10% እንዲቀጡ ውሳኔ እንዲሰጥልን በማለት ዳኝነት ጠይቋል። የሰነድ እና የሰው ማስረጃዎችንም አያይዞ አቅርቧል።

አመልካቾች ባቀረቡት መልስ በK.C.J ካምፓኒ ተመዝግቧል የተባለው EVEREST (ኤቨረስት) የተሰኘው የቃል የንግድ ምልክት ነው። በክሱ በምስልና በቃል ብቻ ያልተገደበ የቅርጽ ነጻነትንም ያካተተ ነው በሚል የቀረበው በማስረጃ ያልተደገፈ ነው። የምዝገባ የምስክር ወረቀቱ ላይ ምስልና ቅርጹ ጥበቃ አልተሰጠውም። በንግድ ምልክትና ጥበቃ አ/ቁ 501/98 አንቀጽ 4 መሰረት የንግድ ምልክት ባለቤትነት የሚገኘውና በ3ኛ ወገን ላይ ተፈጻሚነት የሚኖረው ሲመዘገብና የምስክር ወረቀት ሲሰጥ ነው። K.C.J ካምፓኒ የተጣሰበት የጸጉር ማቅለሚያ ሂና ማሸጊያ ምስልና ቅርጽ ላይ መብት የለውም። በአ/ቁ 813/2006 አንቀጽ 8(1)፤ 8(2) ሀ እና ለ መሰረት ያልተገባ የንግድ ውድድር አለ የሚባለው ከሀቀኝነት ውጪ የማታለል ስራ፤ የተወዳዳሪን ጥቅም ሊጎዳ የሚችል ተግባር መፈጸም ፤የማደናገር ተግባር እንዲሁም የማደናገር ድርጊት ወይም የሌላውን ነጋዴ መረጃ ማውጣት እንደሆነ ተደንግጓል። ሆኖም አመልካቾች በህጋዊ የምዝገባ ሂደት ባገኙት ህጋዊ የንግድ ምልክት እቃዎችን ከመሸጥ ባለፈ የፈጸሙት ህገወጥ ድርጊት ስለመኖሩ ማስረጃ አልቀረበም። የቀረበው ክስ አመልካቾች በገበያ ውስጥ ተወዳዳሪ እንዳይሆኑ ለማድረግና ተጠሪ በመስኩ ብቸኛ ነጋዴ ሆኖ ለመቆየት አልሞ ያቀረበው በመሆኑ ክሱ ውድቅ ሊደረግ ይገባል። ክስ የተነሳበት ምርት በማሸጊያው ላይ ያለው ምስል እና ቅርጽ ለጥበቃ ብቁ አይደለም። በአመልካቾች የንግድ እቃዎች ጥቅም ላይ የዋሉት ተስመስ ቆንጆ እና መልካማ የተሰኙት የንግድ ምልክቶች የምዝገባ የምስክር ወረቀት ያገኙና ህጋዊ ጥበቃ ያላቸው ናቸው። ተስመስ ቆንጆ፤ ኤቨረስት እና መልካማ በሚሉት የንግድ ምልክቶች መካከል የአጻጻፍም ሆነ በትርጉም ሊያሳስት የሚችል ተመሳሳይነት የለም። የጸጉር ማቅለሚያ ሂናዎችን የሚጠቀሙ አብዛኛው የህብረተሰብ ክፍሎች ግንዛቤ ያላቸውና የሚፈልጉትን የምርት አይነት ለይተው የሚያውቁ እንደሆኑ ይገመታል። ስለሆነም በንግድ ምልክቶቹ መካከል መመሳሰል የሌለ በመሆኑ ሸማቹን አያደናግርም። ተጠሪ ያቀረበው የውጪ ሀገር የምዝገባ ምስክር ወረቀት በኢትዮጵያ አእምሯዊ ንብረት ጽ/ቤት እስካልተመዘገበ ድረስ ተቀባይነት ሊኖረው አይገባም። የኢትዮጵያ አእምሯዊ ንብረት ጽ/ቤት የሰጣቸው ማብራሪያዎች በአዋጁ እንዲያስፈጽመው ከተሰጠው ስልጣን ጋር የማይሄድ ከመሆኑም በተጨማሪ የንግድ ምልክቶች ያደናግራሉ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ
ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

ወይም አያደናግሩም ብሎ የመወሰን ስልጣን የአንድ አስፈጻሚ ስልጣን ሳይሆን የፍርድ ቤቶች ስልጣን ነው። የፌ/ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎትም በመ.ቁ 145383 በ24/8/10ዓ.ም አስገዳጅ የህግ ትርጉም የሰጠበት ጉዳይ በመሆኑ ክሱ ውድቅ እንዲደረግ በማለት ጠይቀዋል። የሰነድ እና የሰው ማስረጃዎችንም አያይዘው አቅርበዋል።

ችሎቱም 1ኛ. አመልካቾች አ/ቁ 813/2006 አንቀጽ 8(1) እና 8(2)(ሀ) እና (ለ)ን በመተላለፍ ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር ፈጽመዋል ወይስ አልፈጸሙም? 2ኛ. አመልካቾች ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር ፈጽመዋል የሚባል ከሆነ ሊሰጥ የሚገባው ዳኝነት ምን መሆን አለበት? የሚሉትን ጭብጦች በመያዝ ግራቀኙን በቃል ካከራከረ፤ የግራቀኙን ምስክሮች ከሰማ በኋላ ጉዳዩን መርምሮ የመጀመሪያውን ጭብጥ በተመለከተ በንግድ ውድድርና ሸማቾች ጥበቃ አ/ቁ 813/2006 አንቀጽ 8(1) ማንኛውም ነጋዴ በንግድ ስራ ሂደት ውስጥ ማናቸውም ሀቀኛ ያልሆነ፤ አሳሳች ወይም አታላይነት ያለበትና የተወዳዳሪን የንግድ ጥቅም የሚጎዳ ወይም ሊጎዳ የሚችል ተግባር መፈጸም እንደማይችል ከደነገገው አንጻር በተያዘው ጉዳይ ተጠሪ የግል ተበዳይ ብሎ ያቀረበው የK.C.J ካምፓኒ ወኪል ጆሽ ወንድማማቾች ኃ/የተ/የግ/ማህበር የጸጉር ማቅለሚያ ምርቶችን ከውጪ እያስመጣ የሚሸጥ ሲሆን ለምርቱ የንግድ ምልክት የቃል ጥበቃ ከኢትዮጵያ አእምሯዊ ንብረት ጽ/ቤት በ1/9/08ዓ.ም ተሰጥቶታል። በተመሳሳይ 1ኛ አመልካች TSMSSKONJO የሚል የቃልና የምስል የንግድ ምልክት ከኢትዮጵያ አእምሯዊ ንብረት ጽ/ቤት በ22/9/08ዓ.ም እንዲሁም 2ኛ አመልካች MELKAMA የሚል የቃል የንግድ ምልክት በ4/10/08ዓ.ም ከኢትዮጵያ አእምሯዊ ንብረት ጽ/ቤት ጥበቃ ተሰጥቷቸዋል። በአሁኑ ወቅት የንግድ ስራቸውን እያከናወኑ ያሉትም ይህንኑ የንግድ ስማቸውን እየተጠቀሙ መሆኑን አመልካቾች ያቀረቡ ሲሆን ተጠሪም ያቀረበው ክርክርና ማስረጃ ይህንኑ የሚያረጋጋጥ በመሆኑ ከዚህ አንጻር አመልካቾች ተጠሪ ጥበቃ ያገኘበትን EVEREST የሚል የንግድ ምልክት እንዳልተጠቀሙ ያስገነዛባል።

ግራቀኙ ካቀረበት ክርክር አንጻር ተጠሪ በተባለው የምርት ማሸጊያ ላይ ሌሎች እንዳይጠቀሙበት ለመከልከል እና በብቸኝነት ለመጠቀም የሚያስችል መብት አላቸው ወይስ የላቸውም? የሚለው ነጥብ ሲታይ በንግድ ምልክት ምዝገባና ጥበቃ አ/ቁ 501/98 መሰረት የንግድ ምልክት ምዝገባ ያገኘ ማንኛውም ባለመብት ሌላ 3ኛ ወገን በንግድ ምልክቱ እንዳይጠቀም ለማገድ መብት እንደሚያስገኝለት ከደነገገው አንጻር በተያዘው ጉዳይ ተጠሪ ለምርቱ መለያ በንግድ ምልክትነት ያስመዘገበው የምርቱን ስያሜ የሚያመላክት Everest የሚል ቃል እንጂ የምርት ማሸጊያውን ዲዛይን እና በምርቱ ላይ ያለውን ምስል አይደለም። ምንም እንኳ የተጠሪ ምስክሮች የማሸጊያ ዲዛይኑና ምስሉ ተመዝግቦልናል ያሉ ቢሆንም ተጠሪ ይህን የሚያስረዳ የሰነድ ማስረጃ አላቀረበም። ተጠሪ ያቀረበው ማስረጃም Everest የሚል የቃል ጥበቃ ያገኘበትን የምዝገባ የምስክር ወረቀት ነው። ሌላው ተጠሪ ያቀረበው ማስረጃ ከህንድ ሀገር የተሰጠ የጥበቃ ሰርተፍኬት በኢትዮጵያ ውስጥ ለኢትዮጵያ አእምሯዊ ንብረት ጽ/ቤት ቀርቦ ያልጸደቀ በመሆኑ ህጋዊ ማስረጃ ነው ተብሎ አይወሰድም። በአንጻሩ አመልካቾች እና የአመልካቾች ምስክሮች ማሸጊያው የወል ወይም የጋራ መጠቀሚያ መሆኑን መስክረዋል። ስለሆነም ተጠሪ በ3ኛ ወገኖች ላይ ክስ ሊያቀርብ የሚችለው ጥበቃ ያገኘበት የቃል የንግድ

ምልክት ተጥሶ ሲገኝ ነው። ከዚህ አንጻር ተጠሪ አመልካቾች Everest የሚለውን የቃል የንግድ ምልክት እየተጠቀሙ የጸጉር ማቅለሚያ ምርትን ለገበያ እያቀረቡ ስለመሆኑ አላስረዳም፤ በሌላ በኩል አመልካቾች ለምርቱ እየተጠቀሙ የሚገኙት TSMSSKONJO እና MELKAMA የሚሉ መጠሪያዎችን በመጠቀም መሆኑን የተጠሪ እና የአመልካቾች ምስክሮች አስረድተዋል።

የአመልካቾች ድርጊት ሸማቹን ያደናግራል ወይስ አያደናግርም የሚለውን ነጥብ በተመለከተ በዋናነት የጸጉር ማቅለሚያ የሚጠቀመው የህብረተሰብ ክፍል የትኛው ነው የሚለው ሲታይ የተጠሪ ምስክሮች ሁሉም አይነት ሸማች ምርቱን ይጠቀመዋል ያሉ ሲሆን የአመልካቾች ምስክሮች የጸጉር ማቅለሚያ መሰረታዊ የሚባል ሳይሆን የቅንጦት እቃ ነው፤ ምርቶቹንም የሚጠቀሙት የህብረተሰብ ክፍሎች በአብዛኛው የተሻለ የግንዛቤ ደረጃ ያላቸውና ምርቶችን በማሸጊያው ብቻ አይተው የሚገዙ ሳይሆን በስም ለይተው የሚገዙ ናቸው የሚል መከራከሪያ አቅርበዋል። በዚህ ረገድ ምርቱን የሚጠቀሙት የህብረተሰብ ክፍሎች ወይም ሸማቾች የትኞቹ ናቸው የሚለው ሲታይ የጸጉር ማቅለሚያ መሰረታዊ ፍላጎትን ለማማላት የሚውል ምርት ሳይሆን ለተጨማሪ ውበት መጠበቂያነት የሚውል እንደመሆኑ ምርቱን የሚጠቀሙት የህብረተሰብ ክፍሎች በሚጠቀሙት ምርት ምንነት ላይ ግንዛቤ ያላቸው መሆኑን የሚያስገነዝብ ነው። ይህ ከሆነ ደግሞ የሚፈልጉትን ምርት በስም ለይተው ለመግዛትና ለመጠቀም የሚችሉ ናቸው። ተጠሪም ቢሆን የአመልካቾች ድርጊት ሸማቹን የሚያደናገር ነው ከማለት በስተቀር ያቀረበው ማስረጃ የለም። ስለሆነም የአመልካቾች ድርጊት ሸማቹን የሚያደናግር ድርጊት ነው የሚባል ባለመሆኑ አመልካቾች የንግድ ውድድርና ሸማቾች ጥበቃ አ/ቁ 813/2006 አንቀጽ 8(2)(ሀ)ን በመተላለፍ የፈጸሙት ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር የለም፤ በመሆኑን ወደ ሁለተኛው ጭብጥ መግባት ሳያስፈልግ ተጠሪ አመልካቾች ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር ፈጽመዋል በሚል ያቀረበውን ክስ በማስረጃ ስላላስረዳ በማለት ክሱን ውድቅ በማድረግ ወስኗል።

ተጠሪ ከላይ በተገለጸው ውሳኔ ቅር በመሰኘት ለፌደራል የንግድ ውድድርና የሸማቾች ጥበቃ ይግባኝ ሰሚ አስተዳደራዊ ፍ/ቤት ይግባኝ አቅርቦ ፍ/ቤቱም ጉዳዩን መርምሮ የግራቀኙ ክርክርን የበለጠ ግልጽ ለማድረግ ከአእምሯዊ ንብረት ጽ/ቤት ከጉዳዩ ጋር ግንኙነት ያለው የጽ/ቤቱ የንግድ ምልክትና ኢንዱስትሪ ንድፍ ልማት ጥበቃ ዳይሬክቶሬት የንግድ ምልክት ምርመራ ከፍተኛ ባለሙያ እንዲቀርብ በማድረግ ምዝገባ ሳያደርግ የመጠቀም መብትን በሚመለከት ሙያዊ ምስክርነት እንዲሰጥ ከፍ/ቤቱ ለቀረበለት የማጣሪያ ጥያቄ ባለሙያው የሰጠውን ምላሽ ተቀብሎ እንዲሁም በስር ፍ/ቤት በማስረጃ ዝርዝር ፊደል (ለ) ላይ የተገለጸው ኤግዚቢት በፍ/ቤት ቀርቦ እንዲታይ ካደረገ በኋላ ጉዳዩን መርምሮ የስር ፍ/ቤት የተጠሪን ክስ ውድቅ በማድረግ ለደረሰበት ድምዳሜ መነሻው ተጠሪ የንግድ ምልክት ጥበቃ ያገኘው ኤቨረስት በሚል ስም ሲሆን በተመሳሳይ የንግድ ዘርፍ ተሰማርተው ማደናገር ፈጽመዋል የተባሉት የአመልካቾች ድርጅት ስም ደግሞ ቆንጆ እና መልካማ የሚል መጠሪያ ነው ያላቸው፤ ስለዚህ ስማቸው ኤቨረስት ከሚለው ስም ጋር ምንም አሳሳች ነገር የለውም፤ በተጨማሪም ይህን የጸጉር ማቅለሚያ ምርት የሚጠቀሙ ሸማቾች ከመደበኛ ማህበረሰብ የተሻለ ግንዛቤ እና አቅም ያላቸው በመሆኑ የሚገዙትን ምርት በሚገባ የተረዱ ናቸው። ስለዚህ በምርቱ ዙሪያ መደናገር አይገጥማቸውም፤ የምርቱ ማሸጊያ መልክና ቀለም ምዝገባ ያልተሰጠው በመሆኑ

ጥበቃ አለው ሊባል አይችልም በሚል ነው፡፡ በስር ፍ/ቤቱ የተሰሙት የተጠሪ ምስክሮች የኤቨረስት የጸጉር ቀለም ማሸጊያ ከቆንጆና መልካማ የጸጉር ቀለም ማሸጊያ ጋር በጣም የሚመሳሰል በመሆኑ በሸማቾች ላይ ማደናገር እያስከተለ መሆኑን እንደ አንድ ሸማች ጭምር እንደሚያውቁ እና ሸማቾችም ችግር እንደገጠማቸው እንደገለጹላቸው መስክረዋል፡፡ በሌላ በኩል ከኢትዮጵያ አእምሯዊ ንብረት ጽ/ቤት በቁ. አጠ28/662-11 በ26/12/08ዓ.ም ለአዲስ አበባ ፓሊስ እንዲሁም በቁ. አጠ28/119-660/08 በ26/12/08ዓ.ም እና በቁ. አጠ28/560-104/08 በ1/11/08ዓ.ም ለንግድ ውድድርና የሸማቾች ጥበቃ ዋና ባለስልጣን በዋና ዳይሬክተሩ የተጻፉት ደብዳቤዎች የኤቨረስት የጸጉር ቀለም ማሸጊያ ከቆንጆና መልካማ የጸጉር ቀለም ማሸጊያ ጋር አብሮ ቀርቦ ቢታይ በአብዛኛው በሚባል ደረጃ የመጠን፤ የፊደላት ቀለማትና በአጻጻፍ ዘይ በመደቦች ቀለማት፤ በማሸጊያው ላይ ባረፈው የሴት ምስል... እንዲሁም በአጠቃላይ የቀለም ቅንጅት ተመሳሳይ በመሆኑ በገበያ ውስጥ ቢገባ ሸማቹን ሊያደናግር እንደሚችል በዚህም ምክንያት የአንድ ድርጅት ምርት እንደሚመስሉ ይገልጻሉ፡፡

ተጠሪ ባቀረበው ክስ በአ/ቁ 813/2006 አንቀጽ 8(2)(ሀ) መሰረት መደናገር በስም ብቻ ሳይሆን በማናቸውም ሁኔታ ስለመሆኑ፤ እንዲሁም ኤቨረስት የጸጉር ቀለም የምርቱን ማሸጊያ ከ1982ዓ.ም ጀምሮ ከቆንጆ እና መልካማ በፊት በቀደምትነት የሚጠቀምበት በመሆኑ በመጠቀም የጥበቃ መብት አለኝ በማለት የተከራከረ ሲሆን በአመልካቾች በኩል ደግሞ ጥበቃ የሚገኘው በአ/ቁ 501/98 አንቀጽ 4 መሰረት በማስመዝገብ ስለሆነ ያልተመዘገበ የንግድ ምልክት ሌላው እንዳይጠቀምበት ለመከላከል የሚያስችል መብት አይሰጥም በሚል ተከራክሯል፡፡ ሆኖም በስር ፍ/ቤቱ በጽሁፍ ማስረጃነት ከአእምሯዊ ንብረት ምዝገባ ጽ/ቤት በቁ. አጠ28/560-104/08 በ1/11/08ዓ.ም በተጻፈ ደብዳቤ በንግድ ምልክት ላይ ያለ መብት በመሰረታዊ ደረጃ ከመመዝገብ የሚመነጭ ቢሆንም ሳይመዘገብ ለረጅም ግዜ ግልጋሎት ላይ የዋለ የንግድ ምልክትም ቢሆን ለባለቤቱ መብትን የሚያጎናጽፍ መሆኑ በንግድ ምልክት አዋጁ ላይ የተለያዩ ቦታዎች ተጠቅሶ እንደሚገኝ እና የንግድ ምልክት ህግ ሳይንስም ይህን እንደሚያረጋግጥ የተመለከተ መሆኑን ይገልጻል፡፡ በተጨማሪም በይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት በማጣሪያ ምስክርነት የቀረቡት ባለሙያ ይህንኑ ሃሳብ በሚያጠናክር መልኩ የምስክርነት ቃላቸውን ሰጥተዋል፡፡ ከዚህ አንጻር የኤቨረስት የጸጉር ቀለም ማሸጊያ ባለቤት K.C.J ካምፓኒ ከ1982ዓ.ም ጀምሮ በማሸጊያው ይጠቀም እንደነበር ሲታይ በ2006ዓ.ም እና 2008ዓ.ም የኤቨረስት ባለቤት K.C.J መብት እንዳለው ያስገነዝባል፡፡ በኤግዚቢትነት ለፍ/ቤቱ የቀረቡት የኤቨረስት፤ የመልካማ እና የቆንጆ የጸጉር ቀለም መያዣ ምርቶች ማሸጊያዎች ፍ/ቤቱ እንደተመለከተው ከስማቸው መለያየት በስተቀር በሌላው ይጎውም በማሸጊያው መጠን፤ የፊደላት ቀለማት፤ የመደቦች ቀለማት፤ የማሸጊያው ቀለም፤ በማሸጊያው ላይ ያረፈው ፎቶ... ተመሳሳይነት እንዳለው እና አንዱን ከአንዱ ለመለየት አስቸጋሪ መሆኑን ያስገነዛባል፡፡

የአመልካቾች ምስክሮች የጸጉር ማሸጊያ ቢመሳሰሉም የፈለጉትን የምርት አይነት በስሙ ለይተው መግዛት እንደሚቻል የገለጹ ሲሆን 3ኛ ምስክራቸው የተጠሪ የጸጉር ቀለም ማሸጊያ ከአመልካቾች የጸጉር ቀለም ማሸጊያ ሙሉ በሙሉ በሚባል ደረጃ የሚመሳሰሉ እና በዚሁ ምክንያትም ሊያደናግሩ እንደሚችሉ እንደሚያደናግሩ የገለጹ ከመሆኑም በተጨማሪ ከላይ የተገለጹት የአእምራዊ ንብረት ጽ/ቤት በተለያዩ ቀናት

በጻፋቸው ደብዳቤዎች ላይ የአመልካቾች የምርት ማሸጊያ ከተጠሪ የምርት ማሸጊያ ሙሉ በሙሉ የሚመሳሰሉ እና ሸማቹንም የሚያናግሩ፤ ሊያደናግሩ የሚችሉ መሆኑን ዝርዝር ማብራሪያ ገልጿል፡፡ ሆኖም የስር ፍ/ቤት ይህን የጽሁፍ ማስረጃ ለምን እንዳልመዘነው ወይም እንዳልተቀበለው በውሳኔው ላይ አልገለጸም፡፡ በአመልካቾች በሰነድ ማስረጃነት የቀረቡትን በወንጀል ጉዳይ የተሰጡትን ውሳኔዎች በተመለከተ የወንጀልና የአስተዳደራዊ ጉዳዮች የማስረጃ ምዘና የሚለያይ ከመሆኑም በተጨማሪ በወንጀል ነጻ መባል ከአስተዳደራዊ ተጠያቂነት ነጻ እንደማያደርግ የወንጀል መርህ ከደነገገው አንጻር ማስረጃው ሚዛን የሚደፋ ሆኖ አልተገኘም፡፡

የስር ፍ/ቤቱ የምርቱ ተጠቃሚዎች የተሻለ ግንዛቤ ያላቸው ያላቸው በመሆኑ በምርቱ ማሸጊያ መመሳሰል መደናገር አይኖርም የሚለው መደምደሚያ የሀገሪቱን ማህበረሰብ ተጨባጭ ሁኔታ ያላገናዘበ እና በጥናት ላይ ያልተመሰረተ በግለሰብ ሀሳብ ላይ ብቻ የተመሰረተ ከመሆኑ አንጻር፤ የተሻለ አረዳድ ያለው የመንግስት መስሪያ ቤት የሰጠውን መረጃ ሳይመዝን የደረሰበት በመሆኑ እንዲሁም የአ/ቁ 813/2006 አንቀጽ 8(2)(ሀ)ን ድንጋጌ መሰረት ያላደረገ በመሆኑ ተጠሪ ክሱን በሚገባ አላስረዳም ሲል የሰጠው ውሳኔ ተገቢ አይደለም፡፡ ስለሆነም በተጠሪ በስር ፍ/ቤት በቀረቡት የሰው እና የሰነድ ማስረጃዎች እንዲሁም ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት በኤግዚቢትነት ባስቀረባቸው ምርቶች እና የባለሙያ ምስክርነት አመልካቾች በአ/ቁ 813/2006 አንቀጽ 8 (1) እና 2(ሀ) የተደነገገውን በመጣስ ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር የፈጸሙ መሆናቸውን ተጠሪ በበቂ ማስረጃ ያስረዳ ስለሆነ አመልካቾች ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር ተግባር ፈጽመዋል በማለት እንዲሁም አመልካቾች ጥፋተኞች ናቸው በማለት ውሳኔ ሰጥቷል፡፡ በመሆኑም የስር የዳኝነት ችሎቱ የተጠሪን ክስ ውድቅ በማድረግ የሰጠውን ውሳኔ በመሻር የግራቀኙን የቅጣት አስተያየት ከተቀበለ በኋላ በአ/ቁ 813/2006 አንቀጽ 42(3) መሰረት አመልካቾች እያንዳንዳቸው የአመታዊ የሽያጭ ገቢያቸውን 5%(አምስት በመቶ) የገንዘብ ቅጣት እንዲቀጡ በማለት ወስኗል፡፡ እንዲሁም የአመልካቾች ድርጅቶች የሚጠቀሙበት የጸጉር ቀለም ማሸጊያዎች ከኤቨረስት የጸጉር ቀለም ማሸጊያ በመጠን፤ በፊደላት፤ ቀለማትና በአጻጻፍ ዘይ፤ በመደቦች ቀለማት፤ ማሸጊያው ላይ ባረፈው የሴት ምስል .... በአጠቃላይ የቀለሞች ቅንጅት ተመሳሳይነት ያለው በመሆኑ በገበያ ውስጥ ሸማቾችን የሚያደናግርና ሊያደናግር ስለሚችል እንዳይጠቀሙ በማለት ወስኗል፡፡

አመልካቾች ከላይ በተገለጸው ውሳኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ስሚ ችሎት አቅርበው ፍ/ቤቱም ጉዳዩን መርምሮ በንግድ ውድድርና የሸማቾች ጥበቃ አ/ቁ 813/2006 መሰረት አመልካቾች የማደናገር ሁኔታ ያስከተለ ተግባር ፈጽመዋል አልፈጸሙም የሚለው የማስረጃ ጉዳይ በመሆኑ የባለስልጣኑ ይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት ከኢትዮጵያ አእምሯዊ ንብረት ጽ/ቤት በቁ. አጠ28/662-11 በ26/12/08ዓ.ም ፤ በቁ. አጠ28/119-660/08 በ26/12/08ዓ.ም እና በቁ. አጠ28/560-104/08 በ1/11/08ዓ.ም የተጻፉትን ደብዳቤዎች፤ ከንግድ ምልክትና ኢንዱስትሪ ንግድ ልማት ጥበቃ ዳይሬክቶሬት ባለሙያ የሰጠውን ምስክርነት እና ምርቶችን በኤግዚቢትነት በማስቀረብ የ EVEREST የጸጉር ቀለም ማሸጊያ ከቆንጆና መልካማ የጸጉር ቀለም ማሸጊያ በአብዛኛው ደረጃ የመጠን፤ የፊደላት፤ ቀለማትና የአጻጻፍ ዘይ በመደቦች ቀለማት

በማሸጊያው ላይ ባረፈው የሴት ምስል... ተመሳሳይ መሆናቸውን ያረጋገጠ መሆኑን ከችሎቱ ውሳኔ መረዳት የተቻለ በመሆኑ የባለስልጣኑ ይግባኝ ሰሚ ችሎት አመልካቾች የአ/ቁ 813/2006 አንቀጽ 8(1) እና 8(2) ሀ እና ለን በመተላለፍ ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር ፈጽመዋል በማለት የአመታዊ ሽያጭ ገቢያቸውን 5%(አምስት በመቶ) የገንዘብ ቅጣት እና አመልካቾች የሚጠቀሙበትን የጸጉር ቀለም ማሸጊያዎች እንዳይጠቀሙ መወሰኑ አግባብ ነው በማለት የስር የፌደራል የንግድ ውድድርና የሸማቾች ጥበቃ ይግባኝ ሰሚ አስተዳደራዊ ፍ/ቤት የሰጠውን ውሳኔ በማጽናት ወስኗል፡፡

የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ከላይ የተገለጹትን ውሳኔ በመቃወም ሲሆን ይዘቱም በአጭሩ ተጠሪ አላግባብ ተበዳይ ነኝ ያለው የኬሲጄ ካምፓኒ ያስመዘገበውን EVEREST በሚለው የጸጉር ቀለም ምርት ላይ የተረጋገጠለትን መብት የስር ፍ/ቤት ሳያረጋግጥ ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር ፈጽማችኋል በማለት የሰጠው ውሳኔ፤ ለክርክር መነሻ የሆነውን ምስል እና ማሸጊያ እንዳንጠቀም እንዲሁም አመልካቾች እያንዳንዳችን የአመታዊ ሽያጫችንን 5% እንድንቀጣ የተሰጠው ውሳኔ ተሽሮ የስር የንግድ ውድድርና የሸማቾች ጥበቃ ባለስልጣን የዳኝነት ችሎት የሰጠው ውሳኔ እንዲጸናልን፤ ወጪና ኪሳራም እንዲከፈለን እንዲወሰንልን የሚል ነው፡፡

ይህ አቤቱታቸው በሰበር አጣሪ ችሎቱ ተመርምሮ አመልካቾች አከራካሪው የንግድ ምልክት በህጋዊ አካል ተመዝግቦላቸው ባለበት እና ምንም ተቃውሞ ባልቀረበበት ሁኔታ፤ የንግድ ስራቸውን እየሰሩ ባለበት ሁኔታ፤ ከሌላው ተመሳሳይ የንግድ ምልክት ካለው በተለየ እነሱ ብቻ ተለይተው የንግድ ስራ መስራት አትችሉም የተባለበት ከአዋጁ አንቀጽ 2፤ 12 እና 4 እንዲሁም ከህገመንግስቱ አንቀጽ 41(1) አንጻር ለማጣራት ለሰበር ችሎቱ ይቅረብ ተብሎ በ15/11/12ዓ.ም በመታዘዙ ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎ ተጠሪ በ17/2/13ዓ.ም በተጻፈ ባቀረበው መልስ የንግድ ውድድርና የሸማቾች ጥበቃ አ/ቁ 813/2006 አንቀጽ 8(2)(ሀ) ማንኛውም ነጋዴ በሌላው ነጋዴ ወይም በነጋዴው ተግባራት በተለይም ነጋዴው ከሚያቀርበው የንግድ እቃ ጋር በተገናኘ ሁኔታ ማደናገርን ያስከተለ ተግባር ወይም ሊያስከትል የሚችል ማንኛውም ድርጊት መፈጸም እንደማይችል ከደነገገው አንጻር የስር የፌ/ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አመልካቾች የ K.C.J ካምፓኒ ለረዥም አመታት ሲጠቀምበት የነበረውን ማሸጊያ ሆን ብለው በምስልና በዲዛይን በማሳሰል ማቅረባቸውን በስር የዳኝነት ችሎቱ ከቀረቡት ከተሰሙት የሰው እና የሰነድ ማስረጃዎች፤ በባለስልጣኑ የይግባኝ ሰሚ ችሎት ዘንድ በኤግዚቢትነት ከቀረቡት ምርቶች እና የባለሙያ ምስክርነት በማረጋገጥ ይህም ሀቀኛ ያልሆነ አሳሳችና የተወዳዳሪን ጥቅም የሚጎዳ ሸማቹንም የሚያሳስት ተግባር ነው በማለት አመልካቾች ከዚህ ተገቢ ካልሆነ የንግድ ውድድር ድርጊታቸው እንዲቆጠቡ ሲል የሰጠው ውሳኔ የህግ ስህተት ያልተፈጸመበት በመሆኑ አቤቱታው ውድቅ እንዲደረግ በማለት ጠይቋል፡፡

አመልካቾች በ17/3/13ዓ.ም በተጻፈ የሰበር አቤቱታቸውን በማጠናከር የመልስ መልስ አቅርበዋል፡፡

ይህ የሰበር ችሎትም የአመልካቾችን የሰበር አቤቱታ፤ አቤቱታ ከቀረበበት ውሳኔ እና ከተገቢዎቹ የህግ ድንጋጌዎች አንጻር የስር የፌደራል የንግድ ውድድርና የሸማቾች ጥበቃ ይግባኝ ሰሚ አስተዳደራዊ ፍ/ቤት

እና የፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ስሚ ችሎት የሰጡት ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈመበት መሆን አለመሆኑን እንደሚከተለው መርምሯል፡፡

1ኛ አመልካች የምዝገባ የምስክር ወረቀት ያገኘበት ተስመስ ቆንጆ(TSMSSKONJO) የተሰኘው የጸጉር ቀለም የንግድ ምልክት እና 2ኛ አመልካች የምዝገባ የምስክር ወረቀት ያገኘበት መልካማ(MELKAMA) የተሰኘው የጸጉር ቀለም የንግድ ምልክት ብቻ ሆኖ ሳለ ለጸጉር ቀለማቱ የሚጠቀሙት ማሸጊያዎች በተጠሪ በተወከለው የግል ተበዳይ K.C.J ካምፓኒ ካስመዘገበው EVEREST ከተሰኘው የጸጉር ቀለም ማሸጊያ በሁሉም መልኩ ይጎውም በቅርጽ፤ በመጠን፤ በፊደላት፤ በቀለማትና በአጻጻፍ ዘዴ እንዲሁም በማሸጊያው ላይ ባለው የሴት ምስል የሚመሳሰሉ እና ሸማቹን ህብረተሰብ የሚያደናግሩ እና ሊያደናግሩ የሚችሉ መሆናቸውን በዚህም የተነሳ የንግድ ውድድር እና የሸማቾች ጥበቃ አ/ቁ 813/2006 አንቀጽ 8(1) ማንኛውም ነጋዴ በንግድ ስራ ሂደት ውስጥ ማንኛውም ሀቀኛ ያልሆነ፤ አሳሳች፤ ወይም አታላይነት ያለበት እና የተወዳዳሪን የንግድ ጥቅም የሚጎዳ ወይም ሊጎዳ የሚችል ድርጊት ለመፈጸም የማይችል ስለመሆኑ የደነገገውን እንዲሁም የአዋጁ አንቀጽ 8(2) ሀ እና ለ በሌላው ነጋዴ ወይም በነጋዴው ተግባራት በተለይም ነጋዴው ከሚያቀርበው የንግድ እቃ ወይም አገልግሎት ጋር በተገናኘ ሁኔታ ማደናገርን ያስከተለ ወይም ሊያስከትል የሚችል ማንኛውም ድርጊት፤ የመረጃው ባለቤት ከሆነው ነጋዴ ፈቃድ ውጪ ከሀቀኛ የንግድ አሰራር ተጻራሪ በሆነ ሁኔታ የሌላውን መረጃ የማውጣት፤ የመያዝ ወይም የመጠቀም ማናቸውም ድርጊት ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር ሆነው እንደሚቆጠሩ የደነገጉትን በመተላለፍ ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር የፈጸሙ ስለመሆናቸው ማስረጃዎችን የመስማት፤ የመመርመር እና የመመዘን በህግ ስልጣን የተሰጠው የፌደራል የንግድ ውድድርና የሸማቾች ጥበቃ ይግባኝ ሰሚ አስተዳደራዊ ፍ/ቤት በስር የንግድ ውድድርና የሸማቾች ጥበቃ ባለስልጣን የዳኝነት ችሎት ዘንድ የተሰሙትን የግራቀኙን ምስክሮች ቃል፤ ከሌሎች የሰነድ ማስረጃዎች በተጨማሪ ኢትዮጵያ አእምሯዊ ንብረት ጽ/ቤት በቁ. አጠ28/662-11 በ26/12/08ዓ.ም፤ በቁ. አጠ28/119-660/08 በ26/12/08ዓ.ም እና በቁ. አጠ28/560-104/08 በ1/11/08ዓ.ም የጻፋቸውን ደብዳቤዎች በመመርመር እና በመመዘን እንዲሁም አከራካሪዎቹን EVEREST፤ ተስመስ ቆንጆ እና መልካማ የተሰኙትን የጸጉር ቀለም ምርቶች ማሸጊያዎች በኤግዚቢትነት በማስቀረብ እና በመመልከት የምርቶቹ ማሸጊያዎች ከስማቸው መለያየት በቀር በማሸጊያው መጠን፤ የፊደላት ቀለማት፤ የመደቦች ቀለማት፤ የማሸጊያው ቀለም፤ በማሸጊያው ላይ ያለው ፎቶ... ተመሳሳይነት ያለው እና አንዱን ከአንዱ ለመለየት የሚያስቸግሩ መሆናቸውን ግንዛቤ በመውሰድ፤ በተጨማሪም ከኢትዮጵያ አእምሯዊ ንብረት ጽ/ቤት ከጉዳዩ ጋር ግንኙነት ያለውን የጽ/ቤቱን የንግድ ምልክት እና ኢንዱስትሪ ንድፍ ልማት ጥበቃ ዳይሬክቶሬት የንግድ ምልክት ምርመራ ከፍተኛ ባለሙያ በማስቀረብ እና ምዝገባ ሳያደርግ የመጠቀም መብትን በሚመለከት የሙያ ምስክርነቱን እንዲሰጥ በማድረግ የሰጠውን የምስክርነት ቃል በመመርመር እና በመመዘን አመልካቾች ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር የፈጸሙ መሆናቸውን በፍሬነገር ደረጃ በማረጋገጥ ፤ የስር የዳኝነት ችሎቱ የተጠሪን ክስ ውድቅ በማድረግ የሰጠውን ውሳኔ በመሻር አመልካቾች ተገቢ ያልሆነ የንግድ ውድድር ፈጽመዋል፤ ጥፋተኞች ናቸው በማለት የንግድ ውድድር እና የሸማቾች ጥበቃ አ/ቁ 813/2006 አንቀጽ

42(3) የአዋጁን አንቀጽ 8 ድንጋጌዎች የተላለፈ ማንኛውም ነጋዴ የአመታዊ ሽያጭ ገቢውን ከ5% እስከ 10% የገንዘብ ቅጣት የሚቀጣ ስለመሆኑ በደነገገው መሰረት የግራቀኙን የቅጣት አስተያየት ከተቀበለ በኋላ እያንዳንዳቸው አመልካቾች የአመታዊ ሽያጭ ገቢያቸውን 5% የገንዘብ ቅጣት እንዲቀጡ በማለት የሰጠው ውሳኔ እንዲሁም የአመልካቾች ድርጅቶች የሚጠቀሙት የጸጉር ቀለም ማሸጊያ ከኤቨረስት የጸጉር ቀለም ማሸጊያ በመጠን፤ በፊደላት፤ በቀለማት እና በአጻጻፍ ዘዴ፤ በመደቦች ቀለማት፤ በማሸጊያው ላይ ባረፈው የሴት ምስል... በጥቅሉ በቀለሞች ቅንጅት ተመሳሳይነት ያለው በመሆኑ በገበያ ውስጥ ሸማቾችን የሚያደናገርና ሊያደናገር ስለሚችል እንዳይጠቀሙ በማለት የሰጠውን ውሳኔ፤ ይህንኑ ውሳኔ ጉዳዩን በይግባኝ ያየው የፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በማጽናት የሰጠውን ውሳኔ ይህ የሰበር ሰሚ ችሎት የፌደራል ፍ/ቤቶች አ/ቁ 1234/2013 አንቀጽ 10(1) እና የኢፌዲሪ ህገመንግስት አንቀጽ 80(3)(ሀ) ከደነገጉት አንጻር መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ አላገኘውም፡፡ ስለሆነም ተከታዩ ተወስኗል፡፡

<u>ውሳኔ</u>

1. የፌደራል የንግድ ውድድርና የሸማቾች ጥበቃ ይግባኝ ሰሚ አስተዳደራዊ ፍርድ ቤት በመ.ቁ 00027 በ26/4/11ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ እንዲሁም የፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 169910 በ30/4/12ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/ህ/ቁ 348(1) መሰረት ጸንቷል፡፡
2. በዚህ የሰበር ችሎት ለተደረገው ክርክር ወጪና ኪሳራ ግራቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ፡፡
3. የዚህ ውሳኔ ግልባጭ ለስር ፍ/ቤቶች ይድረስ፡፡
4. በሰበር አጣሪ ችሎቱ በ15/11/12ዓ.ም የኢፌዲሪ የንግድ ውድድር እና የሸማቾች ጥበቃ ባለስልጣን በቁጥር አ/ም/ክስ/አ/ዳ/199/2012 ጥር 26 ቀን 2012ዓ.ም ለጉምሩክ ኮሚሽን የሰጠው ትእዛዝ ከመፈጸም ለግዜው ታግዶ እንዲቆይ የሰጠው የእግድ ትእዛዝ ተነስቷል፡፡ ይጻፍ፡፡
5. በዚህ የሰበር ችሎት በ12/12/12ዓ.ም በንግድ ውድድርና ሸማቾች ጥበቃ ባለስልጣን ዳኝነት ችሎት በመ.ቁ 000103 የተጀመረው አፈጻጸም ታግዶ እንዲቆይ የተሰጠው የእግድ ትእዛዝ ተነስቷል፡፡ ይጻፍ፡፡
6. መዝገቡ ተዘግቷል፡፡ ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ኃ

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚችሎት

የሰበር መ/ቁጥር 191095

ሐምሌ29/2013 ዓም

ዳኞች፡- እትመት አሰፋ

ፀሐይ መንክር

ኑረዲን ከድር

መላኩ ካሳዬ

እስቲበል አንዱአለም

አመልካች/ቾች፡- አቶ ከተማ ኑኔ

ተጠሪ/ዎች፡- ወ/ሮ መረጠች ለማ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

በዚህ መዝገብ ላይ የቀረበው ጉዳይ በሊዝ ውል የተገኘ ይዞታ ክርክርን የሚመለከት ነው፡፡ የሰበር አቤቱታው የቀረበው የደቡብ ብሔሮች ብሔረሰቦች እና ህዝቦች እና ህዝቦች ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ችሎት በመ/ቁ/14021 ላይ ታህሳስ 17/2012 ዓም በዋለው ችሎት የስር ፍቤቶችን ውሳኔ የሻረበትን የመጨረሻ ውሳኔ በመቃወም ነው፡፡

የክርክሩ ስረ ነገር አመጣጥ እንዲህ ነው፡፡ አቶ ባላይ ላጲሶ የተባሉት የአሁን ተጠሪ የቀድሞ ባለቤት ከተጠሪ ጋር የነበራቸውን ጋብቻ በፍቺ መፍረሱ ተከትሎ ቦታ እና አዋሳኙ በክስ አቤቱታው ውስጥ የተዘረዘረውን እና ጋብቻቸው ፀንቶ በነበረበት ወቅት በሊዝ ውል ያገኙትን 4000 ካሬ ሜትር ይዞታ ለመካፈል በሆሳና ከተማ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የንብረት ክፍፍል ጥያቄ ያቀርባሉ፡፡ የአሁን ተጠሪም ቀርበው ንብረቱ የጋራ በመሆኑ ቢካፈሉ አልቃወምም የሚል መልስ በመስጠታቸው የተጠቀሰው ይዞታ የጋራ ንብረት መሆኑ ተጠቅሶ እንዲካፈሉ ውሳኔ ይሰጣል፡፡ ይህ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለማንዛቤ እንጂ
ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

ከሆነ በኋላ የአሁን አመልካች ባልና ሚስቱ እንዲካፈሉ ተብሎ ውሳኔ ያረፈበት ይዞታ ተጠሪና ባለቤታቸው በጋብቻ አብረው በነበሩበት ወቅት ተጠሪ ለባለቤታቸው በሰጡት ውክልና መሰረት መጋቢት 29/2008 ዓም በተደረገ የሽያጭ ውል ያስተላለፉላቸው መሆኑን፤ በውሉ መሰረት ጉዳዩ በሚመለከተው አስተዳደር ክፍል ቀርቦ ተገቢውን ክፍያ ፈፅመው በስም ዝውውር ደረጃ ላይ ያለ መሆኑን በመግለፅ ንብረቱን ባልና ሚስቱ በሽያጭ ያስተላለፉት በመሆኑ እንዲካፈሉ የተሰጠው ውሳኔ ሊሻር ይገባል በሚል በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህግ ቁጥር 358 መሰረት የመቃወም አቤቱታ ያቀርባሉ፡፡

በዚሁ የመቃወም አቤቱታ ላይ ተጠሪ እና ባለቤታቸው መልስ እንዲሰጡ በታዘዘው መሰረት ሁለቱም ቀርበው የተጠሪ ባለቤት ይዞታውን በሽያጭ ሲያስተላልፍ ይህንን ለማድረግ የሚያስችላቸው ተገቢን የውክልና ስልጣን የሌላቸው በመሆኑ ውሉ ፈራሽ ነው፤ የሽያጭ ውሉም በአዋጅ ቁጥር 721/2004 የተመለከተውን የሊዝ ውል ማስተላለፊያ ስርአትን ያልተከተለ በመሆኑ ተቀባይነት የለውም በማለት ተከራክረዋል፡፡

ጉዳዩ የቀረበለት ፍ/ቤት የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ ከሰማ በኋላ በሰጠው ውሳኔ ለክርክር ምክንያት የሆነው የሊዝ ይዞታ የተሸጠበት ውል በተፈረመበት መጋቢት 29/2008 ዓም የአሁን ተጠሪ ባለቤት ውክልና አለኝ ብለው በውሉ የፈረሙ ቢሆንም የነበራቸው ውክልና ውሉን ለመፈረም የሚያስችላቸው ያልነበረ መሆኑን፤ በወቅቱ የአሁን ተጠሪ ወልደው ተኝተው የነበረ በመሆኑ እና የሽያጭ ውሉም ለክፍሉ አስተዳደር ከቀረበ በኋላ የተጠሪ ባለቤት ተገቢ ውክልና የላቸውም በመባሉ ምክንያት ተጠሪ ሚያዚያ 03/2008 ዓም ሙሉ ውክልና ለባለቤታቸው ሰጥተው አስተዳደራዊ ሂደቱ የቀጠለ መሆኑን፤ በዚሁ ተጠሪ እና ባለቤታቸው በሽያጭ ውሉ ተጎድተናል በማለት ይዞታው ቀድሞ ከተሸጠበት ዋጋ በተጨማሪ ብር 100.000(አንድ መቶ ሺህ) ከአመልካች የተቀበሉ መሆኑን፤ አመልካችም ይዞታውን እና ይዞታውን የሚመለከቱ ሰነዶችን በሙሉ ተረክበው በእጃቸው አድርገው የሚገኙ መሆኑን እና በአስተዳደር አካል ተጀምሮ የነበረው የስም ዝውውር ሂደትም በአሁን ተጠሪ ተቃውሞ የቆመ ስለመሆኑ በሰው እና በሰነድ ማስረጃ ማረጋገጡን ጠቅሶ የሽያጭ ውሉ እና የውክልና ውሉ ፊትና ኋላ ቢሆኑም ተጠሪ ስለ ሽያጩ ሙሉ እውቀት እና ፈቃድ የነበራቸው በመሆኑ የአመልካች መብት የሚያሳጣ አይደለም፤ የሽያጭ ውሉ በሊዝ አዋጁ መሰረት አልተከናወነም የሚባል ከሆነም ድርጊቱን መቃወም እና ማስቆም የሚገባው የሚመለከተው አስተዳደር አካል ነው፤ ሆኖም የክፍሉ መሬት አስተዳደር የሽያጭ ውሉን ተቀብሎ እና አስፈላጊውን ክፍያ አስፈፅሞ ሂደቱን የጀመረ በመሆኑ ከተጠሪ እና ባለቤታቸው በኩል የቀረበው ክርክር ከቅን ልቦና ውጭ የቀረበ ነው፤ ቀደም ሲል ተጠሪ እና ባለቤታቸው እንዲካፈሉ የተባለው ይዞታው በሽያጭ ለአሁን አመልካች ባስተላለፉት ይዞታ ላይ የተሰጠ ውሳኔ ነው በማለት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህግ

ቁጥር 360(2) መሰረት ሽረዋል። በዚሁ ውሳኔ ላይ ይግባኝ የቀረበለት የሃድያ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህግ ቁጥር 337 መሰረት ይግባኙን ዘግቷል።

የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት በበኩሉ የግራቀኙ ክርክር ከሰማ በኃላ በሰጠው ውሳኔ በሊዝ ውል በተገኘ ይዞታ ላይ ያለ የሊዝ መብት ሊተላለፍ የሚችለው በሊዝ አዋጅ ቁጥር 721/2004 አንቀጽ 24(2) ስር በተመለከተው አግባብ ግልጽ የሽያጭ ውል ከአሁን ተጠሪ እና ባለቤት ተላልፎልኛል ቢሉም ውሉ በአዋጁ በተመለከተው ሥርዓት የተፈፀመ ስለመሆኑ የተረጋገጠ ነገር የለም፤ ውሉም የተደረገው በባዶ መሬት ላይ ሲሆን ባዶ መሬትን መሸጥ በህገ መንግስቱ የተከለከለ በመሆኑ ውሉ ህጋዊ ውጤት የለውም ሲል የስር ፍርድ ቤቶችን ውሳኔ ሽሯል።

የአሁን የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንን ውሳኔ በመቃወም ነው። አመልካች በጠበቃቸው በኩል የካቲት 13/2012 በተጻፈ ዘጠኝ ገፅ የሰበር አቤቱታ በስር ፍ/ቤቶች ውሳኔ ላይ ተፈፅሟል ያሉትን መሰረታዊ የህግ ስህተት ጠቅሰው በዚህ ችሎት እንዲታረምላቸው ጠይቀዋል። መሰረታዊ ይዘቱም የአሁን ተጠሪ ባለቤታቸው ያለህጋዊ ውክልና ለክሱ ምክንያት የሆነውን የሊዝ ይዞታ መብትን አስመልክቶ ከአሁን አመልካች ጋር ያደረጉት የሽያጭ ውሉ እዲፈርስላቸው በሃድያ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ15511 ላይ ክስ አቅርበው ያለፍርድ ቤቱ ፈቃድ ክሱን ያነሱ በመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህግ ቁጥር 279 እና 5 መሰረት የውሉን ህጋዊነት አስመልክቶ ድጋሚ ክርክር ሊያቀርቡ አይችሉም አመልካች ለክሱ ምክንያት የሆነውን ይዞታ እላዩ ላይ ከነበረው ጅምር ቤት ጋር ገዝተው ግንባታውን ያፈረሱ እንጂ ባዶ መሬት አልገዙም፣ የክፍሉ አስተዳደርም የሽያጭ ውሉን ህጋዊነት አረጋግጦ እላዩ ላይ የነበረውን ግንባታ ግምት በማስላት አመልካች መክፈል የሚገባቸውን ክፍያ አሳውቆ በማስከፈል ከአመልካች ጋር የሊዝ ውል የፈረመ በመሆኑ ውሉ ህጋዊ ነው፤ስልጣን ያላቸው የስር ፍርድ ቤቶችም ይኽው ለመሆኑ በፍሬ ነገር ደረጃ አረጋግጠው ወስነው እያለ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት በህግ ባልተሰጠው ስልጣን ማስረጃን መዝኖ ውሳኔዎቹን መሻሩ የኢ/ፌ/ድ/ሪ ህገ መንግስት አንቀፅ 80/3/ለ/ እና ይኽው ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 32220 ላይ የሰጠውን አስገዳጅ የህግ ትርጉም የተላለፈ ነው፤ የሽያጭ ውሉም የተደረገው በሊዝ ውል በተገኘ መብት ላይ በመሆኑ እና ይህም በህግ መንግስቱ አንቀፅ 40/6/ እና በሊዝ አዋጅ ቁጥር 721/2004 አንቀፅ 14 መሰረት የተፈቀደ ሆኖ እያለ ውሉ ከመነሻው ፈራሽና እንዳልተደረገ ይቆጠራል ተብሎ መወሰኑ አግባብ አይደለም፤ ስልጣን ያለው የክፍሉ አስተዳዳር ውሉን ተቀብሎ የመዘገበ በመሆኑ ሽያጩ በአዋጁ መሰረት አልተደረገም ሊባል አይችልም፤ በአዋጁ መሰረት አልተደረገም ቢባል እንኳን ውሉ ጉድለት ያለበት ውል ነው ከሚባል በቀር ከመነሻው እንዳልተደረገ የሚያስቆጥር ባለመሆኑ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የውሉ ህጋዊነት የተረዳበት እና የተረጎመበት መንገድ

የፍ/ብ/ህ/ቁ 1716፣1717 እና 1718 እንዲሁም ይኸው ሰበር ሰሚ ችሎት ይህንኑ ጉዳይ አስመልክቶ በመ/ቁ 43226 ላይ የሰጠው አስገዳጁ የህግ ትርጉም የተከተለ አይደለም፤ የሽያጭ ውሉ ጉድለት የለበትም እንጂ ቢኖርበት እንኳን በአዋጁ መሰረት አልተደረገም የሚለውን መቃወሚያ ማቅረብ ያለበት እና የሚችለው ጉዳዩ የሚመለከተው የክፍሉ አስተዳደር እንጂ መብታቸውን በሽያጭ ያስተላለፉት ተጠሪ አይደሉም፤ ውሉ ከተደረገ ከአራት ዓመት በላይ በመሆኑ እና ከውሉ በኋላም አመልካች በቦታው ላይ ከፍተኛ መሻሻል ያደረጉ በመሆኑ ተዋዋይ ወገኖች ወደነበሩበት ሊመለሱ የሚችሉበት ሁኔታ የለም፤ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎትም ውሉ ህጋዊ አይደለም ውሉ ከመወሰን ውጭ በውጤቱ ላይ ውሳኔ ያልሰጠ እንዲሁም ከውሉ በኋላ በቦታው ላይ ስለተደረገው መሻሻል ሳይወሰን ማለፉ ከህግ አግባብ ውጭ በመሆኑ የሰበር ሰሚ ችሎቱ ውሳኔ ውድቅ ተደርጎ የስር ፍ/ቤቶች ውሳኔ ሊፀና ይገባል የሚል ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ የክልሉ የሰበር ችሎት የሰጠው ውሳኔ የኢ/ፌ/ድ/ሪ ህገ መንግስት አንቀፅ 80/3/ለ/፣ 40 /6/፣ አዋጅ ቁጥር 721/2004 አንቀፅ 14/2/ ድንጋጌዎችን በተገቢው ያገናዘበ ስለመሆኑ ግራቀኙ በተገኙበት በዚህ ችሎት እንዲመረመር በአጣሪ ችሎት በመታዘዙ ተጠሪ የፅሁፍ መልስ እንዲሰጡበት ተደርጓል።

በዚህ መሰረት ተጠሪ በጠበቃቸው አማካኝነት ጥቅምት 13/2013 ዓ.ም የተፃፈ ሁለት ገፅ መልስ አቅርበዋል። ፍሬ ቃሉም የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት በሊዝ ውል የተገኘ ባዶ መሬት ሽያጭ የሊዝ አዋጅ ቁጥር 721/2004 አንቀፅ 24/2/ እና /3/ ድንጋጌን የተከተለ መሆን ስላለመሆኑ በጭብጥነት ይዞ በመመርመር ውሉ በአዋጁ መሰረት ያልተደረገ መሆኑን አረጋግጦ የወሰነ በመሆኑ ውሳኔው የሚነቀፍ አይደለም፤ በሽያጭ ውሉም የተላለፈው ባዶ መሬት በመሆኑ ከህግ መንግስቱ አንቀፅ 40/6/ ጋር የሚያገናኘው ነገር የለም፤ ይልቁንም ውሉ በባዶ መሬት ላይ የተደረገ እና የሊዝ አዋጁንም ድንጋጌ ያልተከተለ ስለመሆኑ ተረጋግጦ የተወሰነ በመሆኑ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ውሳኔ የሚነቀፍበት መሰረታዊ የህግ ስህተት ባለመኖሩ ሊፀና ይገባል የሚል ነው። የአመልካች ጠበቃም ህዳር 10/2013 በተፃፈ የመልስ መልስ የሰበር ቅሬታቸውን የሚያጠናክር መከራከሪያ በማከል የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ውሳኔ ሊሻር ይገባል በማለት ሞግተዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክሩ ይዘት ጠቅለል ባለ መልኩ ከላይ የተመለከተውን ሲመስል ችሎቱም የግራ ቀኙን ክርክር ጉዳዩ ለዚህ ችሎት ሲቀርብ ከተያዘው ማስቀረቢያ ነጥብ አኳያ አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምሯል።

በመሠረቱ በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የፌዴራልም ሆነ የክልል ፍርድ ቤቶች የዳኝነት ሥልጣን የሚመነጨው ከፌደራሉ ህገ መንግስት ስለመሆኑ የህገ መንግስቱ አንቀፅ 78 ይደነግጋል። በህገ መንግስት አንቀፅ 80/3/ መሠረት በፌደራልም ሆነ በክልሎች ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሥር ለማቋቋም የሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠው የዳኝነት ስልጣን በሥር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ውስጥ መሠረታዊ የህግ ስህተት ተፈፅሞ ሲገኝ በሰበር አይቶ የማረም ሥልጣን ነው። ህገ መንግስቱን መሠረት አድርገው በፌደራልም ሆነ በየክልሉ የታወጁት የፍር ድ ቤት ማቋቋሚያ

አዋጆችም በህግ መንግስቱ በተገለፀው አግባብ ተመሳሳይ የዳኝነት ስልጣን ለሰበር ሰሚ ችሎት የሰጡ ለመሆኑ ከፌዴራል ፍርድ ቤቶች ማቋቋሚያ አዋጅ ቁጥር 1234/2013 አንቀፅ 10 ድንጋጌ እንዲሁም አሁን ለቀረበው ጉዳይ አግባብነት ካለው ከተሻሻለው ደቡብ ብሔር ብሔረሰቦች እና ህዝቦች ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ፍርድ ቤቶች ማቋቋሚያ አዋጅ 43/1994 አንቀጽ 5/3 ድንጋጌዎች መገንዘብ ይቻላል፡፡

በፌዴራልም ሆነ በክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሥር የተቋቋመው የሰበር ሰሚ ችሎት በህገ መንግስቱ እና ህገ መንግስቱን ተከትለው በወጡ አዋጆች የተሰጣቸው የሰበር ሰሚነት ስልጣን ተግባራዊ ሲያደርጉ ፍሬ ነገርን በተመለከተ በዋናነት መነሻ የሚያደርጉት ስልጣን ባላቸው የበታች ፍርድ ቤቶች በማስረጃ የተረጋገጡትን ፍሬ ነገሮች ነው፡፡ እናም የሰበር ችሎት ቀዳሚ ተግባር የሚሆነው የበታች ፍርድ ቤቶች በፍሬ ነገር ደረጃ በማስረጃ የተረጋገጠውን መሠረት በማድረግ በሰጡት የህግ ትርጉም ውስጥ የፈፀሙት መሠረታዊ የህግ ስህተት ካለ ለይቶ በህግ አግባብ ማረም ነው፡፡ ከዚህ ባለፈ ሰበር ሰሚ ችሎት በሥር ፍርድ ቤት ተመዝኖ አቋም የተያዘበትን ጉዳይ በተመለከተ በዝምታ በማለፍ አልያም በራሱ ማስረጃውን መዝኖ ውሳኔ ለ መስጠት የሚያስችለው የህግ አግባብ የለም፡፡

ይህ ማለት ግን የበታች ፍርድ ቤቶች የቀረቡላቸውን ማስረጃዎችን ይዘት በአግባቡ ሳይመለከቱ ሲቀሩ፤ ወይም በማስረጃ የተረጋገጠው እና ፍርድ ቤቱ የደረሰበት ድምዳሜ የተለያዩ ሆኖ በተገኝ ጊዜ ሰበር ሰሚ ችሎት ይህንን መሰል ጉዳይ ማየት አይችልም ማለት አይደለም፡፡ የዚህ ዓይነት ሁኔታ ሲያጋጥም ጉዳዩ የማስረጃ ምዘና ጉዳይ ሳይሆን ማስረጃን እና ህግን በማዋሃድ ረገድ የሚፈፀም ግድፈት በመሆኑ ጉዳዩ የማስረጃ ሳይሆን የህግ ነጥብ በመሆኑ ስልጣን ያለው የሰበር ሰሚ ችሎት ጉዳዩን አይቶ ከማረም የሚከለክለው አይደለም፡፡

አሁን በቀረበው ጉዳይ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የስር ፍርድ ቤቶችን ወሳኔ ለመሻር የጠቀሰው ሁለት ምክንያቶችን ነው፡፡ አንዱ ውሉ በራሱ በባደ መሬት ላይ የተደረገ በመሆኑ ከመነሻውም ውሉ ኢ-ህገ መንግስታዊ ነው የሚል ሲሆን ሌላው ደግሞ የሽያጭ ውሉ በሊዝ አዋጅ ቁጥር 721/2004 አንቀፅ 24/2/ እና /3/ መሠረት አልተደረገም የሚል ነው፡፡ እንግዲህ በሥር ፍርድ ቤቶች ከተደረገው የግራ ቀኙ ክርክር መረዳት እንደሚቻለው የውሉ ጉዳይ በሊዝ ውል የተገኘ መብትን በሽያጭ ማስተላለፍ ስለመሆኑ ከመገለፁ ውጭ በሽያጭ የተላለፈው ባዶ መሬት ይሁን

አልያም ግንባታ ያለበት መሆኑ የክርክር ጭብጥ አልነበረም ፡፡ የሽያጭ ውሉ በባዶ መሬት ላይ የተደረገ ነው የሚለው ጉዳይ የተነሳው በክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ነው፡፡ ከወሉ ህጋዊነት አኳያ በአሁን ተጠሪ አና ባለቤታቸው ሲቀርቡ የነበረው መከራከሪያዋ ውሉ በባልና ሚስት የጋራ መብት ላይ ያለተጠሪ ፈቃድ እና ህጋዊ ውክልና የተደረገ ነው፤ እንዲሁም በሊዝ አዋጁ መሠረት የተደረገ አይደለም የሚል ነው፡ ከዚህ ባለፈ ውሉ በባዶ መሬት ላይ የተደረገ ነው በሚል የቀረበ ክርክር የለም፡፡

በእርግጥ በተዋዋይ ወገኖች መካከል የመዋዋል ነፃነት ከሚገደብባቸው ልዩ ሁኔታዎች ውስጥ አንዱ የውሉ ጉዳይ ህጋዊ መሆን እንደ ሆነ እና በውጤት ደረጃም ለህግ ተቃራኒ የሆነ ውል ፈራሽ ስለመሆኑ የፍ/ብ/ህ/ቁ/1711 እና 1716 ድንጋጌ ያስገነዝባል፡፡ ከዚህ አንፃር በኢ.ፌ.ዴ.ሪ ህገ መንግንት አንቀፅ 40/3/ የገጠርም ሆነ ከተማ መሬትና የተፈጥሮ ሃብት ባለቤትነት መብት

የመንግስትና የህዝብ ብቻ መሆኑን እና መሬት የማይሸጥ የማይለዋጥ የኢትዮጵያ ብሔሮች፤ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች የጋራ ንብረት መሆኑ ተደንግጓል። እናም በፍርድ ቤት በቀረበ ክርክር በተከራካሪ ወገኖች የቀረበው ውል የውሉ ጉዳይ የህገ መንግስቱን እና የመሠረታዊ ህግ መንግስታዊ ህግ ድንጋጌን የሚቃረን መሆኑ እስከተረጋገጠ ድረስ ስለ ውሉ ህጋዊነት ከተከራካሪዎች የሚቀርብ መቃወሚያን መጠበቅ ሳያስፈልግ ፍርድ ቤት በራሱ ጊዜ አንስቶ መመርመር ያለበት ጉዳይ ነው። ከዚህ አኳያ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የሽያጭ ውሉን ህጋዊነት አንስቶ መመርመሩ የሚነቀፍ ተግባር አይደለም።

ሆኖም በግራ ቀኙ መካከል ተደረገ የተባለው ውል የውሉ ጉዳይ በእርግጥም በህግ የተከለከለ ስለመሆኑ መታየት ያለበት ጉዳይ ነው። እንግዲህ ግራ ቀኙ የሚከራከሩት የሊዝ መብት ከማስተላለፍ ጋር የተያያዘ በመሆኑ ጉዳዩ የሚመለከተው የሊዝ አዋጅ ቁጥር 721/2004 ነው። በዚህ አዋጅ መሠረት የሊዝ ባለመብት የሆነ ሰው በአዋጁ በተመለከተው ሥርዓት መሠረት የሊዝ መብቱን በሽያጭ ለማስተላለፍ አልያም በዋስትና ለማስያዝ የሚችል ስለመሆኑ በአዋጁ አንቀፅ 24 ተመልክቷል። መብቱም ግንባታ ከመጀመሩ አልያም በግማሽ ከማጠናቀቁ በፊት ሊተላለፍ የሚችል ስለመሆኑ በዚህ አንቀፅ በንዑስ አንቀፅ 2 ሥር ተመልክቷል። በእርግጥ በዚህ መልኩ የሚተላለፈው የሊዝ መብት አግባብ ባለው አካል በሚደረግ ቁጥጥር መፈፀም የሚገባው ስለመሆኑ ተመልክቷል። እናም ከአፈፃፀም አኳያ የተቀመጠው ሥርዓት እንደተጠበቀ ሆኖ አንድ የሊዝ በላመብት የሆነው የሊዝ መብቱን ግንባታ ከመጀመሩ በፊትም ቢሆንም ማስተላለፍ እንደሚችል የተፈቀደ በመሆኑ የዉሉ ጉዳይ በህግ የተከለከለ ነው ሊባል የሚችል አይደለም። ከዚህ አንፃር የክልሉ ሰበር ሲሚ ችሎት ጉዳዩን የተረዳበት መንገድ በሊዝ ባለመብቶች የተረጋገጠውን የመብት አድማስ ያላገናዘበ በመሆኑ ተቀባይነት የለውም።

የሽያጭ ውሉ በሊዝ አዋጁ በተመለከተው አግባብ አልተፈፀመም የተባለውን በተመለከተ ጉዳዩ በመጀመሪያ የዳኝነት ሥልጣኑ የተመለከተው የከተማው መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ውሉ ጉዳዩ ለሚመለከተው ለክፍሉ አስተዳደር ቀርቦ እና አስተዳደሩም ውሉን ተቀብሎ በውሉ መሠረት አስፈላጊ ክፍያዎችን አስከፍሎ በስም ዝውውር ሂደት ላይ እያለ የአሁን ተጠሪ ተቃውሞ በማቅረባቸው ምክንያት ሂደቱ የቆመ ስለመሆኑ ማረጋገጡን በፍርድ ሀተታው ውስጥ በግልፅ አስፍሯል። ከዚህ መረዳት የሚቻለው በሊዝ ውል በተገኘ ይዞታ ላይ ግንባታ ከመጀመሩ አልያም ግንባታው በግማሽ ከመጠናቀቁ በፊት የመብት ማስተላለፍ ሂደቱን የመከታተል እና የመቆጣጠር ሥልጣን የተሰጠው አስተዳደር ክፍል በውሉ ይዘትና አፈፃፀም ላይ ተቃውሞ የሌው መሆኑን ነው። ከውሉ ሂደት እና አፈፃፀም ጋር በተያያዘ ጉድለት ቢኖር እንኳን ውሉን አልቀበልም ብሎ የመመለስ አልያም አስፈላጊው ቅድመ ሁኔታ ተሟልቶ እንዲቀርብ የማዘዝ ስልጣን ያለው ይኸው አካል። ሆኖም ከዚህ አኳያ ውሉ የተነቀፈ ስለመሆኑ የቀረበ ክርክርም ሆነ የተረጋገጠ ነገር የለም። ይህ ከሆነ ደግሞ ውሉ በአዋጁ በተመለከተው ሥርዓት አልተፈፀመም የሚባልበት ምክንያት የለም። የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎትም ቢሆን የሽያጭ ውሉ በሊዝ አዋጁ በተመለተው አግባብ አልተከናወነም ከማለት በዘለለ የሥር ፍርድ ቤቶች ከዚህ አንፃር በፍሬ ነገር ደረጃ ያረጋገጡትን እና ያን መሠረት አድርገው የደረሱበትን ድምዳሜ ያልተቀበሉበትን ምክንያት አልገለፀም። ወሉ በአዋጅ መሠረት አልተፈፀመም በሚል በጥቅሉ ከመገለፁ ውጭም ምን ማሚላት ሲገባ እንዳልተፈፀመ በግልፅ ተጠቅሶ የተሰጠ ትችት የለም። ይህ በሌለበት የሥር ፍርድ ቤቶች ወሳኔን መሻሩ

በእርግጥም የሚነቀፍ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ በመገኘቱ ተከታዩ ውሳኔ በአብላጫ ድምፅ ተሰጥቷል፡፡

ውሳኔ

1. የደቡብ ብሔር ፣ ብሔረሰቦች እና ህዝባች ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 14021 ላይ ታህሳስ 17/2012 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 348/1/ መሠረት ተሽሯል፡፡
2. የሆሳዕና ከተማ አስተዳደር የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁ 25402 ላይ ሰኔ 28/2011 ዓ.ም የተሰጠው ውሳኔ እና ይህንኑ ውሳኔን በማፅናት የሃድያ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ 20174 ላይ መስከረም 13/2012 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህግ ቁጥር 348/1/ መሠረት ፀንቷል፡፡

<u>ትዕዛዝ</u>

1. የዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት ክርክር ወጪ ግራ ቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ፡፡
2. መዝገቡ ተዘግቷል

የማይነበብ የሶስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ኃ

<u>የልዩነት ሃሳብ</u>

ስማችን በተቁ. 1 እና 3 ላይ የተገለጸው ዳኞች አብላጫው ድምጽ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የሰጠውን ውሳኔ ለመሻር በሰጠው ምክንያት ስላልተስማማን የሀሳብ ልዩነታችንን እንደሚከተለው አስፍረናል፡፡

ከመዝገቡ ይዘት በግልጽ መገንዘብ እንደሚቻለው የተጠሪ የቀድሞ ባለቤት የነበሩት አቶ በላይ ላጲሶ ከተጠሪ ጋር የነበራቸው ጋብቻ ጸንቶ በነበረበት አከራካሪ የሆነውን ንብረት ለአሁን አመልካች ሸጡ የተባሉት መጋቢት 29 ቀን 2008 ዓ.ም. ነው፡፡ በዚህ ጊዜ ደግሞ ግለሰቡ ጠቅላላ የአስተዳደር የውክልና ስልጣን የነበራቸው ቢሆንም ንብረቱን በሽያጭ ለማስተላለፍ የሚያስችል የውክልና ስልጣን እንዳልነበራቸው በስር ፍርድ ቤቶች የተረጋገጠ ፍሬ ነገር ነው፡፡ የተጠሪ ባለቤት የነበሩት ግለሰብ ንብረቱን በሽያጭ ለአሁን አመልካች ባስተላለፉበት ጊዜ የውክልና ስልጣን ካልነበራቸው ከመነሻውም ቢሆን ስልጣን ሳይኖራቸው የተደረገ የሽያጭ ውል በመሆኑ ውሉ ሕጋዊ ውጤት አይኖረውም፡፡ ስለሆነም ይህን ህጋዊ ውጤት የሌለውን የሽያጭ ውል በመያዝ ስመ ሀብቱን ለማዘዋወር በሰነዶች ማረጋገጫ እና ምዝገባ ጽ/ቤት ሲቀርቡ ግለሰቡ ይህንኑ ለማድረግ የሚያስችል የውክልና ስልጣን የሌላቸው መሆኑ ተነግሮአቸው የሽያጭ ውሉ ከተደረገ በኋላ ሚያዝያ 03 ቀን 2008 ዓ.ም. የተሰጣቸው የውክልና ስልጣን ወደኋላ ተመልሶ አስቀድሞ መጋቢት 29 ቀን 2008 ዓ.ም. የተደረገውን የሽያጭ ውል ህጋዊ የማድረግ ውጤት አይኖረውም፡፡

ምንም እንኳን የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ውሉ የተደረገው በባዶ መሬት ላይ ነው በማለት የስር ፍርድ ቤቶች የሰጡትን ውሳኔ የሻረ ቢሆንም ከላይ በጠቀስነው ሕጋዊ ምክንያት የሽያጭ ውሉ ህጋዊ ውጤት ሊኖረው አይገባም የሚል እምነት ያለን በመሆኑ በውጤት ደረጃ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሳኔ ሊጸና ይገባ ነበር በማለት በሐሳብ ተለይተናል፡፡

የማይነበብ የሁለት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ኃ

ማነታወሸ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ
ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚችሎት

??/? /??? 196346
?? 26/11/2013 ?/?

ዳኞች ተፈሪ ገብሩ(ዶ/ር)

ቀነዓ ቂጣታ

ፈይሳ ወርቁ

ደጀኔ አያንሳ

ብርቅነሽ እሱባለው

አመልካች - አቶ በፍቃዱ ጌታቸው፡- **ጠበቃ ከፋለኝ ደጉ ቀረቡ**

ተጠሪ - 1. አቶ ዮናስ ጌታነህ 2. ወ/ሮ ብዙነሽ ጌታነህ 3. አቶ ተስፋዬ ጌታነህ
4. ወ/ሮ ሸዋዬ ጌታነህ 5. ወ/ሮ ዘነበች ጌታነህ 6. ወ/ሮ ሙሉ ብርሃን ጌታነህ
7. አቶ በየነ ደረሰ 8. አቶ አዲሱ ጌታነህ ፡- **ተወካይ ዘነበች ጌታነህ ቀረቡ**

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

ለዚህ የሰበር መዝገብ ክርክር መነሻ የሆነው ጉዳይ የቀረበው አመልካች መስከረም 22 ቀን 2013 ዓ.ም በተፃፈ አቤቱታ የፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 182644 ሰኔ 12 ቀን 2012 ዓ/ም በዋለው ችሎት የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት ቅሬታውን በማቅረቡ ነው፡፡ ቅሬታውም አቤት የተባለበትን ውሣኔ፣ አመልካች የሚቃወምባቸውን ምክንያቶች የሚዘረዝርና በሰበር ሰሚው ችሎት በኩል ሊታይልኝ ይገባል የሚለውን ዳኝነት የሚጠይቅ ሲሆን፣ ያከራከረን ቤት በእናቴ ስም የተመዘገበ መሆኑ ተረጋግጦ እያለ ጣልቃ ገብዎች ቤቶቹን ሰራን የሚሉት 1ኛ ጣ/ገብ አያቴ ሞግዚቴ ሆኖ ባለበት ጊዜ መሆኑ እየታወቀ የፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ያላደረኩትን እርቅ መሰረት አደርጎ መወሰኑ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ይታረምልኝ የሚል ነው፡፡

በስር ፍ/ቤት የነበረው ክርክር የጀመረው ከፌደራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሲሆን የአሁን አመልካች ባቀረበው አቤቱታ እናቴ ወ/ሮ ዓለምነሽ ጌታነህ በ1989 ዓ/ም ሞታለች፡፡

ወራሽነቱን በ2009 ዓ/ም አረጋግጫለሁ፡፡ እናቴ በህይወት እያለች ያፈራችው ንብረት በን/ስልክ ላፍቶ ክ/ከተማ ወረዳ 7 ውስጥ ያለ የቤት ቁጥር 1711 የሆነው ቤት የእናቴ ውርስ ሀብት ስለሆነና አጣርቼ ያቀረብኩት በመሆኑ እንዲጸድቅልኝ ሲል ጠይቋል፡፡ ጣልቃ ገብዎች 1. አቶ ጌትነት አበበ፣ 2. አቶ ዮናስ ጌትነት፣ 3. ብዙነሽ ጌታነህ፣ 4. አቶ ተስፋዬ ጌታነህ 5. ሸዋዬ ጌታነህ 6. ዘነበች ጌታነህ 7. ሙሉብርሃን ጌታነህ 8. ፊቴን በየነ 9. አቶ አዲሱ ጌታነህ ባቀረቡት አቤቱታ ቤቱ በሚች ወ/ሮ ዓለምነሽ ጌታነህ ስም ይመዝገብ እንጂ ቦታው ላይ ያሉት ቤቶች በጣልቃ ገብዎች የተሰሩ ናቸው፡፡ በመሆኑም አቤቱታው ውድቅ ይሁንልን በሚል ተከራክረዋል፡፡ የፌደራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት አከራክሮ በመ/ቁጥር 124770 ታህሳስ 1 ቀን 2011 ዓ/ም በዋለው ችሎት በሰጠው ውሳኔ ያከራከረው የቤት ቁጥር 1171 የሆነው ቤት ቦታው በአመልካች እናት ስም የተመዘገበ መሆኑን በቀረበው የሰነድ ማስረጃ የተረጋገጠ ቢሆንም በቦታው ላይ ጣልቃ ገብዎች ቤት የሰሩበትና ሲኖሩበት የነበሩ መሆኑን፣ ቤቱን ሲሰሩ የተቃወማቸው የሌለ መሆኑ በመረጋገጡና አመልካችም ያላስተባበለው በመሆኑ፣ የንብረት ባለቤት ነኝ የሚል በሀብቱ በገንዘቡ በዕውቀቱ ያፈራው ንብረት መሆኑን ማረጋገጥ የሚገባውና ይህንንም አመልካች ባለማረጋገጡ የውርስ ንብረት ነው ለማለት የሚቻል አይደለም ሲል የአመልካችን አቤቱታ ውድቅ በማድረግ ወስኗል፡፡ የአሁን አመልካች ለፌደራል ከፍተኛ ፍ/ቤት የይግባኝ ቅሬታ አቅርቦ አከራክሮ በመ/ቁጥር 222293 ሐምሌ 4 ቀን 2011 ዓ/ም በዋለው ችሎት በሰጠው ውሳኔ ያከራከረው የቤት ቁጥር 1171 የሆነው ቤት በአመልካች እናት ስም ተመዝግቦ የሚገኝ በመሆኑና እናቴ ስትሞት 1ኛ ጣልቃ ገብ አያቱ የአመልካች ሞግዚት መሆኑ የተረጋገጠ በመሆኑ፣ 1ኛ ጣልቃ ገብ የአመልካች ሞግዚት ሆኖ ሀብቱንም ቁጭር ሲያስተዳድር ባለበት ጊዜ ከ2ኛ እስከ 9ኛ ያሉት ጣልቃ ገብዎች በቦታው ላይ ቤት በመስራታቸው የተቃወማቸው የለም ሊባል የሚችል አይደለም፡፡ በመሆኑም ቤቱ የውርስ ንብረት ነው፡፡ ጣልቃ ገብዎች ሰራን ለሚሉት ቤት ግምቱን መጠየቅ ይችላሉ ሲል የፌደራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ውሳኔን በመሻር ወስኗል፡፡ ጣልቃ ገብዎች ለፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት የይግባኝ ቅሬታ አቅርበው አከራክሮ በመ/ቁጥር 182644 ሰኔ 12 ቅን 2012 ዓ/ም በዋለው ችሎት በሰጠው ውሳኔ ያከራከረው የቤት ቁጥር 1171 የሆነው ቤት በአመልካች እናት ስም ተመዝግቦ የሚገኝ ቢሆንም ይዞታውን ያገኙት 1ኛ ጣልቃ ገብ አባቷ ናቸው፡፡ በጊዜው አባቷ 1ኛ ጣልቃ ገብ ሌላ ቤት ስለነበረው በአመልካች እናት (በልጁ) ስም ያስመዘገበ መሆኑና በይዞታው ላይ ቤቶች የተሰሩትም በጣልቃ ገብዎች መሆኑ ተረጋግጧል፡፡ እንዲሁም ግራ ቀኙ በ30/8/2002 ዓ/ም በሽማግሌዎች ባደረጉት እርቅ ይህንኑ ፍሬ ነገር በማስፈር ጣልቃ ገብዎች የሰሩት ቤት የራሳቸው ሆኖ አመልካች የሰራውን 9*16 = 144 ካ/ሜ ይዞታ እንዲወስድ የተስማሙ መሆኑንም ያሳያል፡፡ ይሁንና አመልካች የእርቁ የመጀመሪያ ገጽ ላይ አልፈረምኩም፣ ሽማግሌዎች በመጨረሻው ገጽ ላይ አልፈረሙም ከሚል ክርክር ውጪ እርቁን አላደረኩም የሚል ክርክር የለውም፡፡ በዚሁ እርቅ መሰረት መፈጸም ሲገባ የከፍተኛው ፍ/ቤት የሞግዚትነቱን ሁኔታ ብቻ በማየት የሰጠው ውሳኔ ስህተት ነው ሲል የፌደራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ውሳኔ ሽሮ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ውሳኔን በማጽናት ወስኗል፡፡

የአሁን አመልካችም ይህን ውሳኔ በመቃወም ቀርቧል፡፡ መዝገቡም ተመርምሮ በዚህ ጉዳይ ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ቤትና ይዞታ በአሁኑ አመልካች እናት ስም ተመዝግቦ እያለ የውርስ ሃብት አይደለም ተብሎ ለተጠሪዎች የተወሰነበትን አግባብ ለመመርመር ሲባል ቀርቧል፡፡ መልስና የመልስ መልስም ተሰጥቶበታል፡፡ ተጠሪዎች ታህሳስ 21 ቀን 2013 ዓ/ም በተጻፈ መልስ የስር ፍ/ቤት የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት እንዳልተፈጸመበት በማንሳት ይጽናልን ሲሉ ተከራክሯል፡፡ አመልካችም የካቲት 17 ቀን 2013 ዓ/ም በተጻፈ የመልስ መልስ አቤቱታውን በማጠናከር ተከራክሯል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ ከላይ የተመለከተውን ሲመለከት፣ እኛም የቀረበውን አቤቱታ፣ መልስ እና የመልስ መልሱን እንዲሁም የስር ፍርድ ቤት ውሣኔዎችን እና ከጉዳዩ ጋር አግባብነት ያላቸውን

የሕግ ድንጋጌዎችን መሠረት በማድረግ በጉዳዩ ላይ የተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የህግ ስህተት መኖር አለመኖሩን መርምረናል፡፡ እንደመረመርነውም በስር ፍ/ቤት በተደረገው ክርክር ግራ ቀኙን ያከራከረው ቤት በአሁን አመልካች እናት ስም ተመዝግቦ የሚገኝ መሆኑን፣ ቤቱ በአሁን አመልካች እናት ስም የተመዘገበው በተለያየ ምክንያት ከቦታቸው ለተነሱ ነዋሪዎች መንግስት ምትክ ቦታ ሲሰጣቸው ለስር ፍ/ቤት 1ኛ ጣልቃ ገብ የተሰጠና 1ኛ ጣልቃ ገብ ሌላ ቤት ስለነበረውና በወቅቱ ለከተማው ነዋሪ ሁለት ቤት ስለማይፈቀድ በልጁ በአሁን አመልካች እናት ስም ያስመዘገበ መሆኑን፣ እንዲሁም በይዘታው ላይ ያሉት ቤቶች በጣልቃ ገብዎች የተሰሩ መሆኑንም ማስረጃ የመስማትና የመመዘን ሥልጣን ያለው ፍ/ቤት አረጋግጦ ውሳኔ ሰጥቷል፡፡ የአሁን አመልካች አቤቱታ ቅሬታ ያከራከረው ቤት የውርስ ንብረት መሆኑ በቀረቡት ማስረጃ ተረጋግጦ እያለ አቤቱታዬ ውድቅ መሆኑ ተገቢ አይደለም የሚል የፍሬ ነገርና የማስረጃ ምዘና ጉዳይ በህገ መንግስቱ አንቀጽ 80/3/ሀ/ እና አዋጅ ቁጥር 1234/2013 አንቀጽ 10(1) መሰረት ለፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ከተሰጠው ስልጣን ውጭ ነው፡፡ በመሆኑም በዚህ ረገድ የቀረበው አቤቱታ ተቀባይነት ያለው ሆኖ አልተገኘም፡፡ በዚሁ መሰረት የፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚው ችሎት በጉዳዩ ላይ የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ አልተገኘም፡፡

<u>ውሳኔ</u>

1. የፌደራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 182644 ሰኔ 12 ቀን 2012 ዓ/ም በዋለው ችሎት የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህግ ቁጥር 348(1) መሰረት ጸንቷል፡፡
2. በዚህ መዝገብ ክርክር ወጪና ኪሣራ ግራ ቀኙ የየራሣቸውን ይቻላሉ፡፡
3. የዚህ ውሳኔ ትክክለኛ ግልባጭ ለስር ፍ/ቤት ይድረሳቸው ብለናል፡፡
4. መዝገቡ ተዘግቶ ወደ መ/ቤት ተመልሷል፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ኃ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የ ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚችሎት

የመ.ቁ.196871

ሐምሌ 27/2013 ዓ.ም

ዳኞች፡ እትመት አሰፋ

ፀሐይ መንክር

ኑረዲን ከድር

መላኩ ካሳዬ

እስቲበል አንዱዓለም

አመልካች፡ አቶ ሀብታሙ ዝናቡ ፡- ቀርበዋል

ተጠሪ፡ አቶ ታሪኩ አየለ ፡- አልቀረቡም

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል

ፍርድ

በዚህ መዝገብ ላይ የቀረበው ጉዳይ የከተማ ይዞታ ክርክርን የሚመለከት ነው፡፡ የሰበር አቤቱታው የቀረበው የኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ/333779 ላይ ጥቅምት 03/2013 ዓ.ም በዋለው ችሎት የስር ፍርድ ቤቶችን ውሳኔን በማፅናት የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ነው በማለት ለማስለወጥ ነው፡፡

ክርክሩ የተጀመረው የአሁን ተጠሪ ሐምሌ 05/2011 ዓ.ም ፅፈው በአሁን አመልካች ላይ በጅማ ወረዳ ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ ነው፡፡ ፍሬ ቃሉም ቦታ እና አዋሳኙ በክሱ ዝርዝር ውስጥ የተጠቀሰውን 200 ካሬ ሜትር የከተማ ይዞታ ነሐሴ 06/2011 ዓ.ም ተሰጥቷቸው አስፈላጊውን ክፍያ ፈፅመው እና የግንባታ ፈቃድ አውጥተው በቦታው ላይ ግንባታ ለማከናወን ሲሄዱ ባላወቁት መንገድ የአሁን አመልካች ትንሽ ሰርቪስ ቤት ሰርተዉበት የያዙባቸው መሆኑን በመግለፅ በፍርድ ኃይል ተገደው በቦታው ላይ የሰሩትን ቤት አፍርሰው እንዲለቁላቸው ዳኝነት የሚጠይቅ ነው፡፡

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ
ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

አመልካች ለዚሁ ክስ በሰጡት መልስ ይዞታውን በ1987 ዓ.ም በሽንሻኖ ያገኘሁት ህጋዊ ይዞታዬ ነው፤ ተጠሪ ከክሳቸው ጋር ያቀረቡት ማስረጃም ይዞታውን የሚመለከት አይደለም፤ ተጠሪ ከአካባቢውም ምንም ይዞታ የሌላቸው በመሆኑ ልለቅ አይገባም በማለት ተከራክረዋል፡፡

ጉዳዩ የቀረበለት ፍ/ቤትም የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ በመስማት እና ስለጉዳዩም ከአስተዳደር ክፍሉ ተጣርቶ እንዲቀርብለት በማድርግ እንዲሁም ይዞታው ለተጠሪ ሲሰጥ ነበሩ የተባሉትን የክፍሉ መሬት አስተዳደር ባለሙያዎች የይዞታውን ማህደር ይዘው በመቅረብ ስለይዞታው አሰጣጥ እንዲያስረዱ ካደረገ በኋላ በሰጠው ውሳኔ ለክርክር ምክንያት የሆነው ይዞታ ቀደምት ይዞታነቱ የአሁን አመልካች ቢሆንም ይዞታው ከአምልካች ላይ በህጋዊ መንገድ ተወስዶ ለአሁን ተጠሪ በሽንሻኖ የተሰጠ መሆኑን፤ ይህ ሲሆንም በዞታው ላይ ዛፍ ብቻ እንጂ በአመልካች የተሰራ ቤት ያልነበረበት ስለመሆኑ አረጋግጫለሁ በማለት አመልካች በቦታው ላይ የሰሩትን ቤት አፍርሰው ይዞታውን ለተጠሪ ሊለቁ ይገባል በማለት ወስኗል፡፡ ይኸው ውሳኔ እስከ ክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት ድረስ ፀንቷል፡፡

የአሁን የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ነው፡፡ አመልካች ጥቅምት 11/2013 ዓ.ም ፅፈው ባቀረቡት የሰበር አቤቱታ በስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ላይ ተፈፅሟል ያሉትን መሰረታዊ የህግ ስህተት ጠቅሰው በዚህ ችሎት እንዲታረምላቸው ጠይቀዋል፡፡

የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ ለክርክር መነሻ የሆነው ይዞታ ለአሁን ተጠሪ ከመሰጠቱ በፊት የአመልካች ቤት የነበረበት መሆኑ ባልተካደበት አመልካች ቤቱን አፍርሰው ይዞታውን ለተጠሪ ያስረክቡ ተብሎ የተወሰነበት አግባብ ግራ ቀኙ በተገኙበት ለዚህ ችሎት ቀርቦ እንዲመረመር በመታዘዙ ግራ ቀኙ የፅሁፍ ክርክር እንዲለዋወጡ ተደርጓል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክሩ ይዘት በአጭሩ ይህንን ሲመስል ችሎቱም የግራ ቀኙን ክርክር ጉዳዩ ለዚህ ችሎት ሲቀርብ ከተያዘው ጭብጥ እና በስር ፍርድ ቤት በማስረጃ ከተረጋገጠው ፍሬ ነገር አንፃር አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምሯል፡፡

እንግዲህ ከስር ፍርድ ቤት የመዝገብ ይዘት መረዳት እንደሚቻው ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ይዞታ ቀደምት ይዞታነቱ የአሁን አመልካች ቢሆንም ስልጣን ባለው አስተዳደር አካል ከአመልካች ተወስዶ አስተዳደር እጅ ከገባ በኋላ በህጋዊ መንገድ ለአሁን ተጠሪ በሽንሻኖ የተሰጠ ለመሆኑ ማስረጃን የመመርመር እና የመመዘን ስልጣን ባለው የወረዳው ፍርድ ቤት ተረጋግጧል፡፡ የይዞታውን አወሳሰድ በተመለከተም በይዞታው አካባቢ በተደረገ አሰሳ ከአንድ ሰው በቀር አመልካችን ጨምሮ በርካታ ሰዎች በአካባቢው ያለምንም ህጋዊ መብት መሬት ይዘው የነበረ በመሆኑ መንግስት ሰዎቹን በማሳመን ተቀብሏቸው በሽንሻኖ ለሌሎች ሰዎች የሰጠ መሆኑን እና በዚሁ አግባብ አሁን ክስ የቀረበበት ይዞታ ለተጠሪ የተሰጣቸው ስለመሆኑ በክፍሉ መሬት አስተዳደር ባለሙያዎች በዝርዝር መገለፁን የወረዳው ፍርድ ቤት መዝገብ ያሳያል፡፡ በይዞታው ላይ ለተጠሪ የተሰጠውን የይዞታ ማረጋገጫ ሰነድ ህጋዊነትን አስመልክቶ ትክክለኛው እና ህጋዊ ሰነድ በተጠሪው እጅ ያለው ሲሆን በመሬት አስተዳደሩ ጽ/ቤት በሚገኘው ቀሪ ላይ በጽ/ቤቱ ሰራተኛ ሆነ ተብሎ JU30P1 የነበረው 1 ቁጥሩን በካርቦን ፅሁፍ ወደ 4 ተለውጦ የተተካ ስለመሆኑ ተደርሶበት ሰራተኛው በስነ ምግባር የተረከሰሰ ስለመሆኑንም መረጋገጡ ተገልጿል፡፡

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

ከእነዚህ በፍሬ ነገር ደረጃ ከተረጋጡት ነጥቦች በግልፅ መረዳት የሚቻለው የአሁን አመልካች ለክርክር ምክንያት በሆነው ይዞታ ላይ ቀድሞውንም ቢሆን በህግ ጥበቃ የሚደረግለት የይዞታ መብት ያላቋቋሙ ሲሆን ይዞታው ስልጣን ባለው አስተዳደር አካል ከአመልካች ላይ ተወስዶ ለተጠሪ በሰነድ ተረጋግጦ የተሰጣቸው መሆኑን ነው፡፡ በፍሬ ነገር ደረጃ ይህ ከተረጋገጠ የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ማስረጃን መሰረት ያደረገ ነው ከሚባል በቀር የሚነቀፍበት መሰረታዊ የህግ ስህተት የለም፡፡ በመሆኑም የአመልካች የሰበር ቅሬታ ውድቅ ተደርጎ ተከታዩ ውሳኔ ተሰጥቷል፡፡

ውሳኔ

የኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ/333779 ላይ ጥቅምት 03/2013 ዓ.ም በዋለው ችሎት የስር ፍርድ ቤቶችን ውሳኔን በማፅናት የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁጥር 348(1) መሰረት ፀንቷል፡፡

ትዕዛዝ

1. የዚህን ሰበር ሰሚ ችሎት ክርክር ወጪ ግራ ቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ፡፡
2. በዚህ መዝገብ ላይ የተሰጠ የእግድ ትዕዛዝ ካለ ተነስቷል፡፡ ይፃፍ፡፡
3. መዝገቡ ተዘግቷል፡፡ ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ኃ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለማንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የ ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚችሎት

የሰ/መ/ቁጥር 197009

ሀምሌ 28 ቀን 2013 ዓ/ም

ዳኞች፡- እትመት አሰፋ

ፀሐይ መንክር

ኑረዲን ከድር

መላኩ ካሣዬ

እስቲበል አንዱዓለም

አመልካች፡- አቶ ኃይለጊዮርጊስ ይልማ፡- አልቀረቡም

ተጠሪ፡- አቶ አዲስ እሸቱ፡- አልቀረቡም

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ሲሆን በዚሁ አግባብ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

ይህ የሰበር አቤቱታ ሊቀርብ የቻለው አመልካች እና በስር ፍርድ ቤት ከ1ኛ እስከ 3ኛ የተመለከቱት ተከሳሾች አከራካሪውን ቤት ለተጠሪ ሊያስረክቡ ይገባል በማለት የስር የጣርማ በር ወረዳ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ በየደረጃው ባሉ ፍርድ ቤቶች መፅናቱ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት አመልካች ያቀረቡትን የሰበር አቤቱታ መነሻ በማድረግ ሲሆን ተጠሪ በጣርማ በር ወረዳ ፍርድ ቤት ከሳሽ የነበሩ ሲሆን አመልካች 1ኛተከሳሽ ነበሩ፡፡

ተጠሪ በስር ፍርድ ቤት በአመልካች እና በስር ፍርድ ቤት ከ1ኛ እስከ 3ኛ በተመለከቱት ተከሳሾች ላይ ባቀረቡት ክስም አዋሳኙ በክሱ ላይ የተመለከተውን 400 ካሜ ላይ ያረፈ መኖሪያ ቤት ከነሰርቪሱ የካቲት 27 ቀን 2011 ዓም በተደረገ የሽያጭ ውል ከ1ኛ እስከ 3ኛ ከተመለከቱት ተከሳሾች በብር 200,000.00 ገዝቼ ካርታ በስሜ የተሰጠኝ ቢሆንም ቤቱን ከአመልካች ነፃ በማድረግ ያላስረከቡኝ በመሆኑ ፣አመልካችም በአደራ ይገፉ የምጠቀመው ነው በማለት ምንም መብት ሳይኖረው ለማስረከብ ፍቃደኛ ስላልሆነ ከ1ኛ እስከ 3ኛ የተመለከቱት ተከሳሾች ቤትና ይዞታውን ከ3ኛ ወገን ነፃ አድርገው

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለማንዛቤ እንጂ
ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

እንዲያስረክቡኝ አመልካችም የፈጠረውን ሁከት አቁሞ ቤትና ቦታውን እንዲያስረክበኝ ይወሰንልኝ በማለት አመልክተዋል፡፡

አመልካች በሰጡት መልስም አዋሳኙ በክሱ ላይ በተጠቀሰው ቦታ ላይ ያለውን ሰርቪስ ቆርቆሮ ቤትና ለሱቅ እና ለሻይ ቤት አገልግሎት የሚውለውን ከ28 አመት በላይ ከእሸቴ ወዳጆ ጋር በቤተሰብ አባልነት ስኖር እንድሰራ ፈቅደውልኝ የሰራሁት ከመኖሪያ ቤቱ አዋሳኝ ሆኖ የተለየ መግቢያና መውጫ ያለው የቤት ቁጥራችንም ቢሆን የኔ 151 ሆኖ የሚች 153 በመሆን የተመዘገበ በመሆኑ ግንባታውን ሳከናውንም የተቃወመኝ ባለመኖሩ ፤የስር ተከሳሾች በውርስ ያላገኙትን ለተጠሪ መሸጣቸው አግባብ ባለመሆኑ ፤ለ28 አመት በእጄ በቆየው ንብረት ላይ ክስ ለማቅረብም ይርጋ ስለሚያግዳቸው በግል የያዝኩትን ቤትና ቦታ ላስረክብ አይገባም በማለት ተከራክረዋል፡፡

የስር ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ምስክሮች ሰምቶ ተገቢውን ማጣራት አድርጎ በሰጠው ውሳኔም ማዘጋጃ ቤቱ በሰጠው ምላሽ 400 ካሜ ላይ ያረፈው ቤትና ቦታ ስመ ንብረቱ በሚች እሸቴ ወዳጆ ስም የነበረ፤አቶ እሸቴ ከሞቱ በኋላም ከ1ኛ እስከ 3ኛ በተመለከቱት ተከሳሾች ስም የተመዘገበና ግብሩም በነዚሁ ተከሳሾች ስም የሚከፈል መሆኑን የገለፀ መሆኑ አመልካች ቤቱን በማያሻማና ግልፅ በሆነ ሁኔታ የግሌ ነው ብሎ አለመያዙንና አለመገልገሉን የሚያሳይ መሆኑን ፤ተጠሪ ቦታውንና ቤቱን ሲገዛ በስር ተከሳሾች ስም መሆኑን አረጋግጦ መሆኑን የሰነድ ማስረጃዎቹ የሚያሳዩ መሆኑን ፤ማዘጋጃ ቤቱ የሰጠው ምላሽም ሽያጩ አመልካች የግሌ ነው የሚለውን ቤትና ቦታ የሚጨምር ፤መግቢያና መውጪያውም አንድ መሆኑን የሚያረጋግጥ በመሆኑ ፤አመልካችና በስር ፍርድ ቤት ከ1ኛ እስከ 3ኛ የተመለከቱት ተከሳሾች ክስ የቀረበበትን ቤትና ቦታ ለተጠሪ ሊያስረክቡ ይገባል በማለት ወስኗል፡፡

አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር ተሰኝተው ይግባኛቸውን ለሰሜን ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ያቀረቡ ቢሆንም ፍርድ ቤቱ ይግባኙን በፍ/ስ/ስ/ህ/ቁ.337 መሰረት የሠረዘው ሲሆን ፤የክልሉ ጠ/ፍ/ቤት ሰበር አጣሪ ችሎትም በስር ፍርድ ቤት የተፈፀመ መሰረታዊ የህግ ስህተት የለም በማለት የአመልካችን የሰበር አቤቱታ ውድቅ አድርጎታል፡፡

አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር ተሰኝተው ባቀረቡት የሰበር አቤቱታም ምስክሮቼ ቤቱን ወላጅ አባቴ በ1984 ዓም መስራቱን አስረድተው እያለ የተጠሪ ምስክሮች ይህንን ባላስተባበሉበት የስር ፍርድ ቤት በህጉ የተቀመጠውን የማስረጃ ምዘና መርህ ሳይከተል ውድቅ ማድረጉ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ነው፤አባቴ ከ1984 ዓም ጀምሮ አከራካሪውን ቤትና ቦታ ውሳኔው እስከተሰጠበት የካቲት 12 ቀን 2012 ዓም ድረስ በቁጥጥሩ ስር አድርጎ የሚጠቀምበት ሆኖ እያለ የይርጋ መቃወሚያው በስር ፍርድ ቤት ውሳኔ ሳይሰጥበት መታለፉ አግባብነት የለውም፤ማዘጋጃ ቤቱ መውጪያና መግቢያው አንድ ነው በማለት የሰጠው ምላሽ እውነታውን የደበቀ በመሆኑ ሊያዝ አይገባም በማለት የተከራከርኩ በመሆኑ በግለልተኛ ባለሙያ ሊጣራ ሲገባ ጥያቄዬ ውድቅ መደረጉ አግባብ አይደለም፤ባለመሬቱ ሳይቃወም በሌላ ሰው መሬት ላይ ህንፃ የሰራ ሰው የዚህ ህንፃ ባለቤት ሊሆን እንደሚገባ በፍ/ብ/ህ/ቁ.1179(1)

የተመለከተ ሆኖ እያለ ሟች አባቴ ግንባታውን ያከናወኑት ሟች እሸቴ ፈቅደውለት ሆኖ እያለ ፣በሰበር መ/ቁ.96628 በተሰጠ አስገዳጅ ውሳኔበዚህ አግባብ የተገነባ ቤት የውርስ ሀብቱ አካል ሊሆን እንደማይገባ ተመልክቶ እያለ ለኔ በውርስ ሊተላለፍ የሚገባውን ሟች አባቴ በስጦታ ያገኘውን ቤትና ቦታ በማካተት የተደረገው የሽያጭ ውል የህግ መሰረት የለውም ተብሎ ሊፈርስ ይገባል ተብሎ የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ተሸሮ አከራካሪው ቦታና ቤት ለአመልካች ሊተላለፍ ይገባል ተብሎ ይወሰንልኝ በማለት አመልክተዋል፡፡

በስር ፍርድ ቤቶች የስር 1ኛ ፣2ና እና 3ኛ ተከሳሾች አውራሽ የአመልካችን አባት በህይወት እያለ ሳይቃወሟቸው ቤት ሰርተው ሲኖሩበት የነበረ መሆን አለመሆኑ የተረጋገጠበትን እና አመልካች ቤቱን ለቀው ለተጠሪ እንዲያስረክቡ የተወሰነበትን አግባብ ከማስረጃ ምዘና መሰረታዊ መርህ እና ከፍ/ብ/ህ/ቁ 1179 እና ተከታታይ ድንጋጌዎች አንፃር ለማጣራት የሰበር አቤቱታው ያስቀርባል ከተባለ በኋላ ተጠሪ መጥሪያ ደርሷቸው መልሳቸውን ሰጥተዋል፡፡

ተጠሪ በሰጡት መልስም የቀረበው አቤቱታው ውድቅ ሊደረግ ይገባል የሚሉባቸውን ዝርዝር ሁኔታዎች በመዘርዘር የሰበር አቤቱታው ውድቅ ተደርጎ የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ሊፀና ይገባል በማለት ተከራክረዋል፡፡

አመልካች የመልስ መልሳቸውን በማቅረብ ክርክራቸውን አጠናክረዋል፡፡

በአጠቃላይ የግራ ቀኙ ክርክር ከላይ የተመለከተው ሲሆን እኛም የሰበር ክርክሩን ያስቀርባል ከተባለበት ነጥብ፣ ከተገቢው ህግና፣ከስር ፍርድ ቤት ክርክር አንፃር እንደሚከተለው መርምረነዋል፡፡ በመሰረቱ አንድ ፍርድ ቤት ግራ ቀኙ ወገኖች የተለያዩበትን የህግ ወይም የፍሬ ነገር አግባብ ምን እንደሆነ በመለየት ለጉዳዩ ትክክለኛ ውሳኔ ለመስጠት የሚያስችለውን ሞጉጥ መያዝ ያለበት መሆኑን የፍ/ስ/ስ/ህ/ቁ.246(2) የሚደነግግ ሲሆን እነዚህ የተያዙ ሞጉጦችን አስመልክቶ የአንዱ ሞጉጥ መወሰን ሌሎቹንም ያጠቃልላቸዋል ብሎ ፍርድ ቤቱ ካልገመተ በስተቀር እየአንዳንዱ ሞጉጥ በህጉ አግባብ ተመርምሮ እልባት ሊሰጠው የሚገባ መሆኑን ከፍ/ስ/ስ/ህ/ቁ.182(3) ድንጋጌ ለመረዳት ይቻላል፡፡አሁን በያዝነው ጉዳይ ተጠሪ ክርክር በተነሳበት ቤት ላይ በግዢ ያገኙት መብት እንዲከበርላቸው ላቀረቡት ክስ አመልካች በህግ የተቋቋመ መብት ያላቸው መሆኑን በመግለፅ የተከራከሩ ሲሆን ለዚህም መሰረቱ ቤቱን አባታቸው የሰሩት አቶ እሸቴ ወዳጆ ፈቅደውላቸው መሆኑን የቤቱን ግንባታ ሲያከናውኑም የተቃወማቸው ሰው አለመኖሩን በመግለፅ በፍ/ብ/ህ/ቁ.1179(1) አግባብ ክርክር ያቀረቡ መሆኑን የስር ፍርድ ቤት የግራ ቀኙ ክርክር የሚያሳይ ቢሆንም የስር ፍርድ ቤት በዚህ አግባብ የቀረበውን ክርክር መሰረት አድርጎ ተገቢውን ሞጉጥ በመያዝ ለግራ ቀኙ ክርክር እልባት መስጠቱን የስር ፍርድ ቤት መዝገብ አያሳይም፡፡

የስር ፍርድ ቤት የአመልካች አባት አከራካሪውን ቤት የሰሩ መሆኑን ግንባታውን ሲያከናውኑም በስር ከ1ኛ እስከ 3ኛ ተከሳሾች አውራሽ ተፈቅዶላቸው መሆኑን ገልፀው የተከራከሩ በመሆኑ የግራ ቀኙ ምስክሮች የሰጡትን የምስክርነት ቃል ከዚሁ ክርክር አንፃር በመመርመር የአመልካች አባት አከራካሪውን ቤት ሰርተዋል? ወይስ አልሰሩም? ሰርተዋል ከተባለስ የሰሩት በአቶ እሸቴ ወዳጆ ተፈቅዶላቸው ነውን? ተፈቅዶላቸው ከሰሩስ ግንባታውን ተፈቅዶላቸው መስራታቸው በተለይም በግር ውል ይዞታውን ካገኙት ተጠሪ አንፃር በገነቡት ቤት ላይ የሚያገኙት መብት ይኖራልን? ተፈቅዶላቸው ያልሰሩ ከሆነስ ግንባታውን ሲያከናውኑ የቀረበ ተቃውሞ ነበርን? ውጤቱስ ምን ሊሆን ይገባል? የሚሉትን ጭብጦች በመያዝ ለግራ ቀኙ ክርክር ተገቢውን እልባት ሊሰጥ ሲገባ የግራ ቀኙን መሰረታዊ የክርክር ነጥብ ሳያጣራ ማዘጋጃ ቤቱ በሰጠው ምላሽ 400 ካሜ ላይ ያረፈው ቤትና ቦታ ስመ ንብረቱ በሚች እሸቴ ወዳጆ ስም የነበረ መሆኑን ፣አቶ እሸቴ ከሞቱ በኋላም ከ1ኛ እስከ 3ኛ በተመለከቱት ተከሳሾች ስም የተመዘገበና ግብሩም በነዚሁ ተከሳሾች ስም የሚከፈል መሆኑን የገለፀ መሆኑን መነሻ በማድረግ አመልካች ቤቱን በማያሻማና ግልፅ በሆነ ሁኔታ የግሌ ነው ብሎ አለመያዛቸውንና አለመገልገላቸውን በመጥቀስ ፣ተጠሪ ቦታውንና ቤቱን ሲገዛ በስር ተከሳሾች ስም መሆኑን አረጋግጦ መሆኑን የሰነድ ማስረጃዎቹ የሚያሳዩ መሆኑን ፣ማዘጋጃ ቤቱ የሰጠው ምላሽም ሽያጩ አመልካች የግሌ ነው የሚለውን ቤትና ቦታ የሚጨምር መሆኑንና መግቢያና መውጪያውም አንድ መሆኑን በመጥቀስ አመልካች ከፍ/ብ/ህ/ቁ.1179 አንፃር ያቀረቡትን ክርክር በአግባቡ ሳይመረምር አከራካሪውን ቤትና ቦታ ለተጠሪ ሊያስረክቡ ይገባል በማለት ውሳኔ መስጠቱ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ስላገኘነው የሚከተለው ተወስኗል፡፡

ውሳኔ

1. የጣርማ በር ወረዳ ፍርድ ቤት በመ/ቁ.0120263 በ12/06/2012 ዓም የሰጠው ፍርድና ይህንን ፍርድ በማፅናት የሰሜን ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ.0133151 ግንቦት 25 ቀን 2012 ዓም እንዲሁም የአ/ብ/ክ/መ/ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁ.03-11754 ጥቅምት 06 ቀን 2012 ዓም የሰጡት ትዕዛዝ በፍ/ስ/ስ/ህ/ቁ.348(1) መሰረት ተሽረዋል፡፡
2. የጣርማ በር ወረዳ ፍርድ ቤት መዝገቡን እንደገና በማንቀሳቀስ የአመልካች አባት አከራካሪውን ቤት ሰርተዋል? ወይስ አልሰሩም?ሰርተዋል ከተባለስ ቤቱን የሰሩት በአቶ እሸቴ ወዳጆ ተፈቅዶላቸው ነው? ወይስ አይደለም? ተፈቅዶላቸው ከሰሩስ ግንባታውን ተፈቅዶላቸው መስራታቸው በተለይም በግር ውል ይዞታውን ካገኙት ተጠሪ አንፃር በገነቡት ቤት ላይ የሚያገናዕፉቸው መብት ይኖራልን? ተፈቅዶላቸው ያልሰሩ ከሆነስ ግንባታውን ሲያከናውኑ የቀረበ ተቃውሞ ነበርን? ተቃውሞ ካልቀረበስ ተቃውሞ ሳይቀርብባቸው የገነቡትን ቤት ለተጠሪ ለቀው ሊያስረክቡ ይገባል?ወይስ አይገባም? የሚሉትንና ተያያዥ ጭብጦች በመያዝ ተገቢውን ማጣራት በማድረግ ለጉዳዩ አግባብነት ያላቸውን የሰነድ ማስረጃዎች አስቀርቦ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

በመመርመር በህጉ አግባብ የመሰለውን ውሳኔ እንዲሰጥ ጉዳዩን በፍ/ብ/ስ/ስ/ህ/ቁ.343(1) መሰረት መልሰንለታል፡፡

3. በጣርማ በር ወረዳ ፍርድ ቤት በመ/ቁ.01- 20263 በተጀመረው አፈፃፀም ላይ ጥቅምት 27 ቀን 2013 ዓም የተሰጠው የእግድ ትዕዛዝ እና ታህሳስ 07 ቀን 2013 ዓ.ም አከራካሪው ይዞታና ቦታ ላይ የተሰጠው የእግድ ትዕዛዝ ተነስቷል፡፡
4. ግራ ቀኙ በሰበር ክርክሩ ምክንያት ያወጡትን ወጪና ኪሳራ ይቻቻሉ፡፡

<u>በግራ ቀኙ መሃል ያለው ክርክር ተገቢውን እልባት ያገኘ ስለሆነ መዝገቡ ተዘግቷል፡፡ይመለስ፡፡</u>

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ን

የሰ.መ.ቁ 197432
ሐምሌ 26 ቀን 2013 ዓ.ም

ዳኞች፡- እትመት አሠፋ

ፀሐይ መንክር

ኑረዲን ከድር

መላኩ ካሣዬ

እስቲበል አንዱዓለም

አመልካች፡- የፌዴራል ጠቅላይ ዓቃቤሕግ

ተጠሪ፡- መልካሙ ዳታ ደሴ

መዝገቡ ለምርመራ የተቀጠረ ነው፡፡ በመሆኑም መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍርድ

የሰበር አቤቱታው ሊቀርብ የቻለው አመልካች ጥቅምት 20 ቀን 2013 ዓ.ም ጽፎ ባቀረበው የሰበር አቤቱታ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 192545 ሐምሌ 27 በቀን 2012 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት አቤቱታ በማቅረባቸው ነው፡፡

ጉዳዩ ወንጀልን የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው በፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ነው፡፡ የአሁን አመልካች በአሁን ተጠሪ ላይ በስር ፍርድ ቤት ያቀረበው ክስ ይዘት በአጭሩ፡- ተጠሪ የወንጀል ሕጉን አንቀጽ 670 ድናጋጌን በመተላለፍ ተገቢ ያልሆነ ብልጽግና ለራሡ ለማግኘት ወይም ለማስገኘት በማሰብ በቀን 08/03/2012 ዓ.ም ከሌሊቱ በግምት 11፡00 ሠዓት ሲሆን በቦሌ ክፍለ ከተማ ወረዳ 09 ክልል ልዩ ቦታው ሸገር ሕንጻ አካባቢ በሚገኘው የግል ተበዳይ አቶ ብሌን ጎይትኦም ብርክስትን ክለብ ውስጥ አበባየሁ ከተባለው ካልተያዘ ግብረ አበሩ ጋር በመሆን የበሩን ቁልፍ ፈልቅቀው በመግባት ክለብ ውስጥ የነበረውን 2ኛ የዓቃቤሕግ ምስክር ቃለአብ ቱፋን በተኛበት መጥተው ተጠሪ ቢላዋ በመያዝ ከተንቀሳቀስክ እወጋሃለሁ በማለት ካስፈራራው በኋላ አፉን በፎጣ ሲያፍነው ያልተያዘው ግብረአበሩ ደግሞ በሲባጎ ገመድ አንገቱን

አንቆ ከአልጋው ብረት ጋር በማሰር ራሱን እንዲስት ካደረጉ በኋላ አጠቃላይ ግምቱ ብር 202,000.00 / ሁለት መቶ ሁለት ሺሕ / የሆነ የሙዚቃ ማጫወቻ ሚክሰር፤ የሙዚቃ ማጫወቻ፤ ላፕቶፕ እና ሞባይል በመውሰድ ከተሰወሩ በኋላ በክትትል ተይዞ በምሪት የተገለጹት ንብረቶች ተመላሽ በማድረግ በፈጸመው የውንብድና ወንጀል ተከሷል የሚል ነው።

ተጠሪ ክሱ ተነቦለት እንዲረዳው ከተደረገ በኋላ ክሱን ሳይቃወም የእምነት ክሕደት ቃሉን ሲጠየቅ ዕቃዎቹን የወሰድኩት ድርጅቱ የሠራሁበትን የአምስት ወር ደመወዝ እና የሁለት ዓመት የአገልግሎት ክፍያ ስለከለከለኝ ነው በማለት መብቱን ጠብቆ ቃሉን መስጠቱ ፍርድ ቤቱ በክሕደት መዝግቦ የዓቃቤ ሕግን ምስክሮች ከሰማ በኋላ ተጠሪ የወንጀል ድርጊቱን መፈጸሙ የተመሰከረበት በመሆኑ ክሱን እንዲከላከል ሲል ብይን ሰጥቷል። ተጠሪም መከላከያ ማስረጃ የሌለው መሆኑን በመግለጹ ፍርድ ቤቱ ተጠሪን በወንጀል ሕግ አንቀጽ 670 መሠረት ጥፋተኛ ብሎ በአራት ዓመት ከአምስት ወር ጽኑ እስራት እንዲቀጣ ሲል ወስኗል።

ተጠሪ ይህን ውሳኔ በመቃወም ለፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የይግባኝ አቤቱታ አቅርቧል። ይግባኙ የቀረበለት ፍ/ቤት ፍርድ ቤትም ግራቀኙን ካከራከረ በኋላ በዓቃቤሕግ ምስክሮች በኩል ሳይቀር የተነገረው ተጠሪ በግል ተበዳይ ድርጅት ውስጥ ተቀጥሮ ይሰራ እንደነበር እና በወቅቱም ከስራ ተሰናብቶ ባለበት ወቅት ያልተከፈለው ደመወዝ ክፍያ የነበረው መሆኑን ነው፤ ተጠሪ ወሰደ የተባለውን ንብረት ሙሉ ለሙሉ ለግል ተበዳይ የመለሰ ስለመሆኑም አልተካደም፤ ይህም የሚያሳየው የግል ተበዳይን ንብረት ሕገወጥ በሆነ መንገድ የወሰደው ውንብድና ለመፈጸም ሳይሆን ያልተከፈለውን ክፍያ ለማስፈጸም ስለመሆኑ ግልጽ በመሆኑ ተጠሪ የነበረው የወንጀል ሐሳብ ውንብድና ሳይሆን መብቱን በሕገወጥ መንገድ ማስከበር ወንጀል ነው በማለት ጥፋተኛ የተባለበትን የሕግ አንቀጽ ቀይሮ በወንጀል ሕግ አንቀጽ 431/ለ / ይህ አንቀጽ በስሕተት የተጠቀሰ እና አንቀጽ 436/ለ ለማለት ተፈልጎ እንደሆነ ግንዛቤ ተወስዶበታል / መሠረት ጥፋተኛ ብሎ በስድስት ወር ቀላል እሥራት እንዲቀጣ ሲል ወስኗል።

የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህን ውሳኔ በመቃወም መሠረታዊ የሕግ ስሕተት ተፈጽሞበታል በሚል ሲሆን ይዘቱም፡- የወንጀል ድርጊቱ በተፈጸመበት ጊዜ ተጠሪ ከስራ ተሰናብቶ እንደነበር እና ያልተከፈለው ደመወዝ እንደነበረው የተሰጠ የምስክርነት ቃል የለም፤ ተጠሪ ንብረቱን ለግል ተበዳይ መመለሱ የውንብድና ወንጀል ለመፈጸም ሀሳብ እንደሌለው ያሳያል መባሉም ተገቢ አይደለም፤ የተወሰደውን ሐብት የመመለስ ጉዳይ በአድራጊው ፈቃደኝነት የተፈጸመ ቢሆንም የተፈጸመውን ወንጀል አያስቀረውም፤ ተጠሪ ንብረቱን የመለሰው በራሱ ፈቃደኝነት ሳይሆን በፖሊስ ቁጥጥር ስር ከዋለ በኋላ ነው፤ ስለሆነም እነዚህ ሁኔታዎች ከግንዛቤ ሳይገቡ በስር ይግባኝ ሰሚው ጠቅላይ ፍርድ ቤት የተሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል የሚል ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ ተጠሪ በወንጀል ሕግ አንቀጽ 670 ሥር የተመለከተውን ወንጀል በመተላለፍ የውንብድና ወንጀል የፈጸመ ስለመሆኑ በተገለጸበት ሁኔታ በሕገ ወጥ መንገድ መብቱን ለማስከበር የተደረገ ድርጊት ነው በሚል በወንጀል ሕግ አንቀጽ 436/ለ ጥፋተኛ የመባሉን አግባብነት

ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ በዚህ ችሎት እንዲታይ የተደረገ ሲሆን ተጠሪ በአዲስ ዘመን ጋዜጣ ጥሪ ተደርጎለት ስላልቀረበ መልስ የመስጠት መብቱ ታልፏል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ነው፡፡ ይሕ ችሎትም በሰበር አጣሪው ችሎት ሊጣራ ይገባዋል ተብሎ የተያዘውን ነጥብ ከግራቀኙ ክርክር፤ ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ሕጎች ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምሮታል፡፡

በመሠረቱ አንድን ሰዉ በወንጀል ሕግ አንቀጽ 670 የተመለከተዉን የዉንብድና ተግባር ፈጽሟል ብሎ ጥፋተኛ ለማድረግ ድርጊቱ ተገቢ ያልሆነ ብልጽግና ለራሱ ለማግኘት ወይም ለሌላ ሰዉ ለማስገኘት አስቦ፤ የሌላ ሰዉ ንብረት የሆነዉን ተንቀሳቃሽ ዕቃ ለመዉሰድ እንዲያመቸዉ ወይም በሚወስድበት ጊዜም ሆነ ከወሰደ በኃላ የገጠመዉን ተቃዉሞ ዉጤታማነት ለማስቀረት ሲል በሌላ ሰዉ ላይ የኃይል ድርጊት ወይም ከባድ የሆነ የማንገላታት ተግባር ወይም ዛቻ የፈጸመ ወይም በማናቸዉም ሌላ መንገድ ይህንን ሰዉ ለመከላከል እንዳይችል ያደረገ መሆን ይኖርበታል፡፡ ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተው ፍርድ ቤት በስር ፍርድ ቤት የተሰሙትን የዓቃቤሕግ ምስክሮች የሰጡትን የምስክርነት ቃል መርምሮ እና መዝኖ ተጠሪ ድርጊቱን የፈጸመው በተከሰሰበት ድንጋጌ ላይ የተገለጹትን የወንጀል ማቋቋሚያ ፍሬ ነገሮች መሠረት ሳይሆን ያልተከፈለውን ደመወዝ ለማስከፈል ስለመሆኑ አረጋግጧል፡፡ ስለሆነም የአመልካች አድራጎት የወንጀል ሕግ አንቀጽ 670 ድንጋጌን የሚያቋቁም አይሆንም፡፡

በሌላ በኩል ተጠሪ የሀይል ተግባር በመጠቀም የራሱ ያልሆነውን ንብረት የወሰደ ስለመሆኑ የተረጋጠ በመሆኑ ጥፋተኛ ሊባል የሚገባው አድራጎቱ ሊሸፍነው በሚገባው የሕግ አንቀጽ ሥር ነዉ፡፡ የተጠሪን አድራጎት የሚሸፍነዉ የወንጀል ሕግ አንቀጽ 436/ለ ማንም ሰው መብት ሳይኖረው ወይም ሕግን ተቃራኒ በሆነ መንገድ ሊከፈለው የሚገባውን ክፍያ ለማግኘት ሲል የባለዕዳው ንብረት የሆነውን ማናቸውንም ተንቀሳቃሽ ዕቃ የወሰደበት እንደሆነ ከአንድ ዓመት በማይበልጥ ቀላል እሥራት ይቀጣል በማለት ይደነግጋል፡፡

በያዝነው ጉዳይ ተጠሪ አልተከፈለኝም የሚለውን ክፍያ እንዲከፈለው ለማድረግ ሲል ድርጊቱን የፈጸመ በመሆኑ ጥፋተኛ ሊባል የሚገባው አድራጎቱ በሚሸፍነው የወንጀል ሕግ አንቀጽ 436/ለ ድንጋጌ ነው፡፡ ስለሆነም የስር ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ይህንኑ መሠረት በማድረግ ተጠሪን በወንጀል ሕግ አንቀጽ 436/ለ መሠረት ጥፋተኛ በማለት ቅጣቱን አሻሽሎ መወሰኑ በአግባቡ ነው ከሚባል በቀር የተፈጸመ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስሕተት አልተፈጸመበትም፡፡ በዚህም ምክንያት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል፡፡

ውሳኔ

የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 192545 ሐምሌ 27 በቀን 2012 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 195/2/ለ/2 መሠረት ጸንቷል፡፡

- መዝገቡ ውሳኔ ስላገኘ ተዘግቷል፡፡ ይመለስ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

ሰ/ኃ

የሰ.መ.ቁ 197432
ሐምሌ 26 ቀን 2013 ዓ.ም

ዳኞች፡- እትመት አሠፋ

ፀሐይ መንክር

ኑረዲን ከድር

መላኩ ካሣዬ

እስቲበል አንዱዓለም

አመልካች፡- የፌዴራል ጠቅላይ ዓቃቤሕግ

ተጠሪ፡- መልካሙ ዳታ ደሴ

መዝገቡ ለምርመራ የተቀጠረ ነው፡፡ በመሆኑም መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍርድ

የሰበር አቤቱታው ሊቀርብ የቻለው አመልካች ጥቅምት 20 ቀን 2013 ዓ.ም ጽፎ ባቀረበው የሰበር አቤቱታ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 192545 ሐምሌ 27 በቀን 2012 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት አቤቱታ በማቅረባቸው ነው፡፡

ጉዳዩ ወንጀልን የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው በፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ነው፡፡ የአሁን አመልካች በአሁን ተጠሪ ላይ በስር ፍርድ ቤት ያቀረበው ክስ ይዘት በአጭሩ፡- ተጠሪ የወንጀል ሕጉን አንቀጽ 670 ድናጋጌን በመተላለፍ ተገቢ ያልሆነ ብልጽግና ለራሡ ለማግኘት ወይም ለማስገኘት በማሰብ በቀን 08/03/2012 ዓ.ም ከሌሊቱ በግምት 11፡00 ሠዓት ሲሆን በቦሌ ክፍለ ከተማ ወረዳ 09 ክልል ልዩ ቦታው ሸገር ሕንጻ አካባቢ በሚገኘው የግል ተበዳይ አቶ ብሌን ጎይትኦም ብርክስትን ክለብ ውስጥ አበባየሁ ከተባለው ካልተያዘ ግብረ አበሩ ጋር በመሆን የበሩን ቁልፍ ፈልቅቀው በመግባት ክለብ ውስጥ የነበረውን 2ኛ የዓቃቤሕግ ምስክር ቃለአብ ቱፋን በተኛበት መጥተው ተጠሪ ቢላዋ በመያዝ ከተንቀሳቀስክ እወጋሃለሁ በማለት ካስፈራራው በኋላ አፉን በፎጣ ሲያፍነው ያልተያዘው ግብረአበሩ ደግሞ በሲባጎ ገመድ አንገቱን

አንቆ ከአልጋው ብረት ጋር በማሰር ራሱን እንዲስት ካደረጉ በኋላ አጠቃላይ ግምቱ ብር 202,000.00 / ሁለት መቶ ሁለት ሺሕ / የሆነ የሙዚቃ ማጫወቻ ሚክሰር፤ የሙዚቃ ማጫወቻ፤ ላፕቶፕ እና ሞባይል በመውሰድ ከተሰወሩ በኋላ በክትትል ተይዞ በምሪት የተገለጹት ንብረቶች ተመላሽ በማድረግ በፈጸመው የውንብድና ወንጀል ተከሷል የሚል ነው።

ተጠሪ ክሱ ተነቦለት እንዲረዳው ከተደረገ በኋላ ክሱን ሳይቃወም የእምነት ክሕደት ቃሉን ሲጠየቅ ዕቃዎቹን የወሰድኩት ድርጅቱ የሠራሁበትን የአምስት ወር ደመወዝ እና የሁለት ዓመት የአገልግሎት ክፍያ ስለከለከለኝ ነው በማለት መብቱን ጠብቆ ቃሉን መስጠቱ ፍርድ ቤቱ በክሕደት መዝግቦ የዓቃቤ ሕግን ምስክሮች ከሰማ በኋላ ተጠሪ የወንጀል ድርጊቱን መፈጸሙ የተመሰከረበት በመሆኑ ክሱን እንዲከላከል ሲል ብይን ሰጥቷል። ተጠሪም መከላከያ ማስረጃ የሌለው መሆኑን በመግለጹ ፍርድ ቤቱ ተጠሪን በወንጀል ሕግ አንቀጽ 670 መሠረት ጥፋተኛ ብሎ በአራት ዓመት ከአምስት ወር ጽኑ እስራት እንዲቀጣ ሲል ወስኗል።

ተጠሪ ይህን ውሳኔ በመቃወም ለፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የይግባኝ አቤቱታ አቅርቧል። ይግባኙ የቀረበለት ፍ/ቤት ፍርድ ቤትም ግራቀኙን ካከራከረ በኋላ በዓቃቤሕግ ምስክሮች በኩል ሳይቀር የተነገረው ተጠሪ በግል ተበዳይ ድርጅት ውስጥ ተቀጥሮ ይሰራ እንደነበር እና በወቅቱም ከስራ ተሰናብቶ ባለበት ወቅት ያልተከፈለው ደመወዝ ክፍያ የነበረው መሆኑን ነው፤ ተጠሪ ወሰደ የተባለውን ንብረት ሙሉ ለሙሉ ለግል ተበዳይ የመለሰ ስለመሆኑም አልተካደም፤ ይህም የሚያሳየው የግል ተበዳይን ንብረት ሕገወጥ በሆነ መንገድ የወሰደው ውንብድና ለመፈጸም ሳይሆን ያልተከፈለውን ክፍያ ለማስፈጸም ስለመሆኑ ግልጽ በመሆኑ ተጠሪ የነበረው የወንጀል ሐሳብ ውንብድና ሳይሆን መብቱን በሕገወጥ መንገድ ማስከበር ወንጀል ነው በማለት ጥፋተኛ የተባለበትን የሕግ አንቀጽ ቀይሮ በወንጀል ሕግ አንቀጽ 431/ለ / ይህ አንቀጽ በስሕተት የተጠቀሰ እና አንቀጽ 436/ለ ለማለት ተፈልጎ እንደሆነ ግንዛቤ ተወስዶበታል / መሠረት ጥፋተኛ ብሎ በስድስት ወር ቀላል እሥራት እንዲቀጣ ሲል ወስኗል።

የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህን ውሳኔ በመቃወም መሠረታዊ የሕግ ስሕተት ተፈጽሞበታል በሚል ሲሆን ይዘቱም፡- የወንጀል ድርጊቱ በተፈጸመበት ጊዜ ተጠሪ ከስራ ተሰናብቶ እንደነበር እና ያልተከፈለው ደመወዝ እንደነበረው የተሰጠ የምስክርነት ቃል የለም፤ ተጠሪ ንብረቱን ለግል ተበዳይ መመለሱ የውንብድና ወንጀል ለመፈጸም ሀሳብ እንደሌለው ያሳያል መባሉም ተገቢ አይደለም፤ የተወሰደውን ሐብት የመመለስ ጉዳይ በአድራጊው ፈቃደኝነት የተፈጸመ ቢሆንም የተፈጸመውን ወንጀል አያስቀረውም፤ ተጠሪ ንብረቱን የመለሰው በራሱ ፈቃደኝነት ሳይሆን በፖሊስ ቁጥጥር ስር ከዋለ በኋላ ነው፤ ስለሆነም እነዚህ ሁኔታዎች ከግንዛቤ ሳይገቡ በስር ይግባኝ ሰሚው ጠቅላይ ፍርድ ቤት የተሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል የሚል ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ ተጠሪ በወንጀል ሕግ አንቀጽ 670 ሥር የተመለከተውን ወንጀል በመተላለፍ የውንብድና ወንጀል የፈጸመ ስለመሆኑ በተገለጸበት ሁኔታ በሕገ ወጥ መንገድ መብቱን ለማስከበር የተደረገ ድርጊት ነው በሚል በወንጀል ሕግ አንቀጽ 436/ለ ጥፋተኛ የመባሉን አግባብነት

ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ በዚህ ችሎት እንዲታይ የተደረገ ሲሆን ተጠሪ በአዲስ ዘመን ጋዜጣ ጥሪ ተደርጎለት ስላልቀረበ መልስ የመስጠት መብቱ ታልፏል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ነው፡፡ ይሕ ችሎትም በሰበር አጣሪው ችሎት ሊጣራ ይገባዋል ተብሎ የተያዘውን ነጥብ ከግራቀኙ ክርክር፤ ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ሕጎች ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምሮታል፡፡

በመሠረቱ አንድን ሰዉ በወንጀል ሕግ አንቀጽ 670 የተመለከተዉን የዉንብድና ተግባር ፈጽሟል ብሎ ጥፋተኛ ለማድረግ ድርጊቱ ተገቢ ያልሆነ ብልጽግና ለራሱ ለማግኘት ወይም ለሌላ ሰዉ ለማስገኘት አስቦ፤ የሌላ ሰዉ ንብረት የሆነዉን ተንቀሳቃሽ ዕቃ ለመዉሰድ እንዲያመቸዉ ወይም በሚወስድበት ጊዜም ሆነ ከወሰደ በኃላ የገጠመዉን ተቃዉሞ ዉጤታማነት ለማስቀረት ሲል በሌላ ሰዉ ላይ የኃይል ድርጊት ወይም ከባድ የሆነ የማንገላታት ተግባር ወይም ዛቻ የፈጸመ ወይም በማናቸዉም ሌላ መንገድ ይህንን ሰዉ ለመከላከል እንዳይችል ያደረገ መሆን ይኖርበታል፡፡ ጉዳዩን በይግባኝ የተመለከተው ፍርድ ቤት በስር ፍርድ ቤት የተሰሙትን የዓቃቤሕግ ምስክሮች የሰጡትን የምስክርነት ቃል መርምሮ እና መዝኖ ተጠሪ ድርጊቱን የፈጸመው በተከሰሰበት ድንጋጌ ላይ የተገለጹትን የወንጀል ማቋቋሚያ ፍሬ ነገሮች መሠረት ሳይሆን ያልተከፈለውን ደመወዝ ለማስከፈል ስለመሆኑ አረጋግጧል፡፡ ስለሆነም የአመልካች አድራጎት የወንጀል ሕግ አንቀጽ 670 ድንጋጌን የሚያቋቁም አይሆንም፡፡

በሌላ በኩል ተጠሪ የሀይል ተግባር በመጠቀም የራሱ ያልሆነውን ንብረት የወሰደ ስለመሆኑ የተረጋጠ በመሆኑ ጥፋተኛ ሊባል የሚገባው አድራጎቱ ሊሸፍነው በሚገባው የሕግ አንቀጽ ሥር ነዉ፡፡ የተጠሪን አድራጎት የሚሸፍነዉ የወንጀል ሕግ አንቀጽ 436/ለ ማንም ሰው መብት ሳይኖረው ወይም ሕግን ተቃራኒ በሆነ መንገድ ሊከፈለው የሚገባውን ክፍያ ለማግኘት ሲል የባለዕዳው ንብረት የሆነውን ማናቸውንም ተንቀሳቃሽ ዕቃ የወሰደበት እንደሆነ ከአንድ ዓመት በማይበልጥ ቀላል እሥራት ይቀጣል በማለት ይደነግጋል፡፡

በያዝነው ጉዳይ ተጠሪ አልተከፈለኝም የሚለውን ክፍያ እንዲከፈለው ለማድረግ ሲል ድርጊቱን የፈጸመ በመሆኑ ጥፋተኛ ሊባል የሚገባው አድራጎቱ በሚሸፍነው የወንጀል ሕግ አንቀጽ 436/ለ ድንጋጌ ነው፡፡ ስለሆነም የስር ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ይህንኑ መሠረት በማድረግ ተጠሪን በወንጀል ሕግ አንቀጽ 436/ለ መሠረት ጥፋተኛ በማለት ቅጣቱን አሻሽሎ መወሰኑ በአግባቡ ነው ከሚባል በቀር የተፈጸመ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስሕተት አልተፈጸመበትም፡፡ በዚህም ምክንያት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል፡፡

ውሳኔ

የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 192545 ሐምሌ 27 በቀን 2012 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 195/2/ለ/2 መሠረት ጸንቷል፡፡

- መዝገቡ ውሳኔ ስላገኘ ተዘግቷል፡፡ ይመለስ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

ሰ/ኃ

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የ ፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት
ሰበር ሰሚችሎት

የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዴሞየኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዴሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ

የሰ/መ/ቁጥር 198071
ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ሀምሌ 27 ቀን 2013 ዓ/ም

ዳኞች፡-እትመት አሰፋ

ፀሐይ መንክር

ኑረዲን ከድር

መላኩ ካሣዬ

እስቲበል አንዱዓለም

አመልካች፡- አቶ ተስፋዬ ኪዳኔ፡- ቀረቡ

ተጠሪ ፡- አቶ ወርቁ ዋበሎ፡- አልቀረቡም

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርምራ ሲሆን በዚህ አግባብም ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል

ፍርድ

በዚህ መዝገብ ላይ የቀረበው ጉዳይ የከተማ ቦታን የሚመለከት ነው፡፡ የሰበር አቤቱታው የቀረበው የሀዲያ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት አመልካች አከራካሪውን ይዞታ በመልቀቅ ለተጠሪ ሊያስረክብ ይገባል በማለት የሰጠው ውሳኔ በየደረጃው ባሉ ፍርድ ቤቶች መፅናቱ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት አመልካች ስላመለከቱ ነው፡፡አመልካች በሆሳዕና ከተማ አስተዳደር ፍርድ ቤት ተከሳሽ የነበሩ ሲሆን ተጠሪ ከሳሽ ነበሩ፡፡

ተጠሪ የካቲት 19 ቀን 2011 ዓ.ም ጽፈው በአመልካች ላይ ባቀረቡት ክስም አዋሳኙ በክሱ ውስጥ የተጠቀሰውን በቢቾ ቀበሌ የሚገኘውን ይዞታ ከ1998 ዓ.ም ጀምሮ በስጦታ አግኝቼ ቆርቆሮ ቤት ሰርቼ የምጠቀምበትን በ2008 ዓም በተደረገው ህገ ወጥ ይዞታን ስርአት የማስያዝ አሰራር ይገር ካለሁበት 6 ሜትር መንገድ በመውሰዱ ወደ አመልካች ይዞታ ውስጥ ሲያስገባኝ አመልካችም ከኋላ ለኔ ለቅቆ

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለማንዛቤ እንጂ
ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

ወደፊት እንዲሸጋሸግ ሲደረግ ለኔ በተሰጠኝ ይዞታ ላይ ቤት ገንብቶ ለመልቀቅ ፈቃደኛ ስላልሆነ በራሱ ወጪ አፍርሶ እንዲለቅልኝ ይወሰንልኝ በማለት ዳኝነት ጠይቀዋል፡፡

በዚሁ ክስ ላይ መልስ እንዲሰጡ በታዘዙት መሰረት አመልካች በሰጡት መልስም ለተጠሪ ተለክቶ ድንጋይ ተተክሎ 200 ካሜ የሰጠ አካል ስለሌለ ፣አመልካች ከአቶ አለማየሁ ቃልቤ 260 ካሜ በውል አግኝቼ ቤት ሰርቼና ንብረት አፍርቼ ባለሁበት በ2008 ዓም ሽንሻኖ ሲደረግ በአካባቢው ካለው ችግር አንፃር ባለንበት እንድንቆይ ከማድረግ ባለፈ ድንጋይ ተተክሎ ተለክቶ የተሰጠ ይዞታ ባለመኖሩ የተጠሪ ክስ ውድቅ ሊደረግ ይገባል በማለት ተከራክረዋል፡፡

ጉዳዩ የቀረበለት ፍ/ቤት የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ ከሰማ በኋላ በአካል ቦታው ተገኝቶ ምልከታ አድርጎ ተገቢውን ማጣራት አድርጎ በሰጠው ውሳኔም የአመልካች ምስክሮች በስፍራው ምንም አይነት ሽንሸና አለመደረጉን ሁሉም እንደያዘ እንዲቆይ የመንገድ መለያ ድንጋይ ብቻ ተተክሎ መታለፉን ማስረዳታቸውን፣በምልከታም ይኸው መረጋገጡን፣ማዘጋጃ ቤቱ በሰጠው ምላሽም ግራ ቀኙ በህገ ወጥነት ይዞታውን የያዙ ሆኖ ሰነድ እየተጠባበቁ ያሉ እንጂ አንዱ በአንዱ ይዞታ ውስጥ የሚገባበት አካሄድ የለም በማለት መግለፁን በመጥቀስ አመልች ይዞታውን ለተጠሪ የሚለቅበት የህግ አግባብ የለም በማለት የተጠሪን ክስ ውድቅ አድርጓል፡፡

ተጠሪ በዚህ ውሳኔ ቅር ተሰኝተው ይግባኛቸውን ለዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበው ፍርድ ቤቱም ግራ ቀኙን አከራክሮ በሰጠው ውሳኔም የተጠሪ ምስክሮች እንደ ክስ አቀራረባቸው ሲያስረዱ የአመልካች ምስክሮች ደግሞ በሽንሻኖ ወቅት ሁለቱ በመጣላታቸው ምክንያት መሀንዲሶቹ ድንጋይ ሳይተክሉ ወጥተዋል በሚል ያስረዱ መሆኑን፣ተጠሪ በሊዝ አዋጁ መሰረት ይዞታውን ህጋዊ ለማድረግ በ2008 ዓም ቅጣት ለመንግስት ገቢ ያደረጉ ለመሆኑ የሰነድ ማስረጃ መቅረቡን ፣የክፍለ ከተማው ማዘጋጃ ቤት ለተጠሪ ይዞታ ማህደር ሲኖር ለአመልካች ይዞታ ማህደር የሌለው መሆኑን መግለፁን ፣የግራ ቀኙ ምስክሮች የሰጡት የምስክርነት ቃል በስፍራው ሽንሻኖ መኖሩን የሚያሳይ መሆኑን በመጥቀስ አጠቃላይ ማስረጃዎቹ እንደ ተጠሪ ክርክር የሚያስረዱ መሆኑን በመጥቀስ አመልካች ምንም እንኳ በእጁ ምንም አይነት ህጋዊ ሰነድ ባይኖረውም ተጠሪ ይልቀቅልኝ ለሚለው ማካካሻ ከፊት ለፊት መንገድ የሆነውን ያገኘ ስለሆነ 6 ሜትር ለተጠሪ ለቆ ያስረክብ በማለት ወስኗል፡፡ይህ ውሳኔ በክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤትና በሰበር ሰሚ ችሎቱ ፀንቷል፡፡

አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር ተሰኝተው ህዳር 08 ቀን 2013 ዓም በተፃፈ ባቀረቡት የሰበር አቤቱታም የስር የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤቱ ባለይዞታ መሆኔን፣በይዞታውም ላይ ንብረት መኖሩን፣ይዞታውም ያልተሸነሸነ መሆኑን ከሰውና ከሰነድ ማስረጃ እንዲሁም ከማዘጋጃ ቤቱ ምላሽ አረጋግጦ እያለ፣ተጠሪ ንብረቱ በእጃቸው መኖሩን ሳያረጋግጡ ይመለስልኝ በማለት ሊጠይቁ የሚችሉበት የህግ አግባብ ሳይኖር ፣በአስተዳደር አካል ያልተሰጠውን መብት ፍርድ ቤቶቹ ለተጠሪ መስጠታቸው አግባብነት የለውም፣በስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ መሰረት ቢፈፀም የቤቴን ሙሉ ሳሎን በመሰንጠቅ ቤቴን ሙሉ

ለሙሉ የሚያፈርስ ሆኖ ከመኖሪያ ቤቱ የሚያፈናቅለኝ በሆነበት የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ከማዘጋጃ ቤቱ ማብራሪያ ውጪ ቦታው ተሸንሽኗል በማለት ተጠሪ ድንጋይ ቢተከል እዚህ ጋር ይሆናል በማለት ያሳየውን በመቀበል የከፍተኛ ፍርድ ቤቱን ውሳኔ ማፅናቱ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ነው፤

አመልካች ይዞታዬን ለማጣት የምገደደው የከተማ መሬት በሊዝ ስለመፍቀድ በወጣው ደንብ ቁጥር 123/2007 ለማስፈፀም ተሸሽሎ በወጣው መመሪያ ቁጥር 08/07 መሰረት ስታንዳርዱ 200 ካሜ ተደርጎ መብቴ ተጠብቆ ፤መሬትም የሚሰጠኝ ከሆነ ድርሻዬ ተሰጥቶኝ የሸንሸና ድንጋይ ተተክሎ ሊሆን ሲገባ ይህ ባልተደረገበት ፤ምልከታውንም በተመለከተ ከፍተኛው ፍርድ ቤት ለምልከታ ግራ ቀኙችን እንድንገኝ ትዕዛዝ ሳይሰጥ ከፍርድ ቤት አንድም ተወካይ ሳይኖር የተፈፀመ በመሆኑ የሀዲያ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤትና በየደረጃው ያሉ ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ ተሽሮ የሆሳዕና ከተማ አስተዳደር የመ/ደ/ፍ/ቤት ውሳኔ እንዲፀና ይወሰንልኝ በማለት አመልክተዋል፡፡

የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ ግራ ቀኙ ያላቸው ይዞታ ሰነድ አልባ ስለመሆኑ ከተገቢው የአስተዳደር አካል በመጣው ምላሽ ተገልፆ እያለ አመልካች አልፎ የያዘውን የተጠሪን ይዞታ እንዲለቅ የተወሰነበትን አግባብ ለማጣራት ለዚህ ሰበር ችሎት ቀርቦ እንዲታይ በመታዘዙ ግራ ቀኙ የፅሁፍ ክርክር እንዲለዋወጡ ተደርጓል፡፡

ተጠሪ የካቲት 11 ቀን 2013 ዓ.ም ፅፈው ባቀረቡት መልስ የጎፈር ሜዳ ክ/ከተማ ማዘጋጃ ቤት ቀድሞ የያዝኩትን 6 ሜትር ከፊት ለፊት እንድለቅና ወደ ኋላ እንድሄድ ድንጋይ ሲተከል በዚህ በተወሰደብኝ ምትክ የአመልካች በምስራቅ በኩል 6 ሜትር የተሰጠኝ ሲሆን አመልካችም በዚሁ በሚለቀው ቦታ ምትክ በስተምዕራብ በኩል 6 ሜትር ተሰጥቶት የያዘ በመሆኑ ለመልቀቅም ፈቃደኛ ባለመሆኑ ፤ይዞታዬ የሆነውን 200 ካሜ ህጋዊ ለማድረግ ተገቢውን ክፍያ የፈፀምኩኝ በመሆኑ፤አመልካች ለኔ የተሰጠኝንና ለራሱ በምትክ የተሰጠውን ይዞታ ይዞ ከመደበኛው የቦታው አሰጣጥ 200 ካሜ በላይ በድምሩ 353.08 ካሜ ይዞ የሚገኝ በመሆኑ ፤አመልካች ለይዞታው ህጋዊ የሆነ ምንም አይነት ማስረጃ ያላቀረበ በመሆኑ የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ እንዲፀናላቸው ተከራክረዋል፡፡

አመልካች የመልስ መልስ በማቅረብ ክርክራቸውን አጠናክረዋል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክር ይዘት ጠቅለል ባለ መልኩ ከላይ የተመለከተውን ሲመስል ችሎቱም ከሰበር ቅሬታው አኳያ እና ከስር ፍ/ቤት መዝገብ ይዘት አንፃር አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ ተመርምሯል፡፡በመሰረቱ ተጠሪ በስር ፍርድ ቤት ክሳቸውን ያቀረቡት ማዘጋጃ ቤቱ በ2008 ዓም ባደረገው ህገ ወጥ ይዞታን ስርአት የማስያዝ አሰራር ይዘው ካለበት 6 ሜትር መንገድ በመውሰዱ ወደ አመልካች ይዞታ ውስጥ ሲያስገባቸው አመልካችም ከኋላ ለቅቆላቸው ወደፊት እንዲሸጋሸግ የተደረገ መሆኑን ነገር ግን በሸግሸግ የደረሳቸውን ይዞታ አመልካች ለመልቀቅ ፈቃደኛ አለመሆኑን ገልፀው በፍርድ ሀይል ለቅቆ እንዲያስረክባቸው በመጠየቅ ነው፡፡የተጠሪ የይገባኛል ጥያቄ መነሻው በማዘጋጃ

ቤቱ እውቅናና ፍቃድ መሰረት የሚደረግን ሰነድ አልባ ይዞታን በህግ አግባብ ስርአት በማስያዝ ሂደት የተፈጠረን ሽግሽግ መሰረት ያደረገ በመሆኑ በዋነኝነት በማዘጋጃ ቤቱ እውቅናና ክትትል የተፈፀመ ሽግሽግ መኖር አለመኖሩ ላይ ግራ ቀኙ የተካካዱ በመሆኑ የሂደቱ ባለቤት የሆነው ማዘጋጃ ቤቱ ለክሱ መነሻ የሆነውን ሽግሽግ ማድረጉን ተጠሪ ሊያስረዱ ይገባል፡፡

የተጠሪ ምስክሮች የተጠሪን ቦታ 6 ሜትር ያህል መንገድ ስለወሰደው ማዘጋጃ ቤቱ ድንጋይ ተክሎ ወደ አመልካች ይዞታ 6 ሜትር ገብተው ሰነድ አልባ ይዞታውን ህጋዊ ስርዓት የማስያዙ ሂደት የተጠናቀቀ መሆኑን ያስረዱ ቢሆንም ማስረጃን የመስማት ፣የመመርመርና የመመዘን ስልጣን ያለው የከተማው የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ባደረገው ማጣራት ማዘጋጃ ቤቱ ተጠሪ የያዙት ይዞታ ቀድሞውኑ በቂ በመሆኑ አንዱ ወደ አንዱ ይዞታ ውስጥ ገብቶ ሽግሽግ የተደረገበት ሁኔታ አለመኖሩን በ17/10/2011 ዓም በሰጠው ምላሽ እንዳረጋገጠ በውሳኔው ላይ አመልክቷል፡፡ይህም በግልፅ በማዘጋጃ ቤቱ እውቅና የተሰጠው ለተጠሪ መብት የሚፈጥር ሽግሽግ አለመኖሩን ያሳያል፡፡ የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤትም ሆነ በየደረጃው ያሉ ፍርድ ቤቶች የስር ፍርድ ቤትን ውሳኔ ሲሽሩ ለተጠሪ መብት መፈጠር መነሻ የሆነውን ለስር ፍርድ ቤት ከተሰጠው የተለየ የማዘጋጃ ቤቱ ምላሽ መኖሩን በውሳኔያቸው ላይ አላመለከቱም፡፡

የተጠሪ ክስ መነሻው ማዘጋጃ ቤቱ በፈፀመው ሽግሽግ ምክንያት የተፈጠረን መብት መሰረት ያደረገ ሆኖ እያለ ከፍተኛ ፍርድ ቤቱ ማዘጋጃ ቤቱ ያደረግኩት ሽግሽግ የለም እያለ ምስክሮቹ ሽንሻኖ እና ሽግሽግ መኖሩን በሚያሳይ መልኩ አስረድተዋል የሚል መነሻ በመያዝ ክርክሩ በይዞታው ላይ በህግ የተረጋገጠ የቀደመ መብት አለኝ የሚል ባልሆነበት ተጠሪ በሊዝ አዋጁ መሰረት ይዞታውን ህጋዊ ለማድረግ በ2008 ዓም ቅጣት ለመንግስት ገቢ ያደረጉ ለመሆኑ የሰነድ ማስረጃ መቅረቡን ፣የክፍለ ከተማው ማዘጋጃ ቤት ለተጠሪ ይዞታ ማህደር ሲኖር ለአመልካች ይዞታ ማህደር የሌለው መሆኑን መግለፁን በመጥቀስ የስር ፍርድ ቤትን ውሳኔ መሻሩና በየደረጃው ያሉ ፍርድ ቤቶች በዋነኝነትም ሰበር ሰሚ ችሎቱ የግራ ቀኙን የይዞታ ስፋት ልክ በማወዳደር አመልካች ለችሎቱ የገለፀውና በአካል ሲለካ የተገኘው ልዩነት አለው በማለት ለግራ ቀኙ ክርክር መሰረታዊ ነጥብ የሆነውን በማዘጋጃ ቤቱ እውቅና የተደረገ ሽንሻኖና ሽግሽግ መኖሩን የጉዳዩ ባለቤት ከሆነው ማዘጋጃ ቤት በማጣራት ከስር ፍርድ ቤት የተለየ ምላሽ ሳያገኙ የስር ፍርድ ቤትን ውሳኔ መሻራቸው መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ስላገኘነው የሚከተለው ውሳኔ ተሰጥቷል፡፡

ውሳኔ

1.የሀዲያ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ.20670 ነሀሴ 23 ቀን 2011 ዓም የሰጠው ውሳኔ እና ይህንን ውሳኔ በማፅናት የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመ/ቁ.14065 ጥር 27 ቀን 2012 ዓም እንዲሁም የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ.14731 ነሀሴ 18 ቀን 2012 ዓም የሰጡት ውሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/ህ/ቁ.348(1) መሰረት ተሽረዋል፡፡

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም

2.የሆሳዕና ከተማ አስተዳደር የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁ.28508 ሀምሌ 05 ቀን 2011 ዓም የሠጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/ህ/ቁ.348(1) መሰረት ፀንቷል፡፡

3.ጥር 17 ቀን 2013 ዓም በዋለው ችሎት በአፈፃፀም መዝገብ ቁጥር 29719 በተያዘው አፈፃፀም ላይ የተሰጠው የእግድ ትዕዛዝ ተነስቷል፡፡

4.ግራ ቀኙ በሰበር ክርክሩ ምክንያት ያወጡትን ወጪና ኪሳራ ይቻቻሉ፡፡

<u>ክርክሩ ተግቢውን እልባት ስላገኘ መዝገቡ ተዘግቷል፡፡ይመለስ፡፡</u>

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ኃ

ክራሲያዊ ሪፐብሊክ

የሰ.መ.ቁ 198400
ሐምሌ 27 ቀን 2013 ዓ.ም

ዳኞች፡- እትመት አሠፋ

ፀሐይ መንክር

ኑረዲን ከድር

መላኩ ካሣዬ

እስቲበል አንዱዓለም

አመልካች፡- መሀመድ አባ ቡልጉ

ተጠሪ፡- የጌምቤ ከተማ ማዘጋጃ ቤት

መዝገቡ ለምርመራ የተቀጠረ ነው፡፡ በመሆኑም መርምረን ተከታዩን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍርድ

የሰበር አቤቱታው ሊቀርብ የቻለው አመልካች ሕዳር 14 ቀን 2013 ዓ.ም ጽፎ ባቀረበው የሰበር አቤቱታ በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የጅማ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ.ቁ. 51111 ጥር 5 ቀን 2012 ዓ.ም የስር ወረዳ ፍርድ ቤት የሰጠውን ውሳኔ በመሻር አመልካች ይዞታው የእኔ ነው የሚል ከሆነ በአዋጅ ቁጥር 721/2004 እና ደንብ ቁጥር 182/2008 መሠረት ለሚመለከተው አካል አቤቱታ አቅርቦ እንዲከፈለው ማድረግ ሲገባው የሁከት ይወገድልኝ ክስ ማቅረቡ ተገቢ አይደለም በማለት የሰጠው ውሳኔ፤ ይህንኑ ውሳኔ በማጽናት በየደረጃው ያሉት የክልሉ ፍርድ ቤቶች የሰጡት ትዕዛዝ መሠረታዊ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት አቤቱታ በማቅረቡ ነው፡፡

ጉዳዩ የይዞታ ክርክርን የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት በጅማ ዞን ጎማ ወረዳ ፍርድ ቤት ነው፡፡ በሥር ፍርድ ቤት በተደረገው ክርክር የአሁን አመልካች ከሳሽ፤ የአሁን ተጠሪ ተከሳሽ፤ በዚህ የሰበር ክርክር የሌለው የጌምቤ ከተማ መምሕራን ማህበር እነ አቶ ደሳለኝ አበበ / 14 ሰዎች ደግሞ ጣልቃ ገብ በመሆን ተከራክረዋል፡፡ የአሁን አመልካች በሥር ፍ/ቤት ያቀረበው ክስ ይዘት

በአጭሩ፡- አመልካች በሕጋዊ መንገድ የያዝኩት አንድ ፈጫሳ የቡና ችግኝ እና አንድ ፈጫሳ ባህር ዛፍ በ 2004 ዓ.ም ተክለው ጸድቆ የነበረ መሆኑን፤ ተጠሪ ምንም ካሳ ሳይሰጣቸው ከአመልካች ወስዶ ለሰዎች ሲሰጥ የቀረውን አንድ ፈጫሳ በጌምቤ ከተማ ከሶ በር አካባቢ ተብሎ በሚጠራው አዋሳኙ በክሱ ላይ በተገለጸው ይዞታ ውስጥ በቀን 23/09/2011 ዓ.ም በመግባት አጠቃላይ ግምቱ ብር 3830 የሚያወጣ አራት ደጃፍ 3*4 የሆነ 10 ቅጠል ቆርቆሮ ቤት፤ መሪ እንጨት እና ማገር እንዲሁም ከንች ያፈረሰባቸው መሆኑን በመግለጽ አፍርሶ የወሰደውን የንብረት ግምት ብር 3830 / ሶስት ሺሕ ስምንት መቶ ሠላሳ ብር / እንዲከፍላቸው እና በይዞታቸው ላይ የፈጠረው ሁከት እንዲወገድ ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው፡፡

የአሁን ተጠሪ በሰጠው መልስ ለክርክሩ ምክንያት የሆነው መሬት በከተማው አስተዳደርም ሆነ በአመልካች ቁጥጥር ስር አለመሆኑን፤ መሬቱ ሳይት ፕላን ወጥቶበት በሕጋዊ መንገድ ለሌሎች ሰዎች የተሰጠ እና አመልካች መብት ሳይኖራቸው ክስ ያቀረቡ መሆኑን በመግለጽ በፍ/ሥ/ሥ/ህ/ቁጥር 33/2 መሠረት ክሱ ውድቅ ሊደረግ ይገባል በማለት ተከራክሯል፡፡

የሥር ጣልቃ-ገብ ባቀረበው የጣልቃገብነት ክርክር በክሱ ላይ የተገለጸው መሬት በቀን 26/07/2011 ዓ.ም ተጠሪ ተሰጥቶአቸው ለቤት መስሪያ የሚያስፈልጉ ግብአቶችን አጠራቅመው ባሉበት ሁኔታ አመልካች ሁከት በመፍጠራቸው ቤቱን ለመስራት እንዳልቻሉ በመግለጽ በይዞታው ላይ ቤት እንዲሰሩበት እና የንብረቱን ግምት የማግኘት መብታቸው እንዲጠበቅ ይወሰንለት ዘንድ ዳኝነት ጠይቋል፡፡

የስር ጣልቃገብ ላቀረበው መከራከሪያ አመልካች በሰጡት መልስ ይዞታው ለጣልቃ ገብ መሰጠቱን አላውቅም፤ ጣልቃገብ የሰጠውን አካል ከመጠየቅ በቀር ከአመልካች ጋር የሚያገናኘው ነገር የለም፤ ይዞታው የአመልካች እንጂ የቀበሌ አስተዳደር አይደለም በማለት ተከራክረዋል፡፡

ተጠሪ በበኩሉ ጣልቃገቡ ላቀረበው መከራከሪያ በሰጠው መልስ፡- ይዞታው በሕጋዊ መንገድ ለጣልቃ ገብ የተሰጠ ነው፤ አመልካች ይዞታውን ኮሎኔል ለማ ዋሚ ከሚባሉ ግለሰብ በምን አግባብ እንዳገኙ ያልገለጹ ሲሆን ግብር የገበሩበትንም ሆነ የባለቤትነት ማረጋገጫ ማስረጃ አላቀረቡም፤ ቦታው ለሕዝብ ሲሰጥም አልተቃወሙም በማለት መልስ ሰጥቷል፡፡

ጉዳዩ የቀረበለት ፍርድ ቤት የግራቀኙን ምስክሮች ከሰማ እና ከሚመለከተው የአስተዳደር አካል ስለጉዳዩ ተጣርቶ እንዲቀርብለት ካደረገ በኋላ አመልካችን ጨምሮ ክስ በቀረበበት ይዞታ ላይ በአካባቢው ላለ ለማንኛውም ባለይዞታ የይዞታ ማረጋገጫ ማስረጃ ያልተሰጠ መሆኑ ተረጋግጧል፤ አንድ ይዞታ ለልማት ሲፈልግ አስፈላጊው ካሳ ለባለይዞታው ሊከፈለው እና ምትክ መሬት ሊሰጠው ይገባል፤ ተጠሪ ከሕግ ውጪ የአመልካችን የግል ይዞታ የወሰደ እና ሁከት በመፍጠር ብር 3830 / ሶስት ሺሕ ስምንት መቶ ሰላሳ / የሚገመት ንብረት ያወደመበት በመሆኑ ይህንኑ ገንዘብ ከፍሎ የፈጠረውን ሁከት በማቆም ይዞታውን ለቆ እንዲወጣ በማለት ወስኗል፡፡

ተጠሪ ይህን ውሳኔ በመቃወም ለጅማ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የይግባኝ አቤቱታ አቅርቧል። ይግባኙ የቀረበለት ፍርድ ቤትም አመልካች ይዞታውን የገዛበትን ውል እና ይዞታውን ሽጠለት የተባለው ግለሰብ መብት ያለው መሆኑን የሚያሳይ ማስረጃ አላቀረበም፤ አመልካች ይዞታው የእኔ ነው የሚል ከሆነም በአዋጅ ቁጥር 721/2004 እና ደንብ ቁጥር 182/2008 መሠረት ለሚመለከተው አካል አቤቱታ አቅርቦ እንዲከፈለው ማድረግ ሲገባው የሁከት ይወገድልኝ ክስ ማቅረቡ ተገቢ አይደለም በማለት የስር ፍርድ ቤትን ውሳኔ ሽሮታል። ይህም ውሳኔ በየደረጃው ባሉ የክልሉ ፍርድ ቤቶች ጸንቷል።

የሰበር አቤቱታው የቀረበው ይህን ውሳኔ በመቃወም መሠረታዊ የሕግ ስሕተት ተፈጽሞበታል በሚል ሲሆን ይዘቱም፡- አመልካች አከራካሪውን ይዞታ በሕገወጥ መንገድ የያዝኩት ስለመሆኑ አልተረጋገጠም፤ የስር ከፍተኛው ፍርድ ቤት ከተጠየቀው ዳኝነት ውጪ በመውጣት እና በአግባቡ በማስረጃ ሳያረጋግጥ አዋጅ ቁጥር 721/2004 እና ደንብ ቁጥር 182/2008 መሰረት በማድረግ የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ ሊታረም ይገባል የሚል ነው።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ይዞታ አመልካች ባቀረቡት ምስክሮች እና በሚመለከተው የመሬት አስተዳደር ጽ/ቤት የሐገር ሽማግሌዎችን ያካተተ ኮሚቴ ተዋቅሮ ተጠሪ የአመልካችን ይዞታ ከሕግ ውጪ ለጣልቃ ገብ የሰጠ ስለመሆኑ ተገልጾ ባለበት ሁኔታ ተጠሪ የፈጠረው ሁከት የለም በሚል የመወሰኑን አግባብነት እና ሌሎች ተያያዥ ጉዳዮችን ለማጣራት ሲባል ጉዳዩ በዚህ ችሎት እንዲታይ ተደርጓል። ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎም ግራቀኙ በጽሑፍ እንዲከራከሩ ተደርጓል።

የተጠሪ መልስ ይዘት በአጭሩ፡- አመልካች ኮሎኔል ለማ ዋሚ ከሚባል ግለሰብ በሽያጭ ያገኘበትን የሽያጭ ውልም ሆነ ይዞታውን በሌላ አግባብ ያገኘ ስለመሆኑ የሚያሳይ ማስረጃ አላቀረበም፤ ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ይዞታ ለሕዝብ ሲሰጥ አመልካች ለየትኛውም የአስተዳደር አካላት ቅሬታ አላቀረበም፤ ማሕበሩ ቤት ለመስራት ሲል አመልካች በሕገ ወጥ መንገድ ቤት መስራቱ አግባብ አይደለም፤ አመልካች ከሽማግሌዎች እና ከሰው ማስረጃ በቀር የይዞታ ማረጋገጫ ሰነድ እና የግብር ደረሰኝ አላቀረበም፤ መሬትን መሸጥ መለወጥ አይቻልም፤ አመልካች ያቀረበውን የአላባ ጥያቄ ለዚሁ ጉዳይ ለተቋቋመው የአስተዳደር ክፍል ማቅረብ ይችላል፤ የግንባታ ፍቃድ ሳይኖረው የገነባውን ቤት ተጠሪ ለማፍሰም ሆነ ለማገድ የሚያስችል ሙሉ ስልጣን ስላለው የስር ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ሊጸና ይገባል የሚል ነው።

አመልካችም የሰበር አቤቱታቸውን በማጠናከር የመልስ መልስ ሰጥተዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ነው። ይህ ችሎትም በሰበር አጣሪው ችሎት ሊጣራ ይገባዋል ተብሎ የተያዘውን ነጥብ ከግራቀኙ ክርክር፤ ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ሕጎች ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምሮታል።

በመሠረቱ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ.ፐብሊክ ሕገ መንግስት አንቀጽ 40(4) ማናቸውም ኢትዮጲያዊ አርሶአደር የመሬት ባለይዞታ የመሆን እና ከይዞታው ያለመፈናቀል መብት ያለው መሆኑን ይደነግጋል። የዚሁ ሕግ

አንቀጽ 40(1)እና(7) ድንጋጌዎችም ማንኛውም ኢትዮጵያ ዜጋ የግል ንብረት ባለቤት መሆን የተከበረለት/ላት መሆኑን፤ በጉልበቱ፣ ወይም በገንዘቡ በመሬቱ ላይ ለሚገነባው ቋሚ ንብረት ወይም ለሚያደርገው ቋሚ መሻሻል ሙሉ መብት እንዳለው፤ይህ መብትም የመሸጥ፤የመለወጥ፤ የማውረስ፤የመሬት ተጠቃሚነቱ ሲቋረጥ ንብረቱን የማንሳት፤ባለቤትነቱን የማዛወር ወይም የካሳ ክፍያ የመጠየቅ መብትን የሚያካትት እና ዝርዝር አፈጻጸሙም በሕግ የሚወሰን መሆኑን ይደነግጋሉ፡፡ የዚሁ አንቀፅ ንኡስ አንቀጽ ስምንት ደግሞ የግል ንብረት ባለቤትነት መብት እንደተጠበቀ ሆኖ፣ መንግስት ለሕዝብ ጥቅም አስፋላጊ ሆኖ ሲያገኘው ተመጣጣኝ ካሳ በቅድሚያ በመክፈል የግል ንብረትን ለመውሰድ እንደሚችል ይደነግጋል፡፡

ሕገ-መንግሥቱን ተከትለው የወጡት ለሕዝብ ጥቅም ሲባል የመሬት ይዞታ የሚለቀቅበትን እና የንብረት ካሣ የሚከፈልበትን ሁኔታ ለመወሰን የወጣው አዋጅ ቁጥር 455/ 1997 እና የከተማን ቦታ በሊዝ ስለመያዝ የወጣው አዋጅ ቁጥር 721/2004 ድንጋጌዎችም የግል ንብረት ባለቤትነት መብት እንደተጠበቀ ሆኖ፣ መንግስት ለሕዝብ ጥቅም አስፈላጊ ሆኖ ሲያገኘው ተመጣጣኝ ካሳ በቅድሚያ በመክፈል የግል ንብረትን ለመውሰድ እንደሚችል በተመሳሳይ ሁኔታ ይደነግጋሉ፡፡

በያዝነው ጉዳይ ተጠሪ አከራካሪ በሆነው ይዞታ ላይ አመልካች መብት ያለው ስለመሆኑ የሚያሳይ ማስረጃ አላቀረበም፤ ቦታውም ለሕዝብ ተሰጥቷል በማለት የሚከራከር ቢሆንም ፍርድ ቤቱ በሚመለከተው የመሬት አስተዳደር እና በአካባቢው ሽማግሌዎች ጉዳዩ ተጣርቶ እንዲቀርብለት በሰጠው ትዕዛዝ መሠረት አመልካችን ጨምሮ በአካባቢው ላሉ ባለይዞታዎች የይዞታ ማረጋገጫ ማስረጃ ያልተሰጣቸው ቢሆንም አመልካች ይዞታውን በሰነድ አልባ ለረጅም ጊዜ ይዘውት የነበረ መሆኑን እና ተጠሪ ከሕግ ውጪ የአመልካችን ይዞታ በመውሰድ ሁከት የፈጠረባቸው እና ንብረታቸውን ያወደመባቸው ስለመሆኑ ተረጋግጧል፡፡ አመልካች በዚህ አግባብ ይዞታውን ይዘው ሲጠቀሙበት የነበረ ስለመሆኑ እስከተረጋገጠ ድረስ አግባብነት ባላቸው ሕጎች እና የአፈጻጸም መመሪያዎች መሠረት ከመሬት አለመነቀልን እና ካሳን አስመልክቶ ሰነድ አልባ ይዞታዎች በልዩ ሁኔታ ሊስተናገዱ የሚችሉበት ስርዓት ስለመኖር አለመኖሩ በቅድሚያ ተጣርቶ እንዲቀርብ ካልተደረገ በቀር በጉዳዩ ላይ ፍትሐዊ ውሳኔ መስጠት አይቻልም፡፡ በመሆኑም ይህ ባልተረጋገጠበት ሁኔታ በየደረጃው ያሉ ፍርድ ቤቶች የየራሳቸውን ምክንያት በመስጠት የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት ሆኖ አግኝተነዋል፡፡ በዚህም ምክንያት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል፡፡

ውሳኔ

1. በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት የጎማ ወረዳ ፍርድ ቤት በመ.ቁ 44184 ሕዳር 12 ቀን 2012 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ፤ የጅማ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ. 51111 ጥር 5 ቀን 2012 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ፤ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 222416 ጥር 22 ቀን 2012 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ፤ የክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ.ቁ 332900 መጋቢት 03 ቀን 2012 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348/1 መሠረት ተሽሯል፡፡
2. የጎማ ወረዳ ፍርድ ቤት አግባብነት ባላቸው ሕጎች እና የአፈጻጸም መመሪያዎች መሠረት ከመሬት አለመነቀልን እና ካሳን አስመልክቶ ሰነድ አልባ ይዞታዎች በልዩ ሁኔታ ሊስተናገዱ የሚችሉበት ስርዓት ስለመኖር አለመኖሩ ከሚመለከተው የአስተዳደር አካል ተጣርቶ እንዲቀርብለት በማድረግ እና ጉዳዩን ለማጣራት የሚያስችለውን ተገቢ ነው ያለውን ትዕዛዝ በመስጠት ጉዳዩን አጣርቶ ተገቢ ነው ያለውን ውሳኔ እንዲሰጥበት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 343/1 መሠረት ጉዳዩ ተመልሶለታል፡፡
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪ ግራቀኙ የየራሣቸውን ይቻሉ፡፡

   - መዝገቡ ውሳኔ ስላገኘ ተዘግቷል፡፡ ይመለስ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሠ/ኃ